

**„Gyermekvár” Német Nemzetiségi Óvoda
„Kinderburg” Deutscher Nationalitätenkindergarten
2367 Újhartyán Béla gödör 3.**

OM: 033007

**GYERMEKVÁR
PEDAGÓGIAI PROGRAM**

2018.

Készítette:

„Gyermekvár” Német Nemzetiségi Óvoda

Nevelőtestülete

Legitimációs eljárás

Intézmény OM - azonosítója: 033007	
Elfogadta: Németh Tímea ..... Szakmai munkaközösség vezető nevelőtestület nevében	Egyetértését kinyilvánította: Puskásné Kökényesi Gabriella ..... Szülők Közössége nevében
Egyetértését kinyilvánító: Lauter Antal ..... Német Nemzetiségi Önkormányzat Újhartyán mint Fenntartó nevében	
Intézményvezető: Rizmajer Ildikó PH.	
A dokumentum jellege: Nyilvános Megtalálható: www.gyermekvarovoda.hu	Érvényes: A kihirdetés napjától visszavonásig

Képgaléria

Óvoda főbejárata

Játszóudvar

Tornaszoba

Só-szoba

Tartalom

Bevezetés.....	7
Az intézmény adatai	8
I. A mi óvodánk.....	9
1. Szociokulturális környezetünk	10
II. Programunk küldetése, filozófiája	13
III. Gyermekkép- Óvodakép.....	13
1. Gyermekkép	13
2. Óvodakép	14
IV. A program megvalósításának személyi és tárgyi feltételei	16
1. Személyi feltételrendszer	16
2. Tárgyi feltételrendszer.....	17
V. A program nevelési feladatrendszere	17
1. Óvodánk egészségvédő programja.....	17
2. Az egészséges életmód kialakítása, a mozgástevékenység	20
3. Az érzelmi nevelés és a szociális kapcsolatok biztosítása	27
4. Kultúraközvetítés	30
5. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása	40
6. Napirend, hetirend az óvodai életben	43
7. A kétnyelvű nevelés céljai és feladatai. Német nemzetiségi óvodai nevelés.	44
7.1. Gyökereink	44
7.2. Jelenünk.....	44
7.3. A nyelvi nevelés tevékenységformái.....	45

7.4. A német nemzetiségi nevelés szinterei és további lehetőségei az óvodában	47
VI. A játék, a tevékenységekben megvalósuló tanulás és munka helye a programunkban	49
1. A játék és tanulás értelmezése.....	49
2. Az óvodai munka, mint a szervezett tanulás előfutára	56
VII. A különböző tevékenységi formák és szintereik bemutatása	59
1. Verselés, mesélés	59
2. Ének, zene, énekes-játék, gyermektánc.....	61
3. Rajzolás, festés, mintázás és kézimunka	65
4. A külső világ tevékeny megismerése	67
Bővebben az évszakok tevékenységeiről	70
IX. Gyógypedagógia	92
1. Gyógypedagógia és az integrált óvodai nevelés általános értelmezése	92
2. Integrált nevelés megjelenése az intézményünkben.....	95
3. Egyéb feltételrendszerünk	96
4. A család és az intézmény együttműködése az integrált gyermekek érdekében	99
1. A mérés-értékelés szükségszerűsége óvodáskorban	100
2. Időszerűsége és területei.....	101
3. Család és Intézmény együttműködése a gyermek optimális fejlődése érdekében	101
XI. Az óvoda kapcsolatrendszere.....	104
XII. Gyermekvédelem az óvodában.....	106
XIII. Fejlődés jellemzői óvodás kor végére	109
1. Iskolaérettség	109
2. A kétnyelvű tanulásra, a nyelvtanulásra való alkalmasság kritériumai az óvodáskor végére	110

3. Sajátos nevelési igényű gyermekek beiskolázása	111
4. Óvoda-iskola átmenet helyi jellemzői	111
XIV. A gyermekek fejlődésének nyomon követése	112
XV. Szülők által igényelt egyéb szolgáltatások	112

Bevezetés

A „Gyermekvár Pedagógiai Program” elkészítésekor alapul vettük a hatályos *Óvodai Nevelés Országos Alapprogramot*, továbbá figyelembe vettük

- a *Nemzetiségi óvodai nevelésének irányelvét*,
- a *Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelvét*,
- Településünk helyi sajátosságait.

Programunk biztosítja az óvodapedagógusok pedagógiai nézeteinek, értékrendjének és módszertani szabadságának érvényesülését. Megkötéseket csak a gyermekek érdekében és védelmében tartalmaz.

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja (továbbiakban: Alapprogram) a hazai óvodai neveléstörténet hagyományaira, értékeire, nemzeti sajátosságaira, a pedagógiai és pszichológiai kutatások eredményeire, a nevelésügy nemzetközileg elismert gyakorlatára építve, *Magyarország Alaptörvényének* értékeit és Magyarország által aláírt nemzetközi szerződésekben vállalt kötelezettségeket figyelembe véve meghatározza a magyarországi óvodákban folyó pedagógiai munka alapelveit.

Az óvodai nevelés pedagógiai alapelvei a következők:

- A gyermeket - mint fejlődő személyiséget- szeretetteljes gondoskodás és különleges védelem illeti meg.
- A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be.
- Az óvodai nevelésnek a gyermeki személyiség teljes kibontakoztatásának elősegítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával, oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesüljön színvonalas óvodai nevelésben.

Az intézmény adatai

Az intézmény hivatalos elnevezése: „Gyermekvár” Német Nemzetiségi Óvoda

Rövidített neve: „Gyermekvár”

Pontos címe, elérhetőségei: 2367 Újhartyán, Béla gödör 3.

Tel. /Fax: 06-29-372-060

e-mail: intezmenyvezeto@gyermekvarovoda.hu , titkarsag@gyermekvarovoda.hu

honlap: www.gyermekvarovoda.hu

Fenntartója: Német Nemzetiségi Önkormányzat Újhartyán

Cím: 2367 Újhartyán, Fő u. 21.

Tel.: 06-29-372-133

Gyermeccsoportok száma: 8 gyermeccsoport, 195 fő férőhely

Gyermeccsoportok maximális létszáma: 25 fő

I. A mi óvodánk

Az újhartyáni „GYERMEKVÁR” településünk központjában, *ideális környezetben* 2009-ben épült a *legkorszerűbb igényeknek* és a vonatkozó szigorú előírásoknak megfelelően. Az impozáns épület jól megközelíthető, az érkezőket kényelmes *parkoló* fogadja.

A 195 gyermeknek férőhelyet biztosító, *8 gyermekcsoportos óvoda és a 600 adagos modern technológiával felszerelt konyha* megvalósításához az önkormányzat 382 millió forintos támogatást nyert az „Új Magyarország Fejlesztési Terv Közép-Magyarországi Operatív Program” keretében, továbbá közel ugyanennyit saját forrásból tett hozzá.

A beruházás minőségét emeli, hogy *fűtését-hűtését megújuló energia felhasználásával kiépített, geotermikus hőszivattyú* biztosítja. A létesítmény használati terei *padlófűtő rendszerrel és falfűtés-hűtés* csöves rendszerrel épültek meg, melyek alacsony hőmérsékletű fűtési energiát igényelnek. Az épületben teljesül minden *akadálymentesítéssel* kapcsolatos elvárás: kiépített parkoló a mozgáskorlátozottak részére, az épület bejáratánál tapintható térkép braille feliratokkal, helyiségeket jelölő ajtóablák a csökkent látók és vakok részére, egy csoportszoba indukciós hurokkal ellátva a hallássérültek részére. Az épület egészében modern, a gyermekkor ízlésvilágát tükröző *gyermekközpontú berendezések* találhatóak, melyek hozzájárulnak az óvodások fizikai-érzelmi szükségleteinek biztosításához. A tágas, világos csoportszobák mindegyikéhez térkövel burkolt *terasz*, kényelmes *gyermeköltöző* és korszerűen felszerelt *mosdók* tartoznak. Az épületbe lépőt először a tágas *aula* látványa fogadja, melyben az intézmény *gazdag programkínálatai*, kulturális eseményei méltó körülmények közt szervezhetők meg.

Aula

Az intézményt használók kényelmét szolgálják még a *szülői fogadó*, az *orvosi szoba* *elkülönítővel* és *baba-mama szoba*.

Az épületben megvalósultak az általános és speciális *fejlesztéshez szükséges helyiségek*, mint tornaszoba, fejlesztőszoba, logopédiai szoba, melyek korszerű eszközökkel felszereltek, így ideálisak az *integrált nevelés biztosítására*, a sajátos nevelési igényű gyerekek ellátására is.

Kialakításra került egy *só-szoba*, mely preventív lehetőséget nyújt az óvodáskorban oly gyakori légzőszervi megbetegedéseknél, és járulékos hallásproblémáknál. A helyiségre jellemző, hogy 4,5 tonna parajdi sóval kiépített, így a parajdi sóbánya mikroklímáját képes nyújtani.

Az épület galériás tetőterében korszerű eszközökkel és bútorokkal felszerelt 20 férőhelyes *nevelőtestületi szoba, iroda helyiségek és a felnőtt öltöző-mosdó* kaptak helyet. A projekt kapcsán megvalósult munkahelyteremtés méltó színtere ez. Az emeleti galérián rendeztük be az ún. *Sváb-galériánkat*, mely a helyi sváb lakosság hagyatékaiból, bútoraiból áll.

A „Gyermekvár” szerves része a *bástyákkal övezett, biztonságos játszóudvar*, mely a lejtős terep adta lehetőségeket úgy használja ki, hogy az *akadálymentes közlekedés* is biztosítva van. A bástyák szabadtéri foglalkoztatóként is használhatók kedvező időjárás esetén. A játszóparkban elhelyezett *játszó-eszközök* lehetőséget nyújtanak az *óvodáskorúak testneveléséhez, irányított mozgásfejlesztéshez és a szabad mozgáshoz* is.

1. Szociokulturális környezetünk

Újhartyán a Pilis-alpári homokhát északnyugati peremén, az ország földrajzi közepén fekszik Pest megyében az M5-ös autópálya mentén. Lakosainak száma 2740 fő. Az itt élők 1764-től kemény, szorgalmas munkájukkal hozzájárultak a

magyar Nemzeti kultúra és jólét megteremtéséhez. Újhartyán másodlagos betelepüléssel jött létre 1764-ben, ugyanis a betelepülő őslakosok nem közvetlenül Bajorországból érkeztek.

A kezdetben német, szlovák, magyar összetételű falu egy erőteljes migráció következtében *katolikus vallású német nemzetiségűre* rendeződött át.

A történelmi örökségre és az utóbbi folyamatokra épülő innovatív készség ma ugyanolyan sajátja a településnek, mint a vallási és etnikai hagyományok reneszánsza, melyek e sajátos és fejlett önképpel bíró társadalom életét akkor is meghatározták, amikor erre a politikai viszonyok lehetőséget még nem biztosítottak.

Újhartyán 2013-ban *városi címet* kapott. *Kultúránkat, hagyományainkat ma is ápoljuk*, mely meghatározó életünkben, különösen a jövő nemzedékének nevelésében. A hagyományörzés állandó és időszakos jelleggel is megjelenik. Helyi tájházunk működésével, a Bagolyfészek nevű épület, valamint a Tájház és a Faluközpont pincehelyiségeinek megalakulásával kulturális programjaink megszervezésére és körük tágítására egyre több lehetőség nyílik.

Bagolyfészek és Tájház (közös udvarral)

Emellett az évszakhoz és ünnepekhez kötött hagyományos programjaink is megmaradtak, sőt a repertoár bővült például a Hartyanfest elnevezésű őszi gasztronómiai fesztivál megrendezésével. Különböző helyi csoportok alakulnak egy-egy korosztály, vagy érdeklődési kör szerint. Ők és az egyéni alkotóművészek egyaránt a helyi sátoros típusú rendezvényeken mutatkozhatnak be a nagy közösség előtt, mint például a Hartyanfest, vagy a Városnap. A helyi *hagyományok őrzése* a város apraja-nagyját megmozgatja. Minden korosztály életkori sajátosságához, lehetőségéhez viszonyítva merül el ebben. A *sváb fűvós zene és népi tánc* mindig átítatja ezt.

Óvodánk sátora a Hartyanfesteren és szüreti felvonulás

A településünkön két köznevelési intézmény működik, minkét intézmény német nemzetiségi nevelést folytat. Rendkívül fontosnak tartjuk mindkét félről azt, hogy ismerjük egymás működését, különös tekintettel az óvoda-iskola átmenet nehéz időszakára. Ennek érdekében tervszerű, tartalmas, egymásra építő kapcsolatot ápolunk, mely az intézményvezetők között, valamint az alsó tagozat munkaközössége és az óvodapedagógusaink között valósul meg és nem utolsó sorban a Szülők bevonásával zajlik.

Működésünkben meghatározó, hogy a környező településről is érkeznek gyermekek.

Bejárók a környező településekről: 2018-ban összesen 98 fő gyermek

II. Programunk küldetése, filozófiája

Intézményünk pedagógiai programját, a **Gyermekvár Pedagógiai Programot** a vonatkozó hatályos törvények és a helyi sajátosságok alapján alkottuk meg.

„**Gyermekvár Pedagógiai Program**” megalkotásával egyebek közt azt a szemléletet is kívánjuk erősíteni, mely a településünkön élő *német nemzetiség küldetése*.

Megteremtjük a feltételeket a gyermekközösségben végezhető sokszínű tapasztalatgyűjtő tevékenységekre. Meggyőződésünk, hogy az óvodáskorban gyűjtött élmények meghatározzák a gyermekek további életét, a világról alkotott felfogásukat, attitűdjeiket. Minden lehetőséget kihasználunk hazánk, térségünk és Újhartyán megszerettetésére.

Pedagógiai értékeinket magas fokú szakmai *elhivatottsággal* és speciális *képzettséggel* is rendelkező innovatív alkalmazotti kör biztosítja.

A korszerű intézményben ideális környezet, tárgyi feltételrendszer adott a gyermekeknek és pedagógusoknak.

Működésünket nem korlátozzuk intézményen belüli folyamatokra, hanem a helyi közösségekre is tekintettel, és őket megszólítva kívánjuk munkákat végezni. Ilyen csoportok például a baba-mama klub, nyugdíjasok, felnőtt tánc-csoport, helyi nemzetiségi zenekar.

III. Gyermekkép- Óvodakép

1. Gyermekkép

Az Alapprogram az emberi *személyiségből* indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény.

A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermekeknek sajátos, életkoronként, életkori szakaszonként, valamint egyénenként is változó testi és lelki szükségletei vannak.

A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Az óvodai nevelés gyermekközpontú, befogadó, ennek megfelelően a

gyermeki *személyiség kibontakozásának* elősegítésére törekszik, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és *szeretetteljes nevelésben* részesüljön, s meglévő *hátrányai csökkenhessenek*. Nem ad helyet semminemű előítélet kibontakozásának.

A gyermeket saját környezete, saját tapasztalatai, élményei befolyásolják, amit nem lehet figyelmen kívül hagyni a nevelés folyamatában sem, sőt ezekre az élményekre, tapasztalatokra szükséges építeni. Az intézményünk számos területen biztosítja a fejlődési másság elfogadását, ezzel is segítve a nehézségekkel, problémákkal élőket a sajátos nevelési igényű gyermekeket, ők is *integráltan* kerülnek a többségi gyermekcsoportokba.

2. Óvodakép

1. Az óvodáskorú gyermek *nevelésének elsődleges színtere a család*.
2. Az *óvoda* a köznevelési rendszer *szakmailag önálló nevelési intézménye*, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek *harmadik életévétől az iskolába lépésig*. Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (*óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő*), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba, tehát a kisiskolás korba való átlépés belső pszichikus feltételei.
3. Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások *sokoldalú, harmonikus fejlődését*, a gyermeki *személyiség kibontakozását*, a *hátrányok csökkenését*, az életkori és egyéni *sajátosságok*, valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).
4. Az óvodai nevelésben alapelv, hogy
  - a gyermeki személyiséget elfogadás, tisztelet, szeretet, megbecsülés és bizalom övezi;
  - a nevelés lehetővé teszi és segíti a gyermek személyiségfejlődését, a gyermek egyéni készségeinek és képességeinek kibontakoztatását;
  - az óvodai nevelésben alkalmazott *pedagógiai hatásoknak* a gyermek *személyiségéhez kell igazodniuk*.

5. Az óvodai nevelés az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodik a gyermeki *szükségletek* kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai *légkör* megteremtéséről, továbbá a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról, a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – *tevékenységekről*, különös tekintettel a mással nem helyettesíthető *játékról*. E tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó műveltségtartalmakról, emberi értékek közvetítéséről; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi *környezetről*.
6. A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az *önazonosság* megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, *nyelvi nevelését*, és a multikulturális nevelésen alapuló *integráció* lehetőségét.
7. A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az *önazonosság* megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Az intézmény egyediségét biztosító elemek rangsorolás nélkül

- korszerű intézményépület, ízléses, egészséges fejlődést támogató *környezet*
- alap- és speciális képesítéssel rendelkező, valamint kiváló kompetenciákkal rendelkező elhivatott *nevelőtestület*
- partnerközpontú szemléletmód, *interaktivitás*
- *német nemzetiségi* óvodai nevelés
- egyedi – gyermek és szülő központú - *beszoktatási rendszer*
- *homogén szervezésű* gyermekcsoportok (*azonos korú gyermekek egy csoportban*)
- *integrált* óvodai nevelés
- *tehetséggondozás*
- egyedi, általunk kidolgozott fejlődési-skála *mérőrendszer*, korai felismerés
- az *óvoda-iskola átmenet*, mint kritikus szocializációs-szintér *könnyítése* gyermek-szülő részére

- helyi *főzőkonyha*, magas fokú *élelmiszerbiztonság*
- nyitott, támogató, építő jellegű *kapcsolat a szülőkkel*
- korszerű *információáramlás*
- partneri viszony a település közösségeivel
- Szakmai kapcsolatok gondozása külföldön és belföldön

IV. A program megvalósításának személyi és tárgyi feltételei

1. Személyi feltételrendszer

Munkakör	Létszám	Alapképesítés/ Iskolai végzettség	További szakképesítések
Intézményvezető	1 fő	óvodapedagógus	Szakvizsgázott vezető, tanügy-igazgatási szakértő
Intézményvezető helyettes	1 fő	óvodapedagógus	Német nemzetiségi óvodapedagógus
Óvodapedagógus	14 fő	óvodapedagógus	német nemzetiségi óvodapedagógus tanító
Gyógypedagógus	1 fő	Gyógypedagógus, pszichopedagógia szakirány	Gyógypedagógiai terápia mesterképzés Alapozó Terápia, fejlesztő szint
Dajka	8 fő	középfokú	Szakirányú szakképesítés OKJ
Pedagógiai asszisztens	2 fő	középfokú	-
Titkár	1 fő	középfokú	-
Takarító	1 fő	középfokú	-
Karbantartó	1 fő	középfokú	-

Hisszük, hogy az intézmény színvonalas működésében legmeghatározóbb a szakképzett, elhivatott és sokszínű kompetenciával rendelkező nevelőtestület, alkalmazotti közösség.

A 2009-ben megvalósult *infrastrukturális fejlesztésnek* köszönhetően az új intézménykomplexum személyi feltételének biztosítására megduplázódott az óvoda alkalmazottainak létszáma. Komoly feladat volt a régi közösség meglévő értékeinek és az új közösségi normák, értékek, továbbá a szakmai hitvallás és elkötelezettség tisztázása, összefésülése. A megállapítások, elvek, iránymutatások „*Etikai kódex*” –ben rögzültek és így is segítjük egy-egy újonnan érkező alkalmazott eligazodását a pedagógiai elveink, szabályaink rendszerében.

Törekszünk arra, hogy tudásunk korszerű legyen, módszertani megújulásunk folyamatos. A folyamatos tájékozódáson túl lehetőségeinkhez és igényeinkhez mérten szakmai továbbképzéseken és programokon veszünk részt. A szakmai kollektíva személyes és elektronikus kommunikációja egyaránt segíti az információáramlást, tapasztalatcserét, vagy a szakmai szempontból érdekes újdonságok megosztását egymással. Így a team munka intézményünkben nem csak hatékonynak, de egyre korszerűbbnek is mondható.

A pedagógusok *kötelező továbbképzésének* időszerűségét alapul véve, a pedagógusok egyéniségét, igényét, képességét is figyelembe véve tervezzük a tartalmi fejlesztést:

2. Tárgyi feltételrendszer

2009-ben a XXI. századi igényeket kielégítő Gyermekvár óvoda megépülésével egyidejűleg az igényes, minőségi eszközbeszerzés is megvalósult. Az eszközfejlesztés ezt követően is folyamatos cél és eredmény.

A tárgyi feltételek teljesültek az óvodai nevelés teljes területére, mely kiterjedt az alkalmazotti közösség mindent kielégítő szakmai komfortjára, munkahelyi klímájára. A gyermekek fejlődését segítő és biztonságukat biztosító eszközfejlesztések és felújítások prioritást élveznek. Ezen túl a megújuló ismeretek és módszerek bevezetését és alkalmazását segítő eszközök beszerzése a cél, továbbá a pedagógusok mindennemű munkáját támogató feltételek biztosítása is fontos feladat.

V. A program nevelési feladatrendszere

1. Óvodánk egészségvédő programja

Intézményünkben a következő források biztosítják és támogatják az egészségvédő programot:

- Tágas, tiszta, világos, *biztonságos*, akadálymentes intézményi *környezet*
- Megfelelő egyenletes *hőmérséklet* az év minden napján
- Gyermekek fizikai méretéhez (koruknak megfelelő) választott *bútorok*, szaniterek
- Helyi *főzőkonyha* szakképzett szakmai feltételekkel, modern konyhatechnológiával
- *Só-szoba* lehetősége, parajdi só beépítésével
- *Orvosi szoba*, fertőző gyermekek elkülönítését biztosító helyiséggel
- Szakképzett *elsősegélynyújtók* az intézményben

- *Egészségügyi szűrővizsgálatok*- védőnővel, gyermekorvossal, fogorvossal
- *Preventív szemléletmód*
- Az „egészség” közös értelmezése a nevelőtestületben, mely kiterjed és megvalósul az *egészséges életmód* alakításában (szomatikus nevelés), az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósításában (pszichikus fejlesztés), a szocializáció megvalósításában és az érzelmi nevelésben (pszicho-szociális fejlesztés).

Az Egészségesebb Óvodák Nemzetközi Hálózata honlapjáról tartalmaznak kapcsolódó részleteket a következő sorok:

Intézményünk az Egészségesebb Óvodák Nemzetközi Hálózata tagja, melynek elveivel azonosulunk, s beépítjük azokat a nevelés folyamatába. Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja az óvodai nevelés alapvető feladatának a *gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítését jelöli meg*. Ezeknek a szükségleteknek kielégítése biztosíthatja a kisgyermek egészséges fejlődését, a *legteljesebb egészségi potenciáljának elérését*, azaz a lehetőséget arra, hogy a gyermek a mindennapi élet alternatívái (életviteli helyzetei) közül a legegészségesebbet válassza, az egészséget választó képességét kifejlessze. Az egészségvédő potenciál fejlesztése megköveteli, hogy az óvodai nevelés segítse az *egészséges életvitel iránti igény* kifejlődését, az egészséges életmód választását, az egészséget károsító magatartások visszaszorítását. Az egészségnevelés így válik az óvoda megalapozó jellegű, immanens (minden nevelési mozzanatban jelenlevő) feladatává. Az *egészségnevelés fogalmát újra kell fogalmaznunk*, túl kell lépünk a korszerűtlen, ún. testi nevelés szűkre szabott fogalmán, amely csupán a *testi* gondozást, a testi szükségletek kielégítését, a *mozgásfejlesztést*, az edzést és a *testápolást* foglalta magában. A modern egészségnevelés fogalma követi az egészség modern fogalmának összetevőit. Az egészség fogalmát az Egészségügyi Világszervezet (WHO) így definiálta: „*Az egészség a testi (fizikai), a szellemi (pszichikus) és a társas-társadalmi (szociális) jólét állapota, nem csupán a betegség és nyomorékság hiánya.*” A definíció szerint az óvodai nevelési program általános nevelési feltételei közé az alábbi *egészségfejlesztő tevékenységek* sorolandók:

- *testi egészség* (gondozás, ápolás, edzés, mozgásfejlesztés)
- *lelki egészség* (értelmi fejlesztés, érzelmi biztonság nyújtása)
- *szociális* kapcsolatok harmóniája (közösségi élet, segítség stb.)
- *egészségvédő képesség* fejlesztése

- a gyermekek *egészséges életmódjának*, egészségvédő szokásainak *kialakítása*
- az óvodapedagógusok és a nevelőmunkát segítőik *viselkedésének szabályozása*
- a *szülők* otthoni egészségnevelő *feladatai* (higiénés szokások alakítása, egészségvédő példamutató életvitel)
- az egészségügyi szolgálattal való *együttműködés*

Meggondolásra késztet a definícióban alkalmazott „*jólét állapota*” kifejezés, amelyben a jólét a teljes egészségi potenciál elérését jelenti, az egészségre való *esélyt*, amit szokás magyar fordításban jól-létként jelölni. A jólétben az emberi szükségletek kielégítésének „tisztességes” lehetősége tárgyiasul, az egészséghez való jog- és esélyegyenlőség valamint a méltányosság. Az állapot nem mozdulatlanságot fejez ki, hanem az adott élet- és munkakörülményeket, a *szociális-kulturális szükségletek* kielégítésének *választási lehetőségét*, az egészségügyi *ellátáshoz* való *hozzáférhetőség* mértékét. Ebben az egészség-fogalomban az *esélyegyenlőség* is kifejezésre jut. Ismert, hogy *egyes társadalmi csoportoknak* kevesebb lehetőségük van életmódjuk megválasztására, kisebb arányban vesznek igénybe egészségügyi, vagy közoktatási-közművelődési szolgáltatásokat, a munkanélküliség következtében *beszűkült életlehetőségeik* adódnak, egészségtelen lakáskörülmények között élnek stb. A szegényebb, kulturálisan elmaradt társadalmi csoportoknak nem igen marad más választásuk, mint az adott szociális állapotuk minimális szinten tartása. Tovább fokozza kedvezőtlen helyzetüket a problémák halmozódása, egymásra hatása, összegződése. Gondoljunk a szegénység mellé szegődött krónikus betegségek megjelenésére, a gyermekek nevelési költségének magas szintjére, a családba befurakodó káros szenvedélyre és mindezek összegzett hatására. Mind ezekre gondolva, az óvodai egészségnevelés programját, a szülőkkel való bánásmódot, a táplálkozási ajánlásokat, az otthoni életmódra vonatkozó tanácsokat az óvodásgyermek családjának egészségi esélyeihez kell szabni. Az egészségi szükségleteket és lehetőségeket a nevelési tanácsadásaink során tüzetesen kell mérlegelnünk, megtalálva a legjobb lehetőséget arra, hogy a *szülőket képessé tegyük az egészségesebb életmód követésére*.

A biztonságra és önállóságra nevelés jegyében óvodánk egyes pedagógusai elköteleződtek az Ovi-Zsaru program felé.

2. Az egészséges életmód kialakítása, a mozgástevékenység

Mint már említettük, a programunk alapját az a gondolat alkotja, hogy az egészség nem csupán fizikai - testi - egészséget, a betegségek hiányát jelenti, hanem a szellemi és a szociális jólét állapota is.

Az Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja szerint „az óvodai nevelés feladata az óvodáskorú gyermekek testi és lelki szükségleteinek kielégítése”. A kisgyermek alapvető szükségleteit a program három körben jelöli ki: (1) az egészséges életmód alakításában (szomatikus nevelés), (2) az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósításában (pszichikus fejlesztés) és (3) a szocializáció megvalósításában és az érzelmi nevelésben (pszicho-szociális fejlesztés).

A látszólag elhatárolt területek a valóságban egységet alkotnak, egymástól elválaszthatatlan tulajdonságokat és tevékenységeket takarnak. A program felületes olvasója e feladatrendszert úgy értelmezheti, mintha az egészségnevelés csupán az egészséges életmód tartományára terjedne ki.

Valójában azonban a *holisztikus egészség-szemléletünk*, és óvodapedagógiai gyakorlatunk azt bizonyítja, hogy az értelmi fejlesztés és a szociális kapcsolattartás fejlesztése ugyancsak egészségvédő, nevezetesen: *lelki egészségvédő feladata van minden óvónőnek és dajkának*.

Kiemelt jelentőségűnek tartja a program a gyermek *testi gondozását*, testi szükségleteinek kielégítését és a testi *épség* védelmét. Ez az alapvető óvónői feladat az óvodásgyermek higiénés nevelését, az alapvető higiéniai tennivalókra való szoktatását (gyakorlását, ellenőrzését, folyamatos korrekcióját) foglalja magában. Így tehát a tisztálkodás, az anális toalett, a székelés és vizezés regulációja, a kulturált étkezés, a környezeti higiénia és rend, a balesetmentes viselkedés (a szűrő-vágó eszközök használata), a ruházat tisztántartásának megtanítását, a testápolás, az egészségvédelem, egészségfejlesztés megalapozó szokásainak alakítását célozza.

Kiemelt jelentőségű az óvodai élet minden fázisában a kisgyermek *mozgásigényének* kielégítése, harmonikus, összerendezett mozgásainak kifejtése. Ebben a követelményben a gyermek testi képességeinek fejlesztése fogalmazódik meg, a tudatos, célszerű összerendezett cselekvés fejlődésének elősegítése mind az alapvető mozgásfunkciókban (a járásban, sietésben, futásban, lépcsőn járásban), mind pedig az emberi kapcsolatokhoz nélkülözhetetlen humán mozgáskultúrában (játékban, feladatteljesítésben, együttes tevékenységben, segítségben, baleset-megelőzésben, fertőzést megelőző magatartásban). Az egészségmegőrzés és az egészségfejlesztés a tevékenykedő személy viselkedésében mutatkozik meg és a személy magatartására épül.

Az óvodai nevelés szempontjából fogadjuk el azt a meghatározást, amely szerint *életmód alatt általában az emberek azon tevékenységi, magatartási rendszerét értjük, amelyet több-kevesebb tudatossággal életük formálására, különböző szintű szükségleteik kielégítésére szerveznek*.

Ezt figyelembe véve az óvodai nevelés során az egészséges életmód alakítása azt jelenti, hogy kialakul a kisgyermek igénye a személyi és környezeti *higiénére*, a *mozgásos életmódra*, az egészséges *táplálkozásra* és kulturált étkezésre, az *egészséget károsító magatartásformák elkerülésére*, egy adott élethelyzetben az egészségesebb megoldás választására, a másokon való segítségre. Mindez az egészség megvédésére és a prevencióra történő beállítódást (attitűdöt), az egészség megvédésére vonatkozó érdeklődést, véleményt, szándékot, „érzékenységet” jelent.

Az egészséges életmód alakításának feltétele az *egészséges környezet* biztosítása. Már tettünk említést arról, hogy a higiénét, a baleset megelőzését, kulturált étkezést, zavartalan játékot, szabad levegőn való tartózkodási lehetőséget biztosító tárgyi környezet (óvodai épület, felszerelés, csoportszoba, játékszerek, munkaeszközök stb.) nem önmagában képezi az óvodásgyermek környezetét.

Igen jelentős (talán a tárgyi környezetnél is jelentősebb) környezeti tényezőt alkotnak a gyermekeket körülvevő személyek (kortárs gyermekek és felnőttek), azaz a *szociális környezet*. Ennek szeretetteljes, harmonikus légköre, pajtási-baráti hangulata rányomja a bélyegét a gyermek személyiségfejlődésére.

Speciális gondozási, prevenció és korrekciós testi nevelési feladatokról is szól az alapprogram. E feladatok között olyan esetekre kell gondolnunk, amelyek az óvodásgyermek együttélésében, közös nevelésében gondot okozhatnak, így az érzékszervi fogyatékos (nagyothalló, gyengén látó), a mozgásszervi fogyatékos, a veleszületett (kongenitális) betegségben, rendellenességben szenvedő, vagy értelmi-, érzelmi fogyatékos kisgyermek speciális gondozása. Ilyen esetekben az óvónő szakértők bevonásával végezheti csak el eredményesen az egészséges életmódra nevelés pedagógiai feladatait.

Óvodánk alapvető feladatának tekinti, hogy a gyermekekben kialakuljon az egészséges életvitel iránti igény, ennek érdekében az óvodai élet első időszakában legfőbb célnak tekintjük a *helyes szokásrend kialakítását*. A helyes szokásrend a módszeres gyakorlás során válik automatikussá és épül be a gyermek személyiségébe.

A család után az óvoda is mintául szolgáló közösség a gyermekek életében, ezért az óvónő és más felnőtt személyek magatartása modell-értékű. Az óvodai szocializáció közvetlenül kapcsolódik a családi szocializációhoz, de lehetőségei tágabbak, tartalma sokszínűbb.

Nagy figyelmet fordítunk a *levegőztetésre*. Lehetőség szerint naponta több órát, délelőtt és délután is kinn tartózkodunk a gyermekekkel a szabad levegőn. A levegőztetés idejére is gondoskodunk a gyermekek tevékenységének megszervezéséről. Szeles időben, sűrű ködben, vagy ha a hőmérséklet $-5\text{ }^{\circ}\text{C}$ alá esik a csoportszobák fokozott szellőztetése mellett a gyermekek az épületben maradnak. Nyári kánikulában fokozottan ügyelünk arra, hogy a gyerekek ne

hevülhessenek túl, tevékenységüket a szabadban, árnyékban, vagy az épületben szervezzük meg, az udvaron ivókút nyújt folyamatos folyadékellátást.

Az alvási igény egy részét az óvodában elégíti ki a gyermek, amelyhez az óvoda dolgozóinak biztosítani kell a *nyugodt pihenés* feltételeit. A csoportszoba alapos szellőztetése elengedhetetlen alapkritérium, amely biztosítja az alváshoz szükséges tiszta levegőt. A gyermek szenderegéses állapotát a mesehallgatás, altatók dúdolása, halk altató zene teszi lehetővé.

Együttműködünk a *gyermekorvossal* és a helyi *védőnővel* a kötelező szűrések elvégzésében, az adódó pedagógiai és szervezési feladatok ellátásával is. Szomatikus vagy pszichés betegség, zavar, elmaradás, akadályozottság alapos gyanúja esetén erről a szülőket azonnal tájékoztatjuk, felvilágosítást adunk a *korai segítségadás* szükségességéről, segítséget nyújtunk a megfelelő szakember megkeresésében. Házi rendünkben szabályozzuk a gyermekek betegségére vonatkozó teendőket.

A *só-szobával* bővültek a gyermekek egészség-megőrzési, betegségmegelőzési lehetőségei. Ugyanakkor folyamatosan helyet biztosítunk az óvodában egyre nagyobb óraszámú és egyre színesebb tevékenységet felölelő logopédiai, gyógypedagógiai és fejlesztőpedagógiai terápiáknak.

Az egészségmegőrzés része az *egészséges táplálkozás* is. Az egészséges táplálkozás alapjait is, - mint sok más egyebet - ebben a korban kell megteremteni. A szülőkkel együttműködve biztosítjuk a gyermekek számára a napi vitamin és ásványi anyag bevitelt, friss gyümölcsökkel, zöldségekkel, amelyekre a fejlődésben lévő szervezetnek nagy szüksége van. Az óvoda konyhája biztosítja a gyermekek számára az egészséges táplálkozáshoz szükséges feltételeket. A friss nyersanyagokból, ideálisan összeállított ételek és a gyermekek életkorának figyelembevételével kiszámított kalóriaszükséglet biztosítja a gyermekek egészséges fejlődését.

Az értelmi nevelés magában foglalja, hogy a gyermekek életkoruknak megfelelően, egyre több *ismeretet szerezzenek az egészségvédelem alapkérdéseiről* (betegség, táplálkozás, mozgás, pihenés, az érzékszervek higiéniája és védelme, stb.) A tudatos óvodai nevelő munka eredményes, ha az óvodáskor végére a gyermekek felismerik, elkerülik az egészséget károsító hatásokat, magatartásokat.

Mozgástevékenység

Fontos az óvodai élet minden fázisában a *gyermekek mozgásigényének és fejlődésének kielégítése*, továbbá ez hozzájárul az emberi kapcsolatokhoz nélkülözhetetlen humán mozgáskultúrához is (játék, feladatteljesítés, együttes tevékenység, baleset-megelőzés stb.)

A 3-7 (8) éves gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket figyelembe vevő, kellő aktivitást és terhelést biztosító *mindennapi testnevelés* nélkül. Ismert tény, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll. A mozgásfejlesztéshez tehát hozzátartozik, hogy maximálisan biztosítsuk a spontán mozgáslehetőséget az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Ajánlatos tehát minden adódó lehetőséget kihasználni a mozgásra a nap folyamán.

A mindennapos testnevelés mozgásanyagba igyekszünk tudatosan, szervesen *beépíteni a gyógytestnevelési mozgásanyag elemeit, korrekciós* testnevelési feladatokat is (gerincjavító torna, lábtorna torna stb.). Speciális módon zenére, relaxációs gyakorlatok alkalmazása is történhet, főleg a nagyobbaknál.

A mindennapi testnevelést, tornát - ha lehetőségünk van rá- célszerű a *szabadban végezni*. A csoportszobákhoz tartozó teraszok biztosítják, lehetőséget teremtenek a szabad levegőn történő mozgásra és a különböző tevékenységek megtartására. A változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával az óvodapedagógus lehetővé teszi, hogy a gyermekek a mindennapos testnevelést örömmel és szívesen végezzék.

Mint már említettük, rendkívül fontos a szabad levegőn való tartózkodás minél hosszabb idejű biztosítása. A gyermekek napirendjét úgy célszerű összeállítani, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést, és lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az ülással együtt járó tevékenységeket. A mozgás és pihenés egyensúlyának biztosításával sikerülhet a gyermekek egyoldalú igénybevételét elkerülnünk.

Az egészséges életmód szokásainak megalapozását óvodáskorban kell elkezdenünk. A *mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése* az óvodai testi nevelés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetjük el. A megfelelő intenzitású, derűs legkörű testmozgás biztosítja a *motoros képességek fejlődését*, melynek egyre magasabb szintje előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, azáltal a

mozgás-műveltség fejlődésének, és nem utolsósorban az egyéb magasabb rendű idegrendszeri funkciók érésének is. A szabadban megvalósuló testnevelés a természet jótékony hatású erőivel – napfény, levegő- is számol. Az intenzív, változatos gyakorláshoz megfelelő helyre és eszközre van szükségünk. A jó eredmény eléréséhez az optimális tárgyi feltétel biztosításán túl azonban az óvodapedagógus és a gyermek aktív együttműködése is elengedhetetlen.

A nyugodt, derűs légkörű, játékban gazdag, kellő intenzitású napi 20-30 perces testmozgás nem csak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez is. A mindennapi testnevelés hatásának maximális kifejtéséhez szükségesek olyan objektív és szubjektív feltételek, melyek lehetőség szerint valamennyi óvodában megvalósíthatóak és amelyek megsokszorozzák az egyébként elérhető eredményeket.

A mindennapi testnevelés objektív feltételei

Elsősorban a *megfelelő hely* biztosításáról kell szólni. Mivel a foglalkozásokat gyakran a szabadban valósítjuk meg, ezért célszerű füves területen különböző pályákat kialakítani. Udvarunk biztonságos kialakítása megfelelő környezetet biztosít. A lejutást a gyermeklépcső kiegészítő korlátai segítik, az udvar elrendezése pedig az átláthatóságot biztosítja. A játékok állapotát folyamatosan figyelemmel kísérjük, hogy a sérülésveszélyt minimalizáljuk. Az udvar különböző részein elhelyezett padok és kültéri játékok kiválóan alkalmasak az egyensúlyérzék és más nagymozgások fejlesztésére. A megfelelő távolságban rögzített udvari játékok az óvodaudvarok fontos kellékei.

Minden, ami az óvoda udvarán található (fák, bokrok, homokozó, játékeszközök, stb.) felhasználható a mindennapi testnevelés feladatainak megvalósításához. Ugyanez mondható el az épületen belül szervezett mindennapi testnevelésre is. Mindenkor nagy gondot kell fordítani az alkalmazásra kerülő kézi és tornaszerek, berendezési tárgyak épségére, tisztaságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetők legyenek, megfelelő számban álljanak rendelkezésre. Az eszközök előkészítése az óvodapedagógus, a gyermekcsoport és a dajka aktív együttműködésére ad lehetőséget. Mozgásfejlesztő eszközeink repertoárja a teljesség igénye nélkül megtekinthető a IX. fejezetben található képgalériában.

Hosszabb sétát, sőt túrát tehetünk a gyerekekkel a szabadban, vagy akár a közeli erdős részekben is pl. avartaposó túra. Ezt biztonsági okokból előre meg szoktuk hirdetni, így a szülők megfelelő ruházattal tudnak felkészülni rá.

A mindennapos testnevelés szubjektív feltételei

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléséhez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi testnevelés eredményességét. A testgyakorlatok mintaszerű végzésével, a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően motiválhatja a gyermekeket, építve a természetesen az életkorból adódó *utánzási hajlamra*, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszonyuk kialakulását.

Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlás hozzájárul az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy az óvodapedagógus minden megnyilvánulásán tükröződjön az, hogy szívesen mozog együtt a gyermekekkel és örül a gyermekek mozgásban elért sikereinek. A mindennapi testnevelés tartalmát döntő mértékben a *természetes mozgások*, gyakorlatok képezik. Ugrálások, futások, ugrások, egyensúlygyakorlatok. Ezeket kiegészíti néhány talajtorna elem, valamint a kézi szerekkel végezhető gyakorlatok. Természetesen ide tartoznak a testnevelési játékok is. A lényeg, hogy minden mozgásforma, amit a gyermekek képesek elvégezni, a mindennapi testnevelés keretében beépíthető.

Az arra jogosult gyermekek ezen kívül mikrocsoportos mozgásfejlesztő foglalkozáson vehetnek részt, mely mozgásanyag a meglassult, vagy nem megfelelően fejlődő idegrendszeri érzést hivatott serkenteni, harmonizálni. Az eljárás a gyógypedagógia tevékenységkörébe sorolandó.

Az óvodapedagógus dönti el, hogy a mindennapi testnevelés 20-30 perce alatt testnevelés foglalkozást tart, vagy egy-egy mozgáscsoport gyakorlásával, esetleg testnevelési játékokkal tölti ki az időt.

A rendszeresen szervezett testmozgás hozzájárulhat ahhoz, hogy a nyelvelsajátítási és más tanulási folyamatok természetesebbek, érdekesebbek, sokoldalúbbak legyenek.

A mindennapos testnevelés gyakorlatai magyar nyelvű előkészítés után lehetőséget biztosítanak a német nyelvgyakorlásra is. Fontos része a testnevelés foglalkozásoknak a mozgásos játékok gyakorlása. Ezekkel többek között a szókincsfejlesztést, a válaszadó szerepének gyakorlását, a hagyományápolást és a kétnyelvű identitástudat kialakulását tervezi és valósítja meg az óvodapedagógus.

A mozgásfejlesztés feladatai:

- Legyen lehetőségük a gyermekeknek saját testük mozgását *átélni*.
- *Sokoldalú mozgástapasztalatokat* szerezzenek a gyermekek az alapvető mozgásformák gyakorlása által.
- Folyamatosan *fejlődjön* a gyermekek mozgása és mozgással kapcsolatos érzékelése
- A kéz *finommozgásainak* fejlesztésére nyújtunk változatos lehetőségeket. Ez elősegíti más testrészek pl. artikulációs izomzat finommozgásait is.
- Segítsük elő a gyermekek *harmonikus, összerendezett* mozgásának kialakulását.
- Az óvodapedagógus feladatai a *mindennapi testnevelés* megszervezésében:
- Legfontosabb feladat, hogy minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a *szabad levegőn* való tartózkodásra.
- Biztosítsa a gyermekek *szabad mozgásgyakorlásának* a feltételeit. Adjon ötleteket, *irányítsa a gyerekek figyelmét* a szabadban és az épületen belül is a leoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- *Változatos eszközök* és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi testnevelés örömet jelentsen a gyermekek számára.

3. Az érzelmi nevelés és a szociális kapcsolatok biztosítása

Az óvodás korú gyermek *sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége*. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyereket az óvodában *érzelmi biztonság, otthonosság, derűs, kiegyensúlyozott, szeretet teli légkör* vegye körül.

A gyermek fejlődő személyiség, ezért sajátos, életkoronként, életkor szakaszonként és egyénenként változó testi-lelki szükségletei vannak. A környezeti hatások közül a család szerepe igen jelentős, hiszen a család az első szocializációs színtér, amely a kisgyermeket formálja. A *családi hatások* a legtöbb esetben nem tudatosan tervezettek, sokkal inkább jellemző rájuk, hogy *spontán módon valósítják meg a társadalomba való bevezetés feladatait*.

Természetes, hogy a különböző kultúrájú családok másként viszonyulnak a gyerekhez, a gyerekeknek a családban elfoglalt helyéhez és más-más szerepet szánnak neki a családon belül. A családi nevelés mellett az óvodának igen nagy szerepe van az *elsődleges szocializáció* során. Az *óvoda* nagy előnye a viszont család mellett, hogy *tágabb, tagoltabb szocializációs erőteret* hozhat létre. Tudatosan alakítja, építi, kombinálja azokat a nevelő hatásokat, amelyekben az együttműködés és a társas érintkezés elemi formái integráns egységet, szerves kölcsönös

kapcsolatot alkotnak. Az óvoda tehát nem a spontán szocializációnak, hanem a *pedagógiailag determinált szocializációnak a színtere*, ahol az elemi kooperációs és kommunikációs formák tudatos kibontakoztatása folyik.

Az óvodás korú gyermekek érzelmi állapotát, befolyásolhatóságát nagymértékben az a családi atmoszféra határozza meg, amelyben élnek. Az *érzelmi alapigények* kielégítése, például a biztonságérzet, védettség érzet a feltétele annak, hogy a gyermek a környezete iránt érdeklődést mutasson, kezdeményezzen, más emberekhez is kötődjön. Az óvodában a gyermek egyéni igényeit megértéssel fogadni, és empátiakészséget mutatni ugyanúgy hozzátartozik az érzelmi neveléshez, mint a kiegyensúlyozott, harmonikus alaphangulat kialakítása.

Az olyan *óvodai atmoszféra*, amelyik sokoldalú érzelmi kifejezéseket és pozitív élményeket tesz lehetővé, hozzájárulhat a gyermek boldog alaphangulatának kifejlődéséhez és ezzel együtt a másik megértéséhez.

Az érzelmi nevelés feladata a szeretet és a kötődés képességének fejlesztése, a mások iránti tisztelet, megbecsülés érzésének, az élménybefogadás képességének, az érzelmek kifejezőképességének, az ösztönök és az érzelem irányításának fejlesztése, valamint az érzelmi zavarok tompítása, leépítése.

Mindezért szükséges, hogy már az óvodába lépéskor kedvező érzelmi hatások érhék a gyermeket.

A gyermekekkel szemben támasztott két fő követelmény, hogy tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát mindenekelőtt az alapul szolgáló tevékenységek társadalmisága határozza meg. Pedagógiai programunk négyes feladatrendszerre megfelelő bázist nyújt a *kooperációs és kommunikációs képességek* fejlesztéséhez. A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlődése rendkívüli fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz életre nevelés szempontjából.

Az óvodapedagógus-gyermek, gyermek-dajka, gyermek- gyermek kapcsolat pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemezze.

A társadalom élete, jórészt a társas *közösségi kapcsolatok* keretén belül zajlik. Fontos tehát már óvodában törekedni ezek kibontakoztatására. A *jó közösséget* mindig *egyéniségek* alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni ambíciójukat képesek a közösség keretein belül megvalósítani.

Az óvoda egyszerre segíti a gyermek szociális érzékenységének fejlődését és én-tudatának alakulását, és teret enged *önkifejező, önértékesítő* törekvéseinek. A fejlesztés azután kezdődik,

miután a gyermek beilleszkedett a csoportba, jól érzi magát, alapvetően derűs, vidám légkör veszi körül, megismerkedett a felnőttekkel és a gyerekekkel, azaz bátran, biztonságosan mozog az őt körülvevő környezetben.

A szocializáció szempontjából különös jelentőségű *a közös élményekre* épülő közös tevékenységek gyakorlása. Az óvodai élet szervezése segíti a gyermek erkölcsi tulajdonságainak (mint például: együttérzés, a segítőkészség, az önzetlenség, a figyelmesség) és akaratának (ezen belül: önállóságának, önfegyelmének, kitartásának, feladattudatának, szabálytudatának) fejlődését, a szokás- és normarendszerének megalapozását.

A gyermek nyitottságára építve az óvoda elősegíti, hogy a gyermek tudjon rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tisztelje és *becsülje környezetét*. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése. A nevelés tehát, mint tudatos *értékválasztás* a nevelési helyzetekbe beépített tevékenységek által valósítható meg, hiszen *a gyermek állandó tevékenykedés közben fejlődik*. A nehezen szocializálható, lassabban fejlődő, alacsonyabb fejlettségi szinten álló, érzékszervi, értelmi vagy mozgássérült, hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű, az elhanyagolt, valamint a kiemelkedő képességű gyermekek nevelése speciális ismereteket, sajátos törődést igényel, szükség esetén megfelelő szakemberek (pszichológus, logopédus, gyógypedagógus, konduktor stb.) közreműködésével történik.

Az egészségnevelés fő területe az óvodai közösségben megvalósuló szocializáció elősegítése és a *szociális érzékenység fejlődése-fejlesztése*. Az óvoda a gyermek viselkedésének második legfőbb mintaadó közössége (első a család). Ebben a közösségben az *óvónő* és más felnőtt személyek magatartása elsajátítandó mintául szerepel, azaz *modell-értékű*. A gyermek-gyermek, valamint a felnőtt-gyermek kapcsolat érzelmi töltése, társkapcsolati igénye, biztonság-nyújtása biztosítja az együttérzés, az önzetlenség, a segítség, az önfegyelem kialakulását. Az óvodai szocializáció közvetlenül kapcsolódik a családi szocializációhoz, az óvodának "csak" kiegészítő szerepe van a családi szocializáció mellett.

A szegénység, a szociális kirekesztettség, az elhanyagoltság, a szeretethiány mély sebeket üt a gyermek lelkén. Az ilyen állapotú gyermek a nyílt és őszinte óvodapedagógushoz, a derűs és szeretetteljes védőnőhöz, a biztonságot nyújtó óvodapedagógushoz kötődik. Ez a tény határozza meg az óvodapedagógus és a védőnő szociohigiénés (társas egészségvédő) karakterét, viselkedési normáját.

4. Kultúráközvetítés

Intézményünk egyaránt elkötelezett a *kultúra átörökítésében, értékközpontú közvetítésében és teremtésében is*. Óvodánkban mindezek, igen sokszínű feladatot jelentenek, hiszen *nemzeti kulturális örökségünk ápolása* mellett, fontos vállalkásunknak tekintjük a *magyarországi német nemzetiség kultúrkincsének* korszerű átörökítését. A gyökereink megismerése mellett, a modern kultúrához való hozzáférést is biztosítanunk kell óvodásaink számára. A magyar és német kultúra, az európai és egyetemes kultúra keretein belül érvényesülhet. Intézményünknek ösztönöznie kell különböző kulturális jelenségek kialakulását és új hagyományok bevezetését. Mindezen a tartalmaknak a megjelenítése, egyensúlyban tartása az óvodai nevelőmunkában, kiemelkedő, folytonos mérlegelést igénylő feladat, amely kihívásokkal teli, ugyanakkor izgalmas és sok sikerélményt is rejt magában.

Kulturális tartalmak bemutatása

Meggyőződésünk, hogy az óvodában gyűjtött kulturális élmények meghatározzák a gyermekek további életét, világról alkotott felfogását. Pedagógiai Programunk elkészítésekor tudatosan terveztük meg a kulturális kincsek átadásának lehetőségeit és igyekszünk megteremteni a gyermekközösségben végezhető sokszínű kulturális tevékenységek feltételeit. A kulturális tartalmak átadása az évkör jeles napjaihoz, ünnepeihez-, valamint az évszakokhoz kapcsolódó projektek által valósul meg. A helyi szokásokat, hagyományokat beépítjük a mindennapokba, mely során megtanulják értékelni és megőrizni azt. *A magyar nyelvi műveltség tartalmakra spirálszerűen szövi a német nyelvi művelség tartalom.* Az éves tervek megvalósításában *figyelembe vesszük az adott csoport óvodapedagógusainak művészeti kompetenciáit.*

Intézményünkön belüli kulturális tartalmak:

- Anyanyelvi kultúra fejlesztése
- Német nemzetiségi kultúra, hagyomány, életforma gondozása (minden kulturális tartalomban megjelenik)
- Művészeti nevelés területei:
  - *zenei nevelés:* ének zene, gyermektánc (magyar néptánc és népi játékok, német nemzetiségi néptánc), hangszeres élménynyújtás, magyarországi németek

jellegzetes hangszerei néptánc-népzene programok, kortárs zenei darabok megismertetése, tehetséggondozás

- *vizuális kultúra*: a helyi hagyományos technika eszközeinek ismerete (csuhé, vessző), modern módszertani lehetőségek kiaknázása, kiállítások látogatása, tudatos könyvválasztás gyermekeknek az illusztráció alapján, anyagokkal való ismerkedés, kortárs vizuális kultúra bemutatása, tehetséggondozás
- *irodalmi kultúra*: mesék igényes megválasztása, könyvek biztosítása a gyermekek részére az olvasóvá nevelés céljából, dramatizálás pedagógusaink által, bábelőadások, színház programok, kortárs irodalmi művek átadása, tehetséggondozás

➤ Közösségépítő és erősítő programok az ízlésformálás és viselkedéskultúra fejlesztése céljából. Ez a gyermekek és a szülők számára egyaránt jelentős kultúra közvetítő cél.

Elveink között meghatározó az igényes műveltségtartalom választás és a tudatos mintaadás, ezért pedagógusaink nagy hangsúlyt fektetnek arra, hogy az anyag kiválasztásánál csak tiszta forrásból merítsenek. Ennek megítélésében szükség szerint segítségül hívjuk azokat a kollégáinkat, akik az adott művészeti területben elmélyültek, esetleg valamilyen szakirányú továbbképzésen is részt vettek.

A tartalom mellett fontosnak tartjuk azon formák, módszerek megtalálását amelyekkel, kulturális kincsünk még közelebb hozható gyermekeink számára. A megismerés mindig gyermekközpontú tapasztalatszerzésen kell, hogy alapuljon. Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért az őket körülvevő valós életből szükséges kiindulni. *A tudatos átadás komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekekhez.* Mivel a játék a kisgyermek legfőbb tevékenysége ezért a műveltségtartalom befogadása leghatékonyabban játékos ténykedésen keresztül valósul meg.

A megismerésnek nélkülözhetetlen eszköze a nyelv, ami az emberiség legnagyobb adatbankja, a beszéd eszköze *Az anyanyelv csiszolása, tiszta megszólaltatása* tehát mindannyiunk ügye. Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére, az igényes beszéd kialakítására nagy figyelmet fordítunk. Ehhez kapcsolható, hogy *az alkalmazotti körünk beszédkultúrája*, a mindennapokat átszövő köszönések, megszólítások, a felnőtt-felnőtt közötti párbeszéd nyelvhelyessége, megfelelő stílusa mindenkire kiterjedő alkalmazási feltétel.

Az érzelmi biztonság megadásának és az anyanyelvi nevelésnek egyaránt fontos eszközei a többnyire *játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdoló, versek*. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket adnak. Biztosítjuk a gyermekeinknek az ilyen jellegű élményeket.

Mindennapi életünk szerves részét képezi a rendszeres verselés, mesélés, a művészeti tevékenységek közül a mese-vers hallgatása átélése közben kapják meg a fejlesztés gerincét.

Az irodalmi élményekhez szorosan kapcsolódnak azok a kézműves tevékenységek, vizuális feladatok, amelyek *fejlesztik gyermekeink alkotó fantáziáját*.

A hagyományos, természetes anyagok, technikák mellett szívesen kísérletezünk az újra hasznosítással, illetve *az újdonságnak számító módszerekkel, fejlesztésekkel az alkotó művészet terén*.

Az élményt nyújtó közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet kap.

A népi gyermekdalok az éneklés, az énekes játékok a zenélés, örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. *Zenei nevelésünk célja*: a zene megszerettetése, befogadására való képességek megalapozása, zenei anyanyelvünk ápolása. Felfedezzék a dallam a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése a gyermek táncok és népi játékok, valamint a helyi német hagyományok megismerése segítik az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítását zenei anyanyelvünk ápolását. Ugyanakkor igényesen *válogatott kortárs művészeti alkotások* is, fontos eszközök a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában. A zenehallgatási anyag tartalmazza mind magyar mind nemzetiségi zenei hagyományokra. Zenei nevelésünk *Kodály Zoltán alapelvei* alapján valósul meg, *a német foglalkozásainkon az Orff módszerek* alkalmazását preferáljuk.

A szakszerűen, gondos ízléssel válogatott művészeti értékek, gazdag élményeket nyújtanak a gyermekek számára, melyek ösztönzik őket különböző esztétikai tevékenységek gyakorlására, miközben alkotókészségük spontán módon fejlődik.

Kultúraközvetítő kapcsolatrendszerünk bemutatása

Pedagógiai értékeinket magas fokú szakmai *elhivatottsággal* és *speciális képzettséggel* rendelkező alkalmazotti kör biztosítja. Működésünket nem korlátozzuk intézményen belüli folyamatokra, hanem a helyi közösségekre is figyelemmel és őket bevonva kívánjuk munkákat végezni.

Újhartyán a sváb identitásával, speciális művészeti arculatával a térségünk egyik leggazdagabb kulturális színtere, melynek vérkeringésében óvodánk meghatározó szerepet tölt be, így a helyi intézmények, civilszervezetek nyitottak a velünk való kapcsolattartásra. Gyümölcsözők ezek az összeköttetések, kölcsönösen nagy örömet jelentenek benne, hiszen aktív szereplőként veszünk részt egymás rendezvényein. Főként ünnepeink, hagyományápoló programjaink nyújtanak lehetőséget a kapcsolatok ápolására. Óvodánk kiemelten törekszik az elindított együttműködések fenntartására.

Közművelődési és művészeti intézmények, civil szervezetek, melyekkel együttműködési megállapodást kötöttünk:

- Újhartyáni Sváb Tájház és Bagolyfészek Kézműves ház és Ifjúsági Szállás
- Hercel Táncsoport
- Lila Akác Nyugdíjas klub
- Hartyáni Sváb Fiatalok Baráti Köre
- Újhartyáni Fúvószenekar
- Újhartyáni Német Nemzetiségi Általános Iskola

Összefogásunk célja az újhartyáni kultúrkincs közös feltárása, illetve átörökítése. A sváb zene és tánc, továbbá a hozzájuk kapcsolódó jellegzetes hangszerek mind mélyebb megismertetése. Lehetőség nyújtás a helyi kézműves technikák és termékek bemutatására és készítésére. Közös tapasztalatszerző, élménygyűjtő programok szervezése melyek során a gyermekek ismeretei bővülnek, érzelmeik gazdagodnak.

Együttműködésünk formái, nagyon változatosak, Intézményi látogatásokkal, tapasztalatcserékkel, továbbképzésekkel, tágul látóköreink, továbbá segítjük egymást a

fejlődésben. A kézműves tevékenységek alkalmával, átélhetjük az alkotás élvezetét, táncolás, zenélés, éneklés közben pedig az önfeledt örömet. A bemutatók, koncertek az mindannyiunk számára felejthetetlen élményt nyújtanak. Közösen átélt ünnepeink erősítik összetartásunkat. Az élő hagyományok megélése, olyan élményt jelentenek a gyermekek számára, mely során átélhetik a nagyobb közösséghez való tartozás érzését.

Intézményünkön kívüli programok, melybe óvodásainkkal rendszeresen bekapcsolódunk:

- Hartyanfest (sváb gasztronómiai és kulturális fesztivál)
- Szüreti felvonulás (magyar néphagyomány szerint)
- Városi Advent (kézművesség hagyományos technikákkal, betlehemes játék előadása)
- Farsangi népszokások
- Városi májusfa állítás

Ezen kívül építő kapcsolatot ápolunk a hagyományörző íjász csoporttal, a helyi zeneiskolával és énekkarral is. Újhartyán *németországi partnerkapcsolataiból*– Freiberg am Neckar, Tapfheim - mi is sokat profitálunk a német kultúra átadása során. Szerencsés a helyzetünk mert, több észak németországi óvodával, állunk kapcsolatba, akikkel folyamatos eszmecserét folytatunk. Szívesen cserélünk ötletet, más nemzetiségi és magyar nyelvű óvodákkal is, akikkel kölcsönösen segítjük egymást.

A helyi, környékbeli kulturális intézmények kínálatának ismerete, szolgáltatásaik igénybevétele

Óvodánkban folyamatosan keressük az új tapasztalatszerzést nyújtó helyszíneket. A helyi intézmények programjain való részvétel az óvodai napirend zavartalanságának biztosításával, természetesen óvodapedagógusi részvétellel történik, általában délelőtt. Ilyenkor akár több csoport is képes összehangoltan részt venni az óvodán kívüli programon.

A megvalósítás óvodai napirendbe illeszthető formái:

- Mestereknél tett műhelylátogatások: fazekas, fafaragó, kovács, festő
- Könyvtárlátogatás, könyvkölcsönzés
- Bábelőadás-, gyermekszínházi előadás megtekintése
- Hangversenyen részvétel, néptánc csoport fellépésének látogatása
- Képző és iparművészeti művészeti kiállítások
- Helyi nevezetességek megismertetése, ismeretek feldolgozása.

Az óvodai életbe integrált kulturális programok

Óvodásainkat évente többször meglepjük valamilyen bábelőadással, mese játékkal, vagy koncerttel. Visszatérő előadókkal is büszkélkedhetünk, akik nagy szeretettel tesznek eleget meghívásunknak. *Mindig körültekintően választjuk ki az előadóművészeket, hogy magas színvonalú, minőségi élményt nyújthassunk.* A gyermekek körében mégis általában azok az előadások a *legnépszerűbbek, amelyet az óvónők adnak elő számukra.* A díszletek a jelmezek megalkotása, a zenei anyag kiválasztása közös feladatunk, mindenki abból veszi ki a leginkább a részét, amely területen a legkompetensebb.

A kiskakas gyémánt fél krajcárja

Az aranszörű bárány

Lúdas Matyi

Népművészek, kortárs művészek is lehetőséget kapnak kiállítások, előadások, bemutatók szervezésére. Jellemzően olyan alkotókat kérünk fel, akik valamilyen módon kötődnek intézményünkhöz. Zenei és táncos előadások sokszor színesítik az ünnepeket vagy akár a hétköznapiakat is. A hangszerbemutatók mindig nagy élményt jelentenek.

Minden évben megrendezésre kerülő *Nemzetiségi Hetünk* már hagyománya óvodánkban, mely tapasztalataink szerint maradandó élményeket nyújt óvodásaink számára. Ezen keresztül könnyen átélhetővé, élvezhetővé, gyermekek számára feldolgozhatóvá teszi azt a népismereti anyagot, amelynek átadása küldetés a nemzetiségi óvodák számára. Ilyenkor látogatást teszünk a helyi tájházba, sváb ételeket készítünk, zenekarokat, táncsoportokat látunk vendégül, kiállítást szervezünk. A nemzetiségi végzettségű óvodapedagógusok német meséket adnak elő dramatizálva, a gyerekek pedig régi népi játékokat készíthetnek vagy próbálhatnak ki. Tradicionális süteményt sütünk a gyerekekkel, melynek receptjét a szülőkkel is megosztjuk. A programok egy része a szülők számára is nyitott.

Kultúra közvetítő családok bevonása az óvodai életbe

Áldás egy óvoda életében, ha a *szülők, nagyszülők* között grafikus, fafaragó, kosárfonó, festőművész, keramikus, énektanár, orgonista, hegedűművész, operaénekes, fúvós-zenekarvezető, néptánc csoportvezető, mesepedagógus található. Intézményünk gyermekei ilyen áldott helyzetben vannak, mert ezek a művészberek kivételes önzetlenséggel és szeretettel hozzák tudásukat a gyermekek közé. A képzőművészek, iparművészek, népi kismesterségeket űző szülők, nagyszülők bemutatókat, kiállításokat tarthatnak, tanfolyamot szervezhetnek. Kultúrával foglalkozó, nagy műveltséggel rendelkező szülők, lehetőséget kapnak előadások tartására szellemi tudásuk átadása céljából. A magyarországi német hagyományokat ismerő hozzátartozók, meghívást kapnak, élményeik elmesélésére, tudásuk átadására.

Grafikus szülő munkája

A kortárs kultúra mértékadó, gyermek közeli válogatása, megjelenítése

Óvodánkban folyamatos lehetőség nyílik arra, hogy a szülők igényesen válogatott könyvekből rendelhessenek gyermekeik számára. *Intézményünk fokozatosan bővíti a szakmai könyvkészletét,*

valamint a kortárs művészetekbe betekintést nyújtó antológiákat, albumokat, köteteket. Gyermekünk számára neves gyermek könyvillusztrátorok által alkotott mesekönyveket választunk melyeket kortárs szerzők írtak. Német nyelvű könyveinkhez, zenei anyagokhoz németországi szakmai partnereink által jutunk hozzá, illetve az Ausztriában minden évben megrendezésre kerülő pedagógiai szakmai vásáron.

Kortárs művészeti kiállítások megtekintésére, a város kulturális intézményei nyújtanak lehetőséget gyermekeink számára.

Kultúra átadás tárgyi feltételei.

A korszerű intézményben ideális környezet, *tárgyi feltételrendszer* is adott a gyermekeknek és pedagógusoknak egyaránt, céljaink eléréséhez. Óvodánk külső megjelenésében is igyekszik testület küldetését, kultúráközvetítő szerepvállalását tükrözni

Az épület egészében modern, a gyermekkor ízlésvilágát tükröző *gyermekközpontú* berendezések találhatók, melyek hozzájárulnak az óvoda fizikai-érzelmi szükségleteinek biztosításához. Közösségi terekben mindig igényesen megkomponált, esztétikai élményt nyújtó, szezonális, jeles napokhoz kapcsoló dekoráció várja, az óvodába látogatókat. Az épületbe lépőt impozáns Aula látványa fogadja, melyben az intézmény gazdag programkínálatai, kulturális eseményei, kiállításai méltó körülmények közt szervezhetőek.

A folyosókon kerültek elhelyezésre a csoportokhoz tartozó fali újságok, kiállító polcok, melyekre a gyermekek projektekhez kapcsolódó alkotásai kerülhetnek.

A német nyelvet, a magyarországi németek szimbólumait igyekszünk az óvodánkban minél több helyen feltüntetni, olyan miliőt teremtünk, amelynemzetiségi hovatartozásunkat, büszkén megmutatja.

Az időszakos kiállítások mellett, az emeleti galérián rendeztük be Sváb-galériánkat, mely a nemzetiségi lakosság tárgyi kultúráját mutatja be. Hagyományörző rendezvényeinkhez kapcsolódóan időszakos kiállításokat rendezünk újhartyáni felmenőink hagyatékából. Ezen kiállításoknak egy része interaktív, a gyermekek számára

tapintható, akár át is rendezhető, belakható, vagy valamilyen játékos feladat kapcsolódik hozzá, amely a gyerekek szüleikkel együtt megoldhatnak hazafelé menet.

A csoportszobák tágasak világosak, színviláguk harmonikus. Mindegyikükhöz tartozik egy úgynevezett kreatív sarok, elérhető eszközökkel, mely egész nap lehetőséget nyújt a szabad alkotásra. Bábok, jelmezek fejdíszek, segítik az élmények dramatikus feldolgozását.

Kultúra közvetítés személyi feltételei

Hisszük, hogy az intézmény színvonalas működésében legmeghatározóbb a gyökereinkkel tisztába levő és azzal azonosulni tudó elhivatott, pedagógusok közössége, akik egyéni mintaadásukkal példát nyújtanak. Jellemzi a kollektívát a sváb identitás, elkötelezettség a *hagyományápolás, a helytörténeti értékek* átörökítésére.

A kultúraközvetítést a magas fokú szakmai elhivatottsággal és speciális képzettséggel, sokszínű kompetenciával, rendelkező innovatív alkalmazotti kör biztosítja. Az intézményvezető és az óvodapedagógusok elkötelezett meggyőződése a néphagyományok, népszokások megőrzése és a jövő nemzedékének való átadása, lelkesen közreműködnek kultúraközvetítés területén vállalt feladatok megvalósításban. Az óvodánknak nagy szerepe lehet abban, hogy a gyermekekben tudatosan és fokozatosan alakuljon ki a nemzeti értékeinkhez, szülőföldhöz, az itt élő magyar és német nemzetségekhez való pozitív viszony és identitás. A gyermekeken keresztül a hozzátartozókat is elérjük, akiknek már más módon nincs lehetőségük átélni az egykor még az egész közösségben virágzó hagyományokat.

Városunk értelmiségi rétegeként feladatunknak tekintjük részvételt a település kulturális programjainak szervezésében. Ezzel azt is elérjük, hogy növeljük az érdeklődést, hiszen gyermekeink előadásait mindig szívesen fogadják városunk lakói.

Törekszünk arra, hogy művészeti ismeretekről tudásunk korszerű legyen, módszertani megújulásunk folyamatos, Kulturális önkifejezésünket különböző segédanyagok beszerzésével elemzésével is gyarapítjuk. A pedagógusok kötelező továbbképzésénél, az óvónők egyéniségét, igényét, képességét is figyelembe véve tervezzük a tartalmi fejlesztést.

5. Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

A nyelv az emberiség legnagyobb adatbankja, a beszéd eszköze. A beszéd emeli a felnövő embert társadalmi emberré, kora emberévé. Az anyanyelv csiszolása, újítása, tiszta megszólaltatása tehát mindannyiunk ügye. Az *anyanyelvi nevelés* valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó átfogó feladat. Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása a beszélő környezettel, helyes minta és szabálykövetítéssel (a javítgatás elkerülésével) az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van. Ebben külön speciális segítséget nyújt a logopédiai alapellátás, melyben a nyelvi fejlődésben akadályozott gyermekek vehetnek részt.

A nap folyamán bármikor adódhat lehetőség beszélgetésre, de általában hétfői napokon célszerű erre kiemelten tekintettel lenni, mert a hétvégi élmények feldolgozásra kerülhetnek. A környezet példamutató, tiszta, szép beszéde mintát nyújt a gyermekeknek. Különösen fontos, hogy az óvodapedagógus ügyeljen a *nyelvtanilag tiszta, szép beszédre, gazdag szókincsre*. Az anyanyelv ismeretére megbecsülésére, szeretetére, nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani. Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti *kommunikációnak*. A *beszéd és gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll*. Az anyanyelvi nevelés által a gyermeket nem csupán nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem gondolkodása is fejlődik. Az óvodai anyanyelvi nevelés komplex folyamat, ami a nevelési folyamat egészében jelen van. Az óvoda a gyermek érdeklődésére, kíváncsiságára, mint életkori sajátosságra, valamint a meglévő tapasztalataira, élményeire és ismereteire építve biztosít a gyermeknek változatos tevékenységeket, amelyeken keresztül további élményeket, tapasztalatokat szerezhet az őt körülvevő természeti és társadalmi környezetről.

Minden feladatot, minden tevékenységet áthatva segíti a gyermek önbizalmának kifejlődését, szociális kapcsolatainak kialakítását és elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését. A rossz kifejezőképességgel rendelkező, beszédében gátolt gyermek, gondolkodási képességét sem tudja megfelelően használni. Ugyanakkor a kevésbé intelligens gyermek, jó kifejezőképesség birtokában, jobb teljesítményt képes felmutatni, így gyakran előfordul, hogy a fejletlen beszédképességű gyermeket gyakran teljesítménye alatt értékelik. *Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni környezet*. Az óvoda fejlesztési feladatainak tehát a család, a környezet megismeréséből kell kiindulni és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén

keresztül kell hatást kifejteni. A ma gyermeke kommunikációs hiányban szenved: a családok nagy részében alig van alkalom a hét napjain arra, hogy a felnőttek a gyerekekkel beszélgessenek. Ha beszélgetnek is, ezek ún. háttér beszélgetések, vagyis mindig valamilyen fő cselekvés – pl. mosogatás, főzés, újságolvasás, tv-nézés – kísérőjelenségei. Az ilyen helyzetekben nincs alkalmuk a szemkontaktus fenntartására, a szájmozgások megfigyelésére, gesztusok megfigyelésére és alkalmazására, valamint egyéb a beszédet kísérő kommunikációs eszközök megtanulására sem. A gyerekek ezekben rövidebb-hosszabb ideig aktívan vesznek részt, később egyre passzívabbakká válnak, végül lassan megszűnik az igényük a beszélgetésre. Az óvodapedagógus tehát a példaadáson túl az igényt is fel kell keltenie a gyermekekben, ami a rendszerint már átélt kudarcélmények után bizony egyre nehezebb feladat.

A gyermek érdekében az *óvodapedagógus* és a *szülő* között a legszorosabb és legjobb értelemben vett *partnerkapcsolatnak* kell kialakulnia. Ez természetesen kettős folyamat, s a szülőnek is jelentős szerepe és feladata van a kialakításában. Mégis az óvodapedagógus az, aki irányíthatja ennek a kapcsolatnak a menetét, s ennek elsőrendű feltétele olyan beszédviselkedés, amely lehetőséget teremt hozzá. Mivel a *szülői ház* nem képes minden esetben az *anyanyelvátadó szerepét* betölteni, ezért az *óvoda* kiemelt feladata a *célzott anyanyelvi nevelés*, a gyermekek beszédének alakítása. Azért is indokolt ez, különösen a mi esetünkben, mert a helyi hagyományápolás része a *német nyelv* megismertetése a gyerekekkel, aminek feltétele az életkornak megfelelő anyanyelvi érettség. Mindezek érdekében tudatos, fokozatos fejlesztést tervezünk az egész nap folyamatában, a korcsoport életkori sajátosságainak és szintjének megfelelően.

A fejlesztésnek a gyermek *élményeihez kapcsolódva* és tapasztalatszerzéssel egybekötve lehet értelme. Az óvodapedagógusnak arra kell lehetőséget biztosítani, hogy nyugodt légkörben, életszerű helyzetben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja, arra nevelni a gyermeket, hogy bátran nyilatkozzék meg, mondja el véleményét. Semmiféle türelmetlenség vagy a gyermek korlátozása nem megengedhető az anyanyelvi nevelés során. A gyermeket ne javítsa állandóan, egyszerűen és világosan beszéljen hozzájuk. Dicsérje és bátorítsa a félénkebb gyermekeket. Minden gyermeknek *lehetőséget* kell biztosítani a folyamatos *beszéd gyakorlására*. A gyermekekben ki kell alakítani azt a képességet, hogy *tudjanak másokat is meghallgatni*. Az óvodapedagógus feladata a szókincs bővítése mellett a beszédszínvonal folyamatos emelése is olyan formában, hogy a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés

eszközeit változatosan használni. Folyamatosan kísérje figyelemmel a gyermekek beszédfejlődését, szükség esetén kérje szakember segítségét.

Az utóbbi időben anyanyelvünk szépsége kissé kezdte elveszíteni fényét. Egyre több a megkésett beszédfejlődésű, beszédhibás, beszéd fogyatékos iskolába lépő gyermek. Ezen az óvodáskorú gyermekek tudatos, szakszerű, differenciált, egyénre szabott beszédnevelésével lehet hatékonyan segíteni. A beszédfejlődési zavarral küzdőket, (az enyhétől a súlyos esetekig) helyben működő logopédiai szolgáltatás segíti óvodánkban. A logopédus és a gyógypedagógus részben közös feladata a gyermekek *mérése* a beszédfejlődés területén, a *beszédeszlelés és beszédmegértés*, *beszédtechnika fejlesztése*, a helyes kiejtés gyakoroltatása, beszédhibák javítása, *diszlexia prevenciója*.

Az óvoda tevékenységgel gazdag élete, a kellemes nyugodt légkör, alapvetően meghatározza az anyanyelvi nevelés fejlesztését. Ilyen körülmények között a gyermekek szívesen beszélnek.

Bízunk abban, hogy programunk szellemében az óvodapedagógusok a gyermekek életkori és egyéni sajátosságaira alapozva, tervszerű, konkrét feladatsorokkal, tudatosan megválasztott fejlesztő módszerekkel kibontakoztatják a 3-7 (8) éves gyermekek beszéd és kommunikatív képességeit úgy, hogy azok megfeleljenek az iskolakészültség követelményeinek. Az értelmi nevelés feladatai közé tartozik a gyermek spontán szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, valamint a megismerő és értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, gondolkodás, figyelem, képzelet) és a kreativitás fejlesztése.

Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni. Ez az oka annak, hogy komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent.

A személyiség nevelésben mindig azokra a *tevékenységformákra* támaszkodhatunk, amelyek az *adott életkorban dominálnak*. Ezek jellemzője, hogy a legtermészetesebb módon kötik össze a fejlődő egyént társadalmi és tárgyi környezetével. Minden tanulás e kapcsolatból, mint alapformából táplálkozik. A 3-7 éves óvodás legtermészetesebb megnyilvánulási formája a *mozgás és a játék*. Ezek teremtik meg a legoptimálisabb lehetőségeket a korosztály fejlesztéséhez.

Az óvodás gyermekek spontán, önkéntes módon tanulnak. Az ismeretszerzésben a *kíváncsiság* motiválja őket, de nagy szerepe van az utánzásnak és a játéknak. A játékon, mint fő tevékenységi formán keresztül tapasztalatokat szerez, a megismerő tevékenységek (érzékelés, észlelés,

emlékezés, képzelet, gondolkodás) segítségével. A szervezett ismeretszerzés formái a kötött vagy kötetlen játékos foglalkozások.

Az egészségnevelési program értelemszerűen azt is tartalmazza, hogy a kisgyermeknek *egyre több ismeretet kell megszereznie és rendszereznie szervezetének működéséről, az egészségvédelem alapkérdéseiről* (pl. kórokozó, fertőzés, betegség, táplálkozás, aktív mozgás és pihenés, az érzékszervek higiénéje, ápolása és védelme stb.).

Az óvoda az egészségfejlesztő ismereteknek csupán egy részét közvetíti. A gyermek már előzetesen jelentős mennyiségű egészségvédő ismeretet hoz magával a családjából, amit az óvoda vagy megerősít, vagy gátol, leépít. Ezekhez az ismeretekhez kapcsolódnak azok az egészség-védő, egészségfejlesztő biológiai ismeretek, amelyeket a gyermek értelmi szintjéhez mérten **az óvodában szerez meg**, illetve rendszerez. Az egészségvédelmi ismeretközlés lehetősége kiterjed az óvodai foglalkozások mellett a szabadidő más lehetőségeire is, így a játékra, a „kísérletezésekre”, megfigyelésekre, a sétákra, kirándulásokra.

6. Napirend, hetirend az óvodai életben

Az óvodás korú gyermek kiegyensúlyozott harmonikus fejlődéséhez szükség van a rendszeresség betartására. A gyermek számára biztonságot jelent az *események kiszámítható egymásutánisága*. A csoportvezető óvodapedagógus a Pedagógiai Program ajánlása alapján elkészíti az adott nevelési év első napjáig a gyermekcsoport heti rendjét és napirendjét. A heti rend tartalmazza, az óvodai élet minden tevékenységi formáját: verselés-mesélés, ének-zene, énekes játék, gyermektánc, rajzolás, festés, mintázás-kézimunka, a külső világ tevékeny megismerése, német nemzetiségi nevelés, mozgás, játék, munka jellegű tevékenységek. Ezek tartalommal való megtöltése az év során folyamatos szakmai feladat.

A helyes napirend alapul veszi az adott korosztály életkori sajátosságait, így megfelelő arányban és időtartamban jelennek meg a játék, tanulás, munka, levegőzés, mozgás, továbbá az étkezés, pihenés lehetőségei.

7. A kétnyelvű nevelés céljai és feladatai. Német nemzetiségi óvodai nevelés.

7.1. Gyökereink

A [18. század](#) elején gróf [Grassalkovich Antal](#) fölvásárolta Pusztahartyánt. [1764](#)-ben alakult meg a mai falu, mikor 10 [magyar](#), [német](#) és [szlovák](#) zsellércsaládot telepítettek Újhartyánba. [1776](#)-ban felépült a templom, majd [1781](#)-ben az első iskola is. Ez években folyamatosan érkeztek német anyanyelvű telepes bevándorlók [Bajorországból](#) és [Württembergből](#), akik német munkakultúrát és [római katolikus](#) hitet hoztak magukkal. E folyamat révén a német elem előbb túlsúlyba jutott, majd egyeduralkodóvá vált Újhartyánban.

Betelepítési emlékmű

7.2. Jelenünk

A legfiatalabb sváb generáció már teljesen a magyar nyelvet használja, beolvadt a többségi magyar társadalomba, helyi szinten is csak pár fennmaradt és szóhasználatunkba beolvadt sváb kifejezés jelzi a helyi nyelvi hagyományokat. Elsősorban ételek és tárgyak nevei ezek. Emellett azonban sváb identitásunkat őrizzük, a kultúra közvetítő szerepünkben elkötelezettek vagyunk. Ez a német nemzetiségi nevelésünk működtetésének alapja, a tartalma tetten érhető az óvodai nevelésünk minden területén. 2005/'06-os óvodai nevelési évben kezdtük meg a német nemzetiségi óvodai nevelést Újhartyánban egy gyermekcsoporttal. Ez a feladat jelenleg minden csoportban működik.

A német nemzetiség óvodai nevelés iránti érdeklődés olyan szülők között is megjelent, akik nem gondozták nemzetiségi múltjukat, viszont a speciális kulturális tartalom személyiségfejlesztő

hatása és a német nyelv jelenleg is magas piaci értékének megnövekedése elég motiváció arra, hogy gyermekük számára ezt a szellemiséget válasszák.

Óvodánk *kétnyelvű óvodai nevelést* folytat, mely azt jelenti, hogy *mind a magyar, mind a német nyelv fejlesztése kiemelt célunk*. Az óvodai életünk tevékenységeinek nagy részében mindkét nyelv használata érvényesül.

„A nemzetiségi óvoda a tevékenységi formákat az Óvodai nevelés országos alapprogramja szerint alakítja ki, a tartalmakhoz felhasználja a nemzetiségi nyelvi, irodalmi, zenei, szellemi és tárgyi kultúra értékeit. Az óvodai nevelés magába foglalja a nemzetiségi hagyományok, szokások tovább örökítését, valamint a nemzetiségi identitás megalapozását és fejlesztését.”

Az intézmény pedagógusai és a nevelőmunkát segítők kulcsfontosságú szerepet töltenek be a célok sikeres megvalósítása érdekében. Személyiségükkel, a hagyományörzésben való elkötelezettségükkel alapvetően pozitívan hatnak a gyermek befogadó képességére. Tehát az óvodapedagógus, dajka - akkor is, ha nem ő adja át a nemzetiségi nyelvet- fontos küldetést tölt be. Óvodánkban a német nemzetiségi nevelésben részt vevő *gyermekek nyelv elsajátítása játékos módon, az életkori jellemzőkre építve folyik*. A német nyelvű dalok, mondókák, mesék és körjátékok, mozgásos játékok napirendbe történő beépítésével a gyermekek játékos, spontán és nem tudatos módon sajátíthatják el a németet, mint idegen nyelvet. A nevelés két nyelven zajlik, a nyelvet közvetítő óvodapedagógus tehát kétnyelvű.

A kétnyelvűség hatásai:

- Komplexebb intelligencia struktúra
- Gazdagabb kreativitás
- További nyelvek könnyebb elsajátítása
- Nagyobb szociális érzékenység, jobb alkalmazkodás, rugalmasabb problémakezelés
- Stabilabb kulturális értékek, tudatosabb értékválasztás
- Szélesebb látókör, más kultúrák megbecsülése, nagyfokú tolerancia
- Jobb elhelyezkedési lehetőségek később

7.3. A nyelvi nevelés tevékenységformái

A kétnyelvű gyermekcsoportban a szókincsfejlesztés, a hagyományápolás, a kiejtéstanulás, a válaszadó szerepének gyakorlása, a beszédmegértés, a hallás utáni megértés elérése és a kétnyelvű identitástudat alapozása alkotják a nyelvi nevelőmunka céljait. A felsorolt célokat azonban csak a

partnerek, a szülői ház és a kisebbségi környezet ismeretében és velük együttműködve képes eredményesen megvalósítani a kétnyelvű óvónő.

Bármilyen nyelvi környezetből érkezik a gyermek, csak akkor képes a nyelvi fejlesztés folyamatában részt venni, ha jól érzi magát a gyermekcsoportban, ha védettséget, biztonságot érez. Amennyiben elemi szükségletei naponta és rendszeresen kielégülnek, kíváncsi lesz, aktív és utánzásra kész, követi a kétnyelvű modellt, mert meg akar és meg is tud felelni az óvodapedagógus és környezete elvárásainak.

A nemzetiségi óvodák helyi óvodai nevelési programjának a nyelvi fejlesztési céljai mellett tartalmaznia kell a nyelvi nevelési feladatokat is. A nyelvi fejlesztés kiemelt feladata 3-7 éves korig, a rugalmas hangképző szerveknek köszönhetően, a *kiejtéstanulás*. Annak, hogy a kisgyermek jobban el tudnak sajátítani egy második nyelvet, mint a felnőttek, a nagyobb plaszticitású (rugalmasságú) agyuk az oka. A hangképző szerveik is nagyon hajlékonyak, lehetővé teszik és megkönnyítik a helyes kiejtés elsajátítását. Mivel a gyermekek az első életéveikben természetes módon, nem tudatosan, az anyanyelvhez hasonlóan sajátítják el a második nyelvet, gátlásosság nélkül és nyitottsággal utánoznak minden további nyelvet, ezért rendelkeznek jobb képességgel a kiejtésben és a hallásértésben azokkal szemben, akik csak később, vagy felnőttkorban kezdenek el egy másik nyelvet tanulni.

A kiejtéstanulás a kisebbségi nyelvre jellemző hangzórendszer elsajátítását és a nyelv zeneiségének utánzását jelenti. A helyes *artikulációt* és *intonációt* az óvodapedagógus beszédhelyzetekben figyelteti meg. A kiejtést mondókák, versikék, énekek ismételtetésével, valamint a válaszadó szerepének gyakorlásával tanulja meg a gyermek. Mind az *aktív*, mind a *passzív szókincs* fejlesztése a nyelvtanulás egyik alapfeltétele, ezért kiemelt feladata az óvodai nyelvi nevelésnek is.

A nyelvi fejlesztés eddig felsorolt feladatai mellett a nyelvhez tartozó *kultúra, szokások és hagyományok ápolása* az egyik legfontosabb feladata az óvodapedagógusnak. A népi kultúrkincs gyermekeknek és gyermekekről szóló műfajai hozzásegítenek a nyelv iránti pozitív beállítódás kialakulásához, a nyelv megszerettetéséhez és a kétnyelvű identitástudat alapozásához.

Az óvodai élet mindennapjait jellemzi a nyelvtanulásra ösztönző légkör, melyet a kétnyelvű óvónő tudatosan alakít ki a kisebbségi nyelv egyre több helyzetben való alkalmazásával.

Az óvodáskorú gyermek a tevékenységgel, *mozgással, cselekvéssel kísért nyelvi helyzetek* szókincsét „bevési”, „raktározza” és felidézésükre a későbbiekben, az iskolai nyelvtanulás során

is képes lesz. A német nyelvi nevelés ezért cselekvéshez, tevékenységhez kötött jelenik meg a következő tevékenységformákban és nevelési területeken:

- *Játék:* Az együttes játék minden fajtája segíti a nyelvi nevelési célok és feladatok eredményes megvalósítását.
- *Környezeti nevelés:* A nyelvi neveléssel szoros kapcsolatban áll a környezeti nevelés. Tevékenységekbe ágyazott helyzetekben a gyermek alapvető tapasztalatokat szerez, felfedezi környezetét, találkozik a tárgyak, jelenségek német nyelvű megfelelőivel.
- Fontos feladatunk elemi *matematikai* relációk és műveletek felismertetése. Szókincs tekintetében ilyenkor a melléknevek gyakorlása is előtérbe kerül.
- *Irodalmi nevelés:* A kisebbségi nyelv megszerettetéséhez nélkülözhetetlen irodalmi műfajok a népi mondókák, a gyermekversek, a népmesék és a képeskönyvek történetei.
- *Zenei nevelés:* A nyelvi fejlesztés legkedveltebb formája óvodás korban. A körjátékok, dalos játékok, zenei képességfejlesztő feladatok, a zenehallgatási anyagok tervezésével, szervezésével a nyelvi nevelési feladatok eredményesen megoldhatók. A gyermektáncok a kétnyelvű identitástudat kialakulását segítik.
- *Vizuális nevelés:* A nyelvelsajátítás nélkülözhetetlen eszköze. Hozzájárul a hagyományok, szokások, ünnepek színesítéséhez.
- *Mozgásfejlesztés:* A rendszeresen szervezett testmozgás segíti, hogy a nyelvelsajátítás folyamata természetesebb, változatosabb és a gyermeki igényeknek megfelelő legyen.
- *Munkajellegű tevékenységek:* Az önkiszolgálás területén az étkezésnél, öltözködésnél, testápolásnál, valamint a közösségi munka ideje alatt (naposság, teremrendezés) német utasításokkal, mondatokkal gyakorlati helyzetekben is elsajátítható néhány hasznos nyelvi fordulat.

7.4. A német nemzetiségi nevelés színterei és további lehetőségei az óvodában

Hagyományápolásunk formáiról, ünnepeinkről a német nemzetiségi neveléshez kapcsolódóan bővebben olvashatnak VII./4. fejezetben.

Az óvoda mindenkori nagycsoportosai, az alkalmazotti közösség bekapcsolódnak a városi programokba népviselet felöltésével, gyermektáncokkal, dalokkal, sátoros intézményi képviselttel.

Nemzetiségi hét

Intézményünk minden évben megrendezi a nemzetiségi hetet, melynek keretében a gyermekek minden nap más hagyományőrző programban vehetnek részt. Ilyenek a helyi tájház látogatása, régi mesterségekkel ismerkedés, játék készítése (pl. sustya baba, simi labda), helyi, sváb ételek (pl. hercel, tacske) készítése, táncház és vendégek fogadása (pl. Sváb Party Zenekar, Lilaakác Nyugdíjas Klub, Hercel Táncsoport), német mese feldolgozása az óvodapedagógusok színházi előadásában, német nyelvű zenés műsor meghívott előadóval.

Német nemzetiségi tánc

Német nemzetiségi néptánc képzettséggel rendelkező óvodapedagógusaink a német foglalkozások során és fakultatív programokban közvetítik a gyermekek részére a népi kultúrának e részét.

Nemzetiségi környezettel való együttműködés

- Nemzetiségi Önkormányzat meghívása nyílt napokra, ünnepekre
- Német Nemzetiségi Általános Iskola
- Helyi egyesületek (a település fúvószenekara, helyi táncsoport, helyi nyugdíjas csoport)
- Társintézmények (országosan nemzetiségi óvodák)
- Külföldi kapcsolatok építése

VI. A játék, a tevékenységekben megvalósuló tanulás és munka helye a programunkban

1. A játék és tanulás értelmezése

Az óvodában megkezdődik a világról a gyermek felé áradó észlelések, tapasztalatok, ismeretek szétaprózódása, ezért okoz nehézséget az összefüggések meglátása és megértése a gyermek számára.

A Pedagógiai Programunk célja az, hogy a gyermeknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy a világot megismerje és megértse a maga egészében. A gyermeket körülvevő világ megismerésében a közvetlen megfigyelésre és a tapasztalatszerzésre építünk. A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket, természetközeli élettel, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, példát mutatva a gyermek számára. Azt kell benne megerősíteni, hogy mennyire összefügg mindez egymással és milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából. A tapasztalatszerzés lehetőség szerint a valódi környezetben történik, szabad természetben vagy az óvoda környezetében, udvarán.

Legfontosabb feladat megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire. Ez képezi majd az alapját a később kialakuló természet szeretetének. A fák, a virágok, az apró kis állatok megannyi ismeretet, feladatot jelentenek a kisgyermekeknek. A séták, kirándulások, az óvoda udvarán végzett tevékenységek tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek.

A komplex foglalkozás tehát csak átvitt értelemben nevezhető valódi foglalkozásnak. Inkább komplex tapasztalatszerzési lehetőségről van szó. Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz juthat a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről. Már az óvodában fel lehet és fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy társadalomban élünk, ami a közvetlen környezetünkön keresztül hat ránk.

A gyermeket a demokratikus társadalmi rendben való életre készítjük fel, amelyben különböző vélemények, értékhitelek lehetnek egymás mellett. Meg lehet éreztetni a gyermekekkel, hogy mindenkinek lehetősége van saját lelkiismeretének megfelelően dönteni. A tolerancia, mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra neveli a gyermeket, hogy

képes legyen elfogadni másokat. Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges. Természetesen ide tartozik a mások *tisztelete* és *szeretete* is. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek *ítélőképessége* és természetes viselkedési formájává válik a más felfogásokkal szembeni tolerancia. Ugyanakkor lehetőséget kap az önálló *véleménynyilvánításra*, *önbizalmának* növelésére. A komplex foglalkozás keretén belül egészen odáig mehetünk el, hogy az óvodás gyermek számára megtapasztalható és ezáltal megérthető társadalmi folyamatok között még a gazdasági kérdések is felszínre kerülhetnek.

A komplex foglalkozások lényege:

- A komplex rendszereket, folyamatokat értelmezik az óvodás gyerek szintjén.
- A foglalkozásokat problémafelvető szemlélet és egy-egy vezető szempont megléte jellemzi.
- A foglalkozásokon tudatosan és tervszerűen integráljuk az adott problémához tartozó ismereteket.

A játék

A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze a 3-7-(8) éves gyermek alapvető mindennapjait átszövő tevékenység. A játék, *szabad játékfolyamat* a kisgyermek elemi pszichikus szükséglete, melynek mindennap visszatérő módon, hosszantartóan és lehetőleg zavartalanul kell telnie. A kisgyermek a külvilágból és a saját belső világából származó tagolatlan benyomásait játékában tagolja. Kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, *feldolgozhatja szorongásait*, újra élheti kellemes élményeit. A környező világról a játékon keresztül közvetítjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozdó, kreativitásukat fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé. A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában, céljai eléréséhez, ügyelni kell azonban arra, hogy kitalált, erőltetett, úgynevezett játékos módszerekkel nem helyettesíthető a gyermeki tevékenység.

A kisgyermek első játszótársa a családban és az óvodában is a felnőtt – a szülő és az óvodapedagógus. Utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd amikor a szabad játékfolyamat beindul, bevonható társ marad, illetve segítő, kezdeményező, ha a játék elakad. A felnőtt jelenléte teszi lehetővé a gyerekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is. Későbbi életszakaszokban megfigyelhető hogyan fejlődik, differenciálódik a játéktevékenység. A játékszint jelzi a gyermek érettségét is, ami mindig összehasonlítható az életkorától elvárható szinttel, így fontos jelzője a gyermeki fejlődési ütemnek.

A játékhoz megfelelő helyre és egyszerű, alakítható, a gyermeki fantázia kibontakozását segítő anyagokra, játékszerekre van szükség. A gyermeki tevékenységet a játékban nem szabad szűken értelmezni. A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nem csak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységet ismerjük el, hanem a szellemi alkotást is tevékenységnek fogjuk fel. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit, bármilyen eszközzel, tárggyal helyettesítheti azokat. Minden gyermeki tevékenység, beleértve a játékot is felosztható spontán, és az óvodapedagógus által *vezetett tevékenységre*. Az óvoda és az óvodapedagógus feladata, hogy megfelelő csoportlégkört, helyet, időt, eszközöket és élményszerzési lehetőséget biztosítson a különböző játékformákhoz: gyakorlójátékhoz, szimbolikus – szerepjátékhoz, konstruáló játékhoz, szabályjátékokhoz. A különböző szituációk megteremtése, az élménynyújtás az óvodapedagógus tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a óvodapedagógus által irányított. A lényeg, hogy a gyerekek élményeiket tevékenységben éljék meg. A tevékenységközpontú programunk alapelve, hogy minél több időt, alkalmat biztosítsunk játékra.

Jót és jól játszani – ez a gyermek feladata az óvodában. A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt nevelési céljai elérése érdekében. A játék a való élet modellezése, amit a kisgyermek felfog, és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki, és a játék segítségével teljesezhet ki. A Programunk különösen épít a gyermek spontán szerzett élményeire, épít a gyermek már meglévő képességeire, s ezeket alapul véve fejleszti az egyént és a csoportot. A játék folyamán olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben, ami később nagymértékben elősegíti a társadalomba való beilleszkedését. Gondolunk itt az együtt játszás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek tiszteletben tartására, a kezdeményező-képesség kialakulására,

olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége, vagy az alá – fölérendeltségi viszony önkéntes kialakulására az egyes játékszituációkban. Beszélhetünk a gyermekközösségben a játékon belüli demokratikus szereposztásokról, a szabályokról, melyek a szerepjátékot a társadalmi gyakorlatban tapasztalható szituációk előzményévé avatják.

Az óvodában fontos a szabad játék túlsúlyának érvényesülése. Ennek egyik színtere lehet a Gyermekvár Óvoda korszerű udvara, a változatos mozgásformákat biztosító, esztétikus játékok rendszere. A játék kiemelt jelentőségének az óvoda napirendjében és időbeosztásában is meg kell mutatkoznia. A napirenden belül a legtöbb időt a gyermek legfőbb tevékenységének a játéknak kell kapnia. Különösen oda kell figyelni a hosszan tartó szabadban való játszásra is.

Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban:

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése.
- A napirenden belül elegendő idő és hely a játék biztosítására.
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása.
- Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében.
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása, együttjátszás a gyerekekkel.
- A Gyermekvár Óvoda tárgyi feltételeinek tudatos felhasználása a játék során (csoportszobák, szabad teraszok, udvar, tanösvény, tornaszoba, sószoza stb.)

Játsszódvar

Tanulás

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodás korban. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul. Játék közben, játékosan szinte észrevétlenül szerez ismereteket, vesz észre összefüggéseket, tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, a szociális, és verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg, melyre azonban hatással vannak az érési folyamatok is, tehát minden korosztály más-más mélységben tud magáévá tenni ezekből. Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggéseinek keresztül értelmezzük.

Az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben *utánpótlásos, spontán* tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban és időkeretekben valósul meg.

A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy spontán vagy irányított formában tanuljon a gyermek. A tanulás tehát szerves része a nevelési folyamat egészének. Fontosnak tartjuk, hogy mennyiségben kevesebb, azonban minőségben és használhatóságban több ismeretet, tapasztalatot biztosítsunk. Lehetőség szerint minél több érzékszerv bevonásával, sokoldalúan cselekedtetve tesszük ezt lehetővé az óvodás korúak számára. Mivel a gyermek komplex módon érzékeli a világot, így komplex tevékenységi formákat alkalmazva biztosítjuk számukra a megismerést.

Az óvodai tanulás elsődleges célja, az óvodás gyermek *kompetenciáinak fejlesztése* attitűdök erősítése és a képességek fejlesztése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet megteremtése során épít a gyermekek előzetes tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás feltétele a gyermek *cselekvő aktivitása*, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

Azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek, nagy hatással lehetnek a későbbi iskolai tanulási folyamataikra. Arra is jelentős figyelmet kell fordítani, hogy a tanulással kapcsolatos érdekeltségét milyen irányban fejlesztjük, hiszen képesnek kell lennie a gyermeknek

örömmel újabb és újabb ismereteket magáévá tennie. Lényegesnek tartjuk, hogy örömmel és önként vegyenek részt ezekben a tevékenységekben.

Az a célunk, hogy olyan színvonalú feladatok elé állítsuk a gyermekeket, melyek lehetővé teszik mindezt. Minél több *sikerélményhez* kell juttatnunk őket, melyek erősítik az önbizalmukat, valamint bátorságot adnak a feladatok elvállalásához, és az egyre magasabb tanulási lépcsőfokokra való lépés lehetőségének kihasználásához. Lényeges szempont az is, hogy meg kell ismerni a gyermekeket, egyéniségüket, képességeiket, és ehhez mérten kell tervezni a nevelési-tanulási tervet. Az óvodapedagógus a tanulás irányítása során személyre szabott, pozitív értékeléssel segíti a gyermek személyiségének kibontakozását.

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás (szokások alakítása)
- a spontán játékos tapasztalatszerzés
- a cselekvéses tanulás; pl.: szüretelés, kertészkedés, tanösvény tudatos tevékeny felhasználása, madárbarát kert és udvar kialakítása, hagyományőrző játékok használata
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés; Pl.: megfelelő helyzet és légkör megteremtése a bátor vélemény-nyilvánításra.
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés; A közvetlen környezetben folytatott folyamatos megismerés, az érzékelés, a tapasztalatszerzés sokfélesége azért fontos a tanulás szempontjából, mert valóságosabb, érthetőbb, egyszerűbb képet kapnak az őket körülvevő világról. Pl.: A szűkebb és tágabb környezetben szervezett kirándulások, séták, az óvoda környékének megismerése, megismertetése, megfigyelések végzése, csoportos kirándulások szervezése távolabbi helyszínekre is.
- a gyakorlati problémamegoldás; a közvetlen környezetben folytatott folyamatos megismerés, az érzékelés, a tapasztalatszerzés sokfélesége azért fontos a tanulás szempontjából, mert valóságosabb, érthetőbb, egyszerűbb képet kapnak az őket körülvevő világról.

Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban:

- Értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás)
- A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának sokoldalú érdeklődésének kielégítése

- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása
- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése
- Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti és fejlesztheti

Tanulási formák a német nyelvi nevelésben

Óvodáskorban a játék, a munka és a tanulás, mint az ember életének alapvető, meghatározó tevékenységei, nem választhatók el élesen egymástól.

A játék és tanulás közös jellemzői az alábbiak:

- *önkéntség* (a tanulás akkor eredményes, ha a gyermeket érdekli a tanulás tárgya)
- *aktivitás* (érdekes a tanulási folyamat, ha újszerű dolgok, problémahelyzetek vannak benne)
- *önállóság* (a feladatoknak, épp úgy, mint a játékban a gyermek szintjéhez igazított nehézségi fokúnak kell lenniük)
- *fantázia* (a nyitott feladatok, a több megoldási lehetőséget kínáló feladatok az alkotás örömét váltják ki)
- *ismétlés* (a gyakorlás tudást eredményez)
- a tanultak *alkalmazása* (újabb helyzetekben az ismeretek alkalmazni tudása)
- *szabálytudat* (úgy a játék, mint a tanulás szabályokhoz kötött, melyeket be kell tartani).

Az óvónő a tanulási folyamatot a fentiek figyelembe vételével tervezzé és szervezzé gyakorlati nevelőmunkájában.

A gyermekcsoport tapasztalatait és élményeit, melyet hétről hétre folyamatosan gyűjt a gyermekekkel, komplex módon és változatos formában dolgozza fel. A feladatokat differenciáltan tervezzé a gyermekek életkori sajátosságai és egyéni fejlettségük alapján. A tanulási folyamat felépítésénél törekedjen az érdeklődés felkeltésére és fenntartására is. Értékeléssel, dicsérettel, ösztönzéssel motiválja a gyermeki tanulási teljesítményt. A feladatokat úgy állítsa össze, hogy a gyermekek kitartóan foglalkozzanak vele megoldásig. A tanultakat gyakoroltassa, ismételtesse, elegendő időt biztosítva az ismeretek elsajátítására.

A nyelvi fejlesztés tanulási folyamatát a következők jellemzik:

- A gyermekek az óvodába lépéstől fokozatosan, de rendszeresen hallják a kisebbség nyelvét, így alakul ki a *hallás utáni beszédmegértés*.
- A nyelvismeret bővítése mind a játékban, mind az egyéb tevékenységformákban *nyelvi helyzetek* alkalmazásával történik. A nyelvi foglalkozások visszatérően elérendő feladatai a szókincsfejlesztés, a kiejtéstanulás, a válaszadó szerepének gyakoroltatása, a beszédkészség fejlesztése és a hagyományápolás.
- Minden nyelvi helyzetben kiemelt szerepe van az *utánpótlás alapuló, cselekvéshez kötött* nyelvtanulási formának.
- A jól szervezett nyelvi foglalkozások nyelvi élményhez juttatják a gyermeket, segítve a nyelv iránti pozitív beállítódás és a kétnyelvű identitástudat kialakítását.

2. Az óvodai munka, mint a szervezett tanulás előfutára

Munka jellegű tevékenységek

Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munkatevékenység lehetőségének kiaknázását az óvodában. A személyiségfejlesztés fontos eszköze. A játékkal és a cselekvő tanulással sok azonosságot mutat a munka jellegű játékos tevékenység. Az értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem szakismeretek gyakorlása, hanem a gyermek együttműködési képességeinek fejlesztése. Területei: az önkiszolgálás, segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, csoporttársakkal együtt, értük, később önállóan végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munkák, a környezet – növény – és állatgondozás stb.

A gyermekmunka jellegű tevékenysége önként – örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység. Ez az a terület, ahol az erőfeszítés és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, belátható, átélhető a gyermek számára. Ez a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző tényező. Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amihez kedvük van, és testi épségüket nem veszélyezteti.

A munka a *tapasztalatszerzésnek* és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok alakításának fontos lehetősége: mint például a kitartás, önállóság, felelősség, céltudatosság.

A munkatevékenység a felkínált lehetőségek közül *önállóan választható* legyen és sohasem a gyermekre kényszerített feladat. Váljon a csoport számára magától érthető természetes dologgá,

hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges, és mindenki a kedvének, képességének megfelelő munkát végzi. A munkatevékenység a közösségi kapcsolatok, a kötelességteljesítés alakításának eszköze, saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól *tudatos pedagógiai szervezést* igényel. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a munkavégzés ne időszakonkénti, hanem *rendszeres és folyamatos* tevékenység legyen, ami beépül az óvodai mindennapokba. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink érdekében. A gyermek éppen úgy élvezi a munkát, mint a játékot, ha tiltásokkal nem szegjük kedvét. A munka során fontos a gyermekkel való együttműködés és folyamatos konkrét, reális, saját magához mérten fejlesztő értékelés. A munkafajták közül ki kell emelni az *önkiszolgálást, testápolást, öltözködést, étkezést, környezetük rendben tartását*. Ezekre a munkákra koruktól függetlenül, de képességeik figyelembevételével biztatni kell őket. A munka folyamán fontos feladatnak tartjuk, hogy megtanuljanak önállóan dönteni, feladatokat egymás között megosztani, ami gyakorlási lehetőséget szolgál a gyermek életre való felkészítéséhez.

Nagyon fontos, hogy a munkavégzéshez elegendő eszközzel fel legyen készítve az óvoda.

A fent említett munkaterületeken kívül, jól bevált gyakorlatunk a gyermek bevonása az alábbi tevékenységekbe:

- **naposi munka:** Jelentősége, hogy a gyermekek ráérezzenek a másokért végzett munka örömére.
- **segítés a takarításban:** Fontos, hogy kialakuljon az igény környezetük rendben tartására.
- **a foglalkozási eszközök előkészítésében és az után való elpakolásban való részvétel**
- **a Gyermekvár Óvoda udvara lehetőséget biztosít a változatos növények gondozásában való segítségre, kertészkedésre**

A munkajellegű tevékenységek, melyeket az óvónő folyamatosan gyakoroltat az óvodai élet mindennapjaiban, fejlesztik a gyermek önállóságát. Az óvónő biztosítson ezért a napirendben elegendő időt ahhoz, hogy a gyermekek ezeket a praktikus tevékenységeket az egyéni tempójuknak megfelelően, sürgetés nélkül végezzék.

A munkajellegű tevékenységek fő területe az önkiszolgálás, a gyermeki szükségletek kielégítése, de a játék is nyújt lehetőségeket a mindennapi élethez tartozó tevékenységek begyakorlására.

A közösen végzett tevékenységek szervezésénél, mint testápolás, öltözködés, terem rendezés, stb. használja az utasítások dallammal, jó ritmussal kísért formáit. Ezeket gyorsan megtanulják a gyermekek, így a feladataikra fel tudnak készülni és ez ismét biztonságot, illetve kedvet ad az elvégzendő teendők megoldásához.

A pedagógus feladatai a munkatevékenységekkel kapcsolatban:

- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a *munkatevékenység lehetőségét*, ügyeljen arra, hogy önkéntesen, önállóan minden gyermek képességének megfelelően kapjon lehetőséget.
- Biztosítson a munkához *eszközt*, az eszközöknek helyet és használatuk fenntartását
- Arra törekedjen, hogy minden munkatevékenység *örömet jelentsen* a gyermeknek.

VII. A különböző tevékenységi formák és színtereik bemutatása

1. Verselés, mesélés

Az érzelmi biztonság megadásának s az anyanyelvi nevelésnek egyaránt fontos eszközei a többnyire *játékos mozgásokkal is összekapcsolt mondókák, dúdolók, versek*. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket adnak. Lehetőséget kell biztosítanunk arra, hogy gyermekeinknek minél több ilyen jellegű élményben legyen részük.

Mindennapi életünk szerves részét képezi a rendszeres verselés, mesélés. A tervező munkánk alapját képezi, hogy a külső világ tevékeny megismerése során sok, a konkrét heti témához kapcsolódó mesét, verset, mondókát ismertetünk meg a gyermekekkel. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. Mivel az *anyanyelvi nevelés* valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat, ezért ez a két nevelési terület is elválaszthatatlan egymástól. Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a *szociális kapcsolatok* kiépítésének és az emberek közötti *kommunikációnak*. Ha tehát az anyanyelvi nevelés feladatait fontosnak tartjuk és a gyermeket nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem a *gondolkodása* is fog fejlődni. A gyermekek a művészeti tevékenységek közül a mese-vers hallgatása átélése közben kapják meg a fejlesztés gerincét.

Az óvodai beszéd fejlesztés feladatainak tehát a család, a *környezet megismeréséből* kell kiindulni és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni. Az *irodalmi nevelés* és az anyanyelvi nevelés ebben is összefonódik.

A fejlesztésnek a gyermek *élményeihez kapcsolódva* és tapasztalatszerzéssel egybekötve lehet értelme. Az óvodapedagógusnak arra kell lehetőséget biztosítani, hogy *nyugodt légkörben*, életszerű helyzetben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja. Különösen fontos, hogy az *óvodapedagógus ügyeljen a tiszta szép beszédre*, ez legyen példa a gyermek előtt.

A gyermeket ne javítsa állandóan, egyszerűen és világosan beszéljen hozzájuk. Dicsérje és bátorítsa a félénkebb gyermekeket. Folyamatosan kísérje figyelemmel a gyermekek beszédfejlődését, szükség esetén kérje a szakember segítségét. *Változatos, játékos módszereket*

fontos eszközei. A gyermekversek az ünnepekhez kapcsolódó tartalmukkal színesítik az *ünnepi készülődést*, illetve magát az ünneplést.

A gyermekversek, mondókák mellett a népmesék ismételése is *örömforrás*. A mese biztonságot ad a gyermeknek és az összetartozás érzését erősíti benne. A mesehőssel való azonosulás következtében nő a gyermek beszédkedve, kifejezőkészsége fejlődik, és szívesen gyakorolja a válaszadó szerepét a mesék feldolgozásánál, dramatizálásánál.

A felsorolt műfajokat a gyermekek értelmi, érzelmi és nyelvi fejlettsége alapján válassza ki az óvónő.

Az irodalmi műfajok magyar nyelvű előkészítése az alábbiak szerint történik:

- A mondókákat, gyermekverseket a vizuális tevékenységhez, *cselekvéshez*, mozgáshoz és játékhöz *kötött* helyzetek teszik szemléletessé. A *hangzás*, a *ritmus* megfigyelése, utánzása fontosabb, mint a mondóka tartalma, a szavak és kifejezések ismerete.
- A mesék magyar nyelvű előadása után a meséhez illő szemléltető eszközök tervezése és kivitelezése a *kisebbségi mesemondás* elengedhetetlen előfeltétele.

2. Ének, zene, énekes-játék, gyermektánc

Az óvodai ének-zene nevelésnek jelentős hagyományai vannak. A *magyar népdalok*, *mondókák*, *gyermekdalok* világa ma is élő és felhasználható hagyomány. Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet megismertethetünk a gyerekekkel. A néphagyományörzés mellett a Kodály alkotta módszer is folyamatosan megújulva megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel. Az ének-zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a mese a séták és kirándulások.

Tehát ez a feladat sem korlátozható csupán a foglalkozások időtartamára. Napközben bármikor adódhat lehetőség mondókázásra, éneklésre vagy körjátékokra. A komplex foglalkozások inkább összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit és alkalmat adnak a *képességek fejlesztésére*.

Az *élményt nyújtó* közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet kap. A *Kodály Zoltán* útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelésen belül hatékonyan megvalósítható. Ezzel biztosítható a gyermek ének-zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyományörzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése.

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbeli játékok, a népi gyermekdalok az éneklés, az énekes játékok a zenélés, örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Zenei nevelésünk célja: a *zene megszerettetése, befogadására* való képességek megalapozása, *zenei anyanyelvünk* ápolása. Az *élményt nyújtó* közös ének-zenei tevékenységek, melyek feladatai: a különböző zenei képességek készségek fejlesztése, valamint e *készségek és képességek fejlesztésének* összehangolása más készségek, részképességek, pszichikus és gondolkodási funkciók fejlesztésével, valamint *szocializációs* folyamattal. Az egész óvodai életben a teljes személyiséget fejlesztjük. Az óvodáskori hatékony fejlesztés folyamata: a veleszületett képességek feltérképezése után, minden gyermek fejlesztését a saját szintjéről indítjuk, és a fejlesztés menetét a gyermek saját érési tempójához ütemezzük. Napközben bármikor adódhat lehetőség, hogy a gyermekek felfedezzék a dallam a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömét. A népdalok éneklése a gyermek táncok és népi játékok, valamint a helyi német hagyományok megismerése segítik az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítását zenei anyanyelvünk ápolását.

Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés, valamint igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások, fontos eszközök a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában.

A zenehallgatási anyag megválasztásánál szintén a fent megnevezett útmutatások mellett ápoljuk és megőrizzük a helyi *német zenei hagyományokat*.

Az óvodapedagógus feladata: *a zenei készségek képességek fejlesztése:* metrum érzék, tonalitás érzék, intonációs érzék, ritmusérzék, dinamikai érzék, hangmagasság, dallamérzék, hangszínérzék, belső hallás, intonációs készség, hangképzés, zenei memória, zenei improvizáció, érzelmek hangulatok kifejezése a zenében, mindezek a helyes felnőtt minta utánzásával valósíthatók meg a gyermek mindennapi tevékenységei során. Az óvodapedagógusnak biztosítania kell minél több lehetőséget, eszköz helyett a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának *teljes személyiséget fejlesztő kibontakozására*.

A zenei nevelés segíti a nyelvi fejlődést, a diszlexia megelőzését és a hallási figyelem, észlelés fejlődését egyaránt. Emellett számos a személyiségre ható jótékony hatása van.

A nyelvi fejlesztés legtermészetesebb, legkedveltebb formája óvodás korban a dallammal, ritmussal, játékkal és mozgással, azaz énekléssel, zenével kapcsolatos. A játék mellett a zene is elemi szükséglete a gyermeknek.

Gyermektánc

A gyermekek *zenei, nyelvi és mozgásos nevelésének* szorosan összefonódó területe a tánc. Emellett *hagyományőrző szerepe* is elengedhetetlen, hiszen az egyes intézményünkben oktatott koreográfiák a magyar és sváb kultúrkörből merítettek. Kollégáink közül többen részt vettek magyar és német nyelvű táncoktató továbbképzésen. Itt szerzett ismereteik, gyakorlati tudásuk akár az óvodai

csoportok életében, akár délutáni fakultatív módon tartott foglalkozások keretében is tudnak hasznosulni. A nagycsoportos gyermekek városunk rendezvényein is bemutathatják táncos műsorukat, melyek gyakran német dalokkal is kísérték. Az idegrendszer erre a korra kellően befogadóvá válik, hogy a harmonikus mozgás, a zenei érzék, a ritmus, a szövegtanulás egy komplex egységet alkothasson. Az óvodás gyermekek mozgása egyszerű és természetes. Éneklés közben *utánozzák* a felnőttek mozgását. Ezek a mozdulatok hagyományokon alapszanak. A játék és táncmozdulatok közben nagyon jól érzik magukat. Az óvodai táncmozdulatok a kicsik testi fejlettségéhez, mozgáskoordinációjához, képességeikhez alkalmazkodnak.

Emellett a tánc *felszabadít, önbizalmat ad, önkifejezésre* készítet és mivel csoportos tevékenység, a közös örömen túl, olyan *szociális kompetenciákat* is fejleszt, mint együttműködés, kiválasztás képessége, egymásra való odafigyelés, alkalmazkodás stb.

A mozgásgyakorlás során szerzett ismeretek *önfegyelemre* nevelnek, *közösséget* építenek. Élményt adnak, s ez által *fantáziájukat*, képzelőerejüket gazdagítja, *izlésüket* formálja, fejleszti *beszédképességüket*, *mozgáskultúrájukat* fejleszti. Megtanulnak együttműködni egymással, s egymásra figyelni, elősegíti szocializációjukat. Elősegíti a helyes *térbeli tájékozódásukat*. Fejleszti *feladattartásukat*, a *figyelmük* minőségét, tartósságát.

Egységet hordozva jelennek meg a *népszokások, a népi játékok és a néptánc*. A gyermekek játékkincsét gazdagítja az óvodai néptánc és énekes játékok. A népi gyermekjátékok alternatívát nyújtanak a számítógépes játékok és a televízió helyett. Mozgás és testedzés egyszerre, ami az *egészséges életmód* része. *Oldja a lelki feszültségeket*. *Mintát* nyújt a család szerepre való felkészülésben, hiszen kirajzolódnak hagyományos modellek- a fiú- lány kapcsolat, erősödik a

nemi identitás. A tánc által nyújtott komplex fejlesztő hatások kiaknázása tág és mély szakmai erőforrás óvodáskorban, ezért intézményünk nyitott az ezzel kapcsolatos megújuló lehetőségekre.

3. Rajzolás, festés, mintázás és kézimunka

A *rajzolás, festés, mintázás, építés, képkialakítás, a kézimunka, ábrázolás* különböző fajtái, a műalkotásokkal, az esztétikus tárgyi *környezettel való ismerkedés* is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

A gyermeki ábrázolás a világ megismerésének sajátos formája.

A gyermek a külvilághoz fűződő kapcsolatát érzelmi síkon éli át, cselekvésein keresztül tükrözi, amit pedig nem tud ábrázolni, azt hozzámeséli. Az ábrázolás elsősorban kifejezési eszköz, érzelmek, gondolatok, ismeretek közvetítője, a gyermek személyiségének megnyilatkozása.

Az óvodapedagógus feladata, hogy az egész nap folyamán biztosítsa a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit. A gyermekek számára megszokott és elérhető helyen mindig álljon rendelkezésére mindenféle anyag és *eszköz*, amivel a gyermek *fantáziájának* megfelelően dolgozhat, alkothat. Amennyiben megoldható, minden csoportszobában biztosítsunk egy kis sarkot vagy szekrényt, ahol a barkácsoláshoz szükséges eszközöket, felszereléseket, anyagokat tárolhatjuk.

Célszerű a vizuális tevékenységek és a munkatevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendetlenséggel. A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai, a természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei. Ugyancsak kitűnően hasznosíthatók a vizuális tevékenységek számára az ünnepek, melyek érzelmileg is közel állnak a gyermekekhez és megmozgatják fantáziájukat.

Az ábrázoló tevékenység során a gyermek valamit *alkot*, valamit létrehoz, valamit *kifejez*. Fontos tehát maga a tevékenység – s ennek öröme – fontos, hogy kialakuljon a gyermekben az igény az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására. Ahhoz, hogy a gyermek alkotókedve kibontakozhasson, teljes

önállóság szükséges. Az ötlettől a megvalósításig főként bátorítást, útmutatást és dicséretet várnak a gyermekek. Káros, ha uniformizáló nevelési módszerekkel elveszünk a gyermek bátorságát az egyéni kifejezőmódoktól.

A vizuális nevelés során kialakulnak azok a képességek, amelyek a többi nevelési területre és az egész személyiségre hatással vannak. Fejlődik általa a képi plasztikai kifejezőképesség, a téri tájékozódás, a képzeletvilág, a fantázia, a kreativitás. Nő az önbizalom, az önismeret. Fejlettebb lesz a szem-kéz koordináció, fejlődik a finommotorika. A környezethez való viszony pozitívan megváltozik. Ábrázolás közben a gyermek olyan készségek birtokába jut, amelyek az *írás előkészítésében* rendkívül fontosak.

A gyermek az őt környezetéből érő spontán vizuális ingerek és szervezett tapasztalatszerzési alkalmak hatására egyaránt fejlődik, gazdagodik. Az őt körülvevő világról egyre pontosabb ismereteket szerez, majd sokrétű ábrázoló tevékenysége során mindezeket újraalkotja, rendezi, átszervezi – magáévá teszi (interiorizálja). Ábrázoló tevékenysége nem más, mint a tárgyi világ cselekvő birtokbavétele.

A vizuális nevelés a nyelvelsajátítás nélkülözhetetlen eszköze. Az óvodáskorú gyermek életkori sajátossága, hogy az önkifejezésre, az élmények és tapasztalatok feldolgozására a játékon kívül a vizuális tevékenységekben jobban, míg a verbális kommunikációban kevésbé képes. Életkori sajátossága továbbá, hogy a különböző technikák alkalmazása során hallottakat – a barkácsolástól a rajzoláson át a mintázásig -, a tevékenységet és a cselekvést kísérő mondatokat gyorsan megjegyzi, raktározza, növelve passzív szókincsét. A vizuális tevékenység kedvelt elfoglaltsága a gyermeknek, a hagyományok, szokások ápolásához és az ünnepek színesebb tételéhez is hozzájárul.

A vizuális tevékenységre naponta elegendő időt biztosítson az óvodapedagógus, hogy nyelvi élményeiket rajzban vagy festésben kifejezzék és a hagyományokhoz, szokásokhoz tartozó tárgyakat, eszközöket különböző technikákkal megalkossák.

Az emberábrázolás területe nagyon fontos jelzője a gyermek fejlettségi szintjének. Önmagunk és mások helyes észlelése az egyik legalapvetőbb előfeltétele annak, hogy később ne alakuljanak ki tanulási zavarok.

4. A külső világ tevékeny megismerése

„Szeretnénk gyermekeinket személyes példánkkal is a természeti és társadalmi környezetünket ismerő, azt szerető és védő felnőttekké nevelni.

Szeretnénk őket a múlt tiszteletére, a jelen értékeinek védelmére, az egészséges biztonságos jövő építésére felkészíteni.”

(„Gyermekvár” nevelő testülete)

Környezet az, ami körülvesz bennünket, aminek mi is alkotó elemei vagyunk, amiben életterünk van, ahonnan életfeltételünket biztosítjuk.

A teljes környezet a természetes és mesterséges, valamint külső és belső rendezőelvekkel négy részre oszthatjuk.

- A természetes külső- az élő és élettelen természet.
- A természetes belső- a mi fizikális állapotunk.
- A mesterséges külső-a technikai rész és az ahhoz tartozó viszonyok.
- A mesterséges belső- az ÉN-ünk és a tudásunk, lelki állapotunk.

Programunk célja és feladatrendszere

- Környezeti *értékeink* felismertetése
- *Környezettudatos* magatartás formálása, felelősségteljes cselekvés és aktivitás mellett.
- Folyamatos *ismeretszerzés* biztosítása, a társadalmi és természeti környezetünkről, szűkebb és tágabb viszonylatban.
- Életkoruknak megfelelően gyűjthessenek *tapasztalatot* a biztonságos eligazodáshoz tájékozódáshoz.
- A *felfedezés* és tudás öröme fejlesztik a gyermekek készségeit és intellektuális érzelmeit környezetével szemben.
- Pozitív *kapcsolatteremtés* természeti és társadalmi környezettel egyaránt.
- Kiemelt feladatunk az egészséges *életmódra* nevelés.
- *Holisztikus* látásmód kialakítása szükséges, amely ráirányítja a figyelmet arra, hogy nincs a környezetben elhanyagolható, lényegtelen, felesleges elem, tényező. Hálószerűen kapcsolódik össze minden.

A helyi környezeti nevelés tervezésénél figyelembe vettük a számunkra eddig értékes és használt forrásanyagainkat, ezeket beépítettük a helyi hagyományörzés elemeivel együtt.

A 2009-ben változó óvodai környezet, az új „Gyermekvár Óvoda” épület együttese, óvodakertje, közvetlen környezete és az óvodakertben elkészülő új lehetőségeket, feladatokat, attitűdöket vet fel. Mindezek gazdagítják környezeti nevelésünket, beépítése munkánkba, nagy kihívást jelent számunkra.

Környezeti nevelésünk eddigi eredményeinek megőrzését, valamint megújulását, újra gondolását a projekt módszer segítségével valósítjuk meg.

Az új lehetőségeket nekünk kell feltárni és kimunkálni. Az évtizedekre visszanyúló tapasztalat, és fejlődésünk biztosítása készítetett arra bennünket, hogy összegyűjtsük gondolatainkat, tapasztalatainkat, és az új lehetőségek felhasználása mellett megfogalmazzuk jövőképünket ezen a területen.

Egyfajta stabil szerkezetet ad a kollégáinknak, hogy a „szabad berendezkedés szabadsága és öröme hatna át.” Így lesz egységes és előre mutató óvodaképünk. Ettől érzi mindenki saját otthonának az óvodát és éli tartalmas sokszínű életét az örök megújulás jegyében.

A környezeti nevelés óvodai életünkben a környezettudatos, környezetre figyelő magatartás megalapozását tartalmazza. Kialakíthatók azok a szokások, magatartásformák melyek a környezettel való harmonikus együttélést biztosítják későbbi életvitelünkben. Az ember a természet része, így különleges kapcsolatban van önmagával és környezetével.

Mi is a természet része vagyunk, ezért az évszakok életünk meghatározói, továbbá az évszakokhoz kapcsolódik kultúrkörünk és helyi hagyományaink ünneprendje is.

Az óvodai környezet témakörei:

- A szokások kialakítása
- Az énkép fejlesztése
- Évszakok
- A Gyermekvár Óvoda és Újhartyán természeti környezete.
- Újhartyán és a Gyermekvár Óvoda, technikai, társadalmi és információs környezete.

Ezek a témakörök szoros kölcsönhatásban vannak, az évszakváltozásoknak alárendeltek és a helyi lehetőségekben valósulnak meg. Intézményünk 2012 szeptembere óta a projekt módszerrel dolgozik, melynek gyakorlati részletei évről évre változnak.

Projekt fogalma: „Egyszeri vállalkozás, melynek célja hogy egyedi terméket, szolgáltatást, vagy végeredményt hozzon létre.”

Pedagógiai szempontból értelmezve a projekt egy sajátos tanulási vagy témaegység esetleg keretterv lehet, amelynek közép pontjában a mi esetünkben a környező világ megismerése áll.

Az óvodás gyermek életkori sajátossága, hogy számára egy és oszthatatlan a világ, a teljesség élményével fogadnak be mindent. A *projekt* mindig *tartalmaz választási lehetőségeket*, így hasznosítják az egyéni érdeklődés motivációs erejét. A gyakorlatban egyéni ütemet, önállóságot, kreativitást tesz lehetővé. A környezeti nevelés kölcsönhatásban van a többi nevelési területtel. Óvodai nevelésünk tartalma komplex módon a tevékenységekben valósul meg.

A környezeti nevelés választott módszerei, szervezeti keretei

A gyermeket körülvevő világ felfedezési, megismerési lehetőségének sokoldalú biztosítása, környezeti nevelésünk jellemzője. Ez vonatkozik a módszerek, a helyszínek, a megközelítési módok és a szervezeti keretek sokoldalúságára egyaránt. A módszerek között megtalálhatók a hagyományos pedagógiaiak (beszélgetés, elbeszélés, szemléltetés, magyarázat, bemutatás) éppúgy, mint a természettudományos ismeretszerzés sajátos módszerei (megfigyelés, leírás, vizsgálódás-kísérlet, mérés, összehasonlítás).

Környezeti nevelésünk projektjeit a 4 évszak köré csoportosítottuk. Az évszakok ciklikus váltakozása segíti a gyermek időbeli tájékozódásának kialakulását, keretbe foglalja, kiszámíthatóvá teszi az idő fogalmát, ezáltal biztonságot is nyújt, és fontos alapja a későbbi iskolai kompetenciák fejlődésének is. A gyermekek először az évszakokkal ismerkednek meg, majd fokozatosan a napok, napszakok, hetek, hónapok között is megtanulnak tájékozódni.

Az év kör eseményeit, ünnepeit, jeles napjait éves *kalendárium*ba rendeztük. Az ünnepekre való felkészülés és a közös ünneplés mindig a gyermekek bevonásával zajlik. Ez számos fejlődési és érzelmi tartalmat hordoz magában.

Az anyanyelvi és környezeti nevelés szoros kapcsolata

Miközben a gyermek alapvető tapasztalatokat szerez, felfedezi, kutatja a környezetét, találkozik a tárgyak, jelenségek kisebbségi nyelvű megfelelőjével is, cselekvésbe, tevékenységekbe ágyazott helyzetekben. A tapasztalatok feldolgozása során a gyermek környezetéből választott úgynevezett heti témákban alapozza és bővíti az óvodapedagógus az alapszókincset. Egy-egy témával több érzékszervre hatóan, komplexen foglalkozzon, hogy a

gyermek mielőbb elsajátítsa a szavakat, kifejezéseket és a kapcsolódó készségeket is. A környezeti nevelésben kitűzött célokhoz és feladatokhoz tervezzék az óvónő azt a szókincset, melyet tanévről tanévre alapoz és koncentrikus körökben bővít. A szókincsfejlesztés mellett a beszédképesség alapozását, fejlesztését is tervezzék meg az alábbi témákban:

- a gyermek közvetlen környezete a helyi adottságok figyelembe vételével,
- gyermek és természet
- a gyermek tágabb környezete

A gyermek közvetlen környezetének résztémái:

- Az óvoda
- Család, lakhely
- Étkezés, élelmiszerek
- Öltözködés

A gyermek és természet témaegységeinek részterületei: a növények, állatok, az évszakok jellemzői és az ünnepekkel kapcsolatos ismeretek.

A gyermek tágabb környezete megismerésének legfőbb célja a tájékozódási képesség fejlesztése. Résztémái:

- Az óvoda környéke
- Séták az erdőben.
- Közlekedés.
- Nevezetességek, intézmények a lakhelyünkön, foglalkozások

A környezeti nevelésnek az *alapszókincs* elsajátításán túl célja az *emberi környezet*, a *kulturális értékek* védelmére, megóvására való nevelés is. A helyi szokások és hagyományok ápolása kiemelt feladat. Fontos feladat továbbá elemi matematikai *relációk* felismertetése, megfigyelések és tevékenységek közben. A gyermekek megismerik a számlálást, hozzárendelést, becslést, mérést, sorba rendezést, csoportosítást stb. Mellszavak sokaságát gyakorolják, mint kicsi-nagy, alacsony-magas, több-kevesebb, hosszú-rövid, magas-mély.

Bővebben az évszakok tevékenységeiről

A projekt módszert intézményünkben a következőképpen értelmezzük:

A szakmai munkaközösség vezetői az Intézményvezetővel elkészítik a következő nevelési év projekt tervezetét, amely az intézményre érvényes témaköröket és ezek időintervallumát tartalmazza. A nevelőtestület jóváhagyása után a gyakorlati megvalósítás minden

óvodapedagógusnak a választási és módszertani szabadsága is, sőt új témákat is beemelhetnek a gyűjteménybe.

A Pedagógiai Programunk következő részében bővebben kifejtett évszakok tevékenységei felkínálhatók, melyekből a pedagógusközösség a projekttervet minden évben megalkothatja.

Évszak	Ősz	Tél	Tavaszi	Nyár
Tevékenységek	Őszi növények	Növényvilág	Tavaszi növények	Ügyeleti
	Állatok	változása	Állatok	nyitva tartás
	Közlekedés	Állatok	Közlekedés	
	Testünk	Közlekedés	Testünk	
	Ünnepek:	Testünk	Ünnepek:	
	➤ Hartyánfesz	Ünnepek:	➤ Gyermekvár	
	➤ Szüreti felvonulás	➤ Advent	színház	
	➤ Laternefest	➤ Mikulás	➤ Március 15.	
		➤ Karácsony	➤ Víz világnapja	
		➤ Farsang	➤ Húsvét	
			➤ Föld napja	
			➤ Anyák napja	
			➤ Gyermeknap	
			➤ Iskolalátogatás	
			➤ Madarak, fák napja	
			➤ Ballagás	

ŐSZ tevékenységei

- Újra együtt az óvodában. Évkezdés teendői
- Nyári élmények: beszélgetések kezdeményezése a nyaralásokról, az utazásokról. Hol és merre jártak a nyáron? Mit gyűjtöttek a nyár kincseiből? (kagylók, csigák stb.) Az élmények foglalkozásos keretbe foglalása.
- Az őszi folyamatos megfigyelése. Az őszi időjárás változásának figyelemmel kísérése. Őszi csapadékok, - a víz a talaj és levegő hogyan változik ebben az évszakban. Mindezek hatása öltözködésünkre szűkebb és tágabb környezetünkre. Őszi séták, kirándulások szervezése a faluban, lehetőség szerint pedig akár távolabbra is, pl. Pusztavacsra, Budakeszi vadasparkba stb.. Az őszhöz kapcsolódó dalok, versek, mesék, történetek és mondókák hallgatása mondogatása éneklése teszi lehetővé az őszi komplex megismerését.

Őszi növények

- Ősz a kiskertekben, az óvoda kertjében, szántóföldeken. Termények gyűjtése, megvizsgálása, felhasználása.
- Betakarítás témaköre:
burgonyaszedés, kukoricatörés, almaszüret, szőlőszüret és ezek munkaeszközei. Téli tárolási lehetőségek, befőzések.
- Őszi gyümölcsök megismerése, kategorizálása: alma, körte, szilva, szőlő stb.
- Őszi zöldségek gyűjtése, kóstolása, saláták készítése. Tök felhasználása, játékban Márton napon stb.
- Kapcsolódó játékok, mondókák és énekek megtanulása.
- Az ős kincseinek (leveleknek, magoknak terméseknek) folyamatos gyűjtése felhasználása művészeti tevékenységek során. pl. termésekből játékok készítése.
- Őszi virágok megtekintése sétával egybekötve.
- Őszi fák, bokrok és a természet folyamatos változása, színpompájának megfigyelése. A tapasztalatok felhasználása vizuális tevékenységekben.
- Élősarok kialakítása a csoportszobákban, növények gondozása.

Természetesen az óvodapedagógusok állandó megújulása és kreativitás számos egyéb tevékenységgel színesítheti az őszi projektet.

Állatok

- Fontos, hogy a gyermekek ismerjék a környezetükben előforduló állatokat, kísérik figyelemmel hogyan viselkednek ősszel.
- Költöző madarak költőhelyeinek felkeresése, viselkedésük megfigyelése.

- Az állatok készülődése télre.
- Állatok közvetlen környezetünkben pl. óvoda és környékén: csiga, giliszta, hangya, béka, vakond, sün, lepkék, darazsak, rovarok madarak.
- Állatok védelme. Állatok világnapjának október 4.-nek megünneplése programokkal, kirándulásokkal pl. Újhartyán lovardájába, helyi gazdákhöz, vagy állatkertbe.
- Ősz végén madáretetők kihelyezése.

Közlekedés

Célkitűzésünk része az is, hogy a gyerekek séták kirándulások alkalmával gyakorolják, tapasztalják a gyalogos közlekedés szabályait. A biztonságra, önvédelemre vonatkozó nevelés és a szociális szabálytanulás részét képezi ez a terület. Megismerhetik a környezetükben előforduló közlekedési táblákat, járműveket azok jellemzőit, továbbá a rendőrök, mentősök és tűzoltók munkáját.

Testünk

- Énkép fejlődés folyamatos követése, segítése.
- Hogyan változtunk, és mennyit nőttünk a nyáron?
- A változások külső belső jelei.
- Testséma, testtudat, testfogalom, testápolás fontosságának alakítása.
- Látogatás az orvosi rendelőben. Ismerkedés a gyógyító munkával. Egészségvédelem, betegségek megelőzése, testmozgás fontossága.

A hagyományápolás keretében a népi öltözködés ruhadarabjainak, tárgyainak gyűjtése esetleg időszakos kiállítása a nemzetiségi sarokban, megjelenése az óvoda közös tereinek és a csoportszobák dekorációjában is.

Ősz ünnepek, jeles napok

Hartyánfeszt

Újhartyán város önkormányzati szervezésű őszi gasztronómiai fesztiválja, amin az egész település, sőt számos vendégtelepülés együtt hódol a finom ételeknek. Elsősorban a

hagyományőrzés és egymás hagyományainak a megismerése a cél. Ilyenkor intézmények, civil szervezetek, hagyományőrző csoportok és magánszemélyek is bemutatkozhatnak saját sátorban és a színes kulturális programok keretében, amelyen bármely kilátogató részt vehet. Ilyenkor a közösségen belüli és kívüli kapcsolatépítés és a közös gyökerekhez való visszanyúlás adja a rendezvény gerincét.

Óvodánk minden évben egy-egy választott témát dolgoz fel pl. befőzés, gyermekszületés stb., amely a sátor díszítésében jelenik meg. Régi bútorok és tárgyak gyűjtését követően készül el a milliő, ahol a kilátogatók egy hagyományos sváb ételt kóstolhatnak meg pl. hagymáslepény, hercel stb. A nagycsoportosok részt vesznek a városi felvonuláson és német táncot adnak elő.

Óvodai díszítés a Hartyánfeszten

Szüreti felvonulás

A város óvodásai és iskolásai csósz lányoknak és legényeknek öltözve vesznek részt a városi szüreti felvonuláson, amely október elején kerül megrendezésre egy vasárnapi napon. A felvonulás során, minden útba eső sarkon körtáncolnak, majd az út végeztével egy kis közös, igény szerint a szülők által szervezett falatozáson vehetnek részt, vagy térhetnek haza. Az ünnep hagyományőrző és közösségépítő szerepe az őszi szüret témaköréhez kapcsolódva jelenik meg.

Szüreti felvonulás

Laternefest, Márton nap

November 11. A nagycsoportos gyermekek műsorukkal elevenítik fel Márton legendáját, de minden csoportban megismerkednek a gyerekek Márton történetével. A hagyományhoz kapcsolódó liba és az őszi terményekkel való munkálkodás teszik ki az ünnep eszköztárát. Márton napján a szülők, gyermekeik és az óvoda dolgozói a gyerekek által az óvodában előre elkészített lámpásokkal sétálnak egy kört az óvoda körül sötétedés után. Az útvonal szezonális díszítéssel és az összegyűlt, családi készítésű kivilágított tökökkel van övezve. A hangulatos séta végén az intézmény udvarán egy élő liba tekinthető meg, miközben Márton hosszú palástjában integet a családoknak a kivilágított bástyából. Az estét a teraszon felszolgált zsíros kenyér és tea elfogyasztása mellett kötetlen beszélgetéssel zárjuk.

Márton napján a szülők, gyermekeik és az óvoda dolgozói a gyerekek által az óvodában előre elkészített lámpásokkal sétálnak egy kört az óvoda körül sötétedés után. Az útvonal szezonális díszítéssel és az összegyűlt, családi készítésű kivilágított tökökkel van övezve. A hangulatos séta végén az intézmény udvarán egy élő liba tekinthető meg, miközben Márton hosszú palástjában integet a családoknak a kivilágított bástyából. Az estét a teraszon felszolgált zsíros kenyér és tea elfogyasztása mellett kötetlen beszélgetéssel zárjuk.

Néhány éve bevezettük a sütemény felezés szép szokását. A gyermekek az ünnepet megelőző napokban, amikor már ismerkednek az ünnep jelentőségével, történetével, liba formájú süteményt készítenek, amelyet a műsor végeztével félbe törnek és megosztják egyik szülőjükkal. Ezen a gesztuson keresztül tapasztalják meg a megosztás örömét.

TÉL tevékenységei

- A tél folyamatos megfigyelése. Honnan tudjuk hogy tél van? Változások kint és bent. Az időjárás változásának követése. Téli csapadékok: a víz halmazállapotának változásai, a talaj és a levegő változásának megtapasztalása.
- Tél hatása öltözködésünkre szűkebb és tágabb környezetünkre. A télhez kapcsolódó dalok, mondókák, versek, mesék, történetek valamint az ünnepek és hagyományaink gazdag tárháza lehetővé teszi, hogy az évszokról sok ismerethez és tapasztalathoz, élményekhez jussanak, mind a gyermekek és felnőttek egyaránt.

Növényvilág változása

- A tél jelei a természetben. A fák bokrok kopaszak, csak az örökzöldeknek maradtak meg a levelei. Élősarok növényeinek gondozása..
- A téli csíráztatás, hajtás sok tapasztalatot nyújt az időjárás és növények viszonyáról. Tél vége a kertben, hóolvadás. Téli játékok a teremben és a természetben.

Állatok

- Madáretetők folyamatos feltöltése, madarak megfigyelése.
- Erdei állatok viselkedése télen, szokásaik megismerése történetek által is. Sarkvidéki állatok témaköre. Állatok gondozása télen.
- Hol vannak a környezetünkben élő állatok télen?
- Állatok nyomai a hóban. Megfigyelések és játékok a hóban.

Közlekedés

Óvatos, körültekintő közlekedés gyakorlása a csúszós útviszonyok és rossz látási körülmények mellett is. Környezetszennyezés témakörének a taglalása. A segítő szakmákkal való ismerkedés, bepillantás tevékenységeikbe.

Testünk

- Testrészek megnevezése. Tapasztalatok szerzése működésük közben játékosan.
- Orvos, védőnő munkája, egészségünk megőrzésének fontos szabályai.
- Fertőzésekkel kapcsolatos ismeretanyag bővítése, a védekezés és a kezelés módjai.

Ünnepek, jeles napok

Advent

Jelentése: megérkezés, eljövétel, várakozás. András napja jelzi az advent kezdetét. Innentől kezdve minden hétfőn az aulában közös énekkel kísért gyertyagyújtást tart az intézmény összes dolgozója és az ide járó gyermekek. Ez a négyhetes időszak gazdag ismeretanyaggal, tevékenységgel van jelen nálunk. A város keresztény kultúrájából, hagyományaiból adódóan a szülők is aktívan bekapcsolódnak ezekbe a tevékenységekbe.

Lucázás: Luca napkor (december 13.) szoktuk elültetni az úgynevezett luca-búzákat. A régiek úgy tartották, ha ez karácsonyra szépen kizöldül, a következő esztendőre jó termést jósol. Mi pedig hazavisszük a karácsonyi asztalra, melynek szép dísz lehet. Ez a nap „dologtiltó” nap a nők számára, ezért ilyenkor a lányokra nem osztunk naposi feladatot.

Az adventi naptár követése, az adventi koszorún meggyújtott gyertyák száma jelzi karácsony közeledtét. Kezdetét veszi a karácsonyi készülődés, takarítás, sütés–főzés, ajándékkészítés, dekorálás.

A tevékenységek köré csoportosuló dalok, versek, mesék, történetek és a nagyok által játszott Betlehemes játék részévé válik a felnövekvő nemzedék és felnőttek értékteremtő kultúrájának.

Mikulás napja december 6.

Az ünnepre készülés része Szent Miklós történetének megismerése és feldolgozása. A gyermekek nagy izgatottsággal várják, hogy a Mikulás ellátogasson hozzájuk. Ez minden évben el is következik óvodai keretek között is. Érkezésére dalokkal, mondókákkal, rajzokkal készülnek, majd egy élményekben gazdag délelőttöt tölthetnek el, amely várakozással kezdődik, majd a Mikulás látogatása követi, akinek elszavalják a korábban tanultakat. Utána átveszik az ajándékot, és a Mikulás távozása után meg is nézhetik azt.

Karácsony

Karácsony megünneplése elsősorban a családokban történik, de az ünnep fényéhez gazdagabb átéléséhez az óvoda is hozzájárul tevékenységeivel. Egyfajta mintát is ad a családok számára, ami választható, de nem kötelező. Az óvoda az előkészületekben aktívan részt vesz és a nagycsoportos gyermekek karácsonyi műsorral kápráztatják el családjukat és az intézménybe járó gyermekeket, dolgozókat is. A fakultatívan választható hitoktatás keretében kiemelt figyelmet kap ez a témakör.

Farsang

Ez a februári ünnep is gazdag hagyományokra tekinthet vissza községünkben. A régi szokások felelevenítésével gyakorlásával ma már kistérségünkben teljesen egyéni kultúrája alakult ki ennek az ünnepnek Újhartyánon.

Az előkészületekhez hozzátartoznak a télcsúfoló dalok, tréfás mondókák énekelgetése, mondogatása, ami a farsangon folytatódik. Gyakran készítünk „kiszebábot”, melyet a farsangi mulatság végén kiséprűzünk. Ez a tél elűzését, a tavasz várását jelképezi.

Óvodánkban a Farsang egy hetes programsorozatot jelent. Minden délelőtt szórakoztató programokkal búcsúztatják a telet a gyermekek a csoportban. Pl. indiánfarsang, állatfarsang, pizsama-bál, sánta csütörtök, fordított nap (ellenkező neműnek öltözhetnek a gyerekek) stb. A sánta csütörtök és a hozzá kapcsolódó tuskóhúzás szokásának megismerése kiemelt programpont. Ruházat, eszközök, ételek tekintetében szükséges a szülői együttműködés. A hét egy választott

délutánján a csoportok vendégül látják a szülőket és testvéreket. A gyerekek ekkor jelmezekbe öltöznek, rövid műsort adnak, majd falatozással és mulatozással üzik el a telet. Ez az utolsó mulatság a katolikus böjti időszak előtt.

TAVASZ tevékenységei

Éled a természet!

- A tavasz folyamatos megfigyelése, a természet finom jelzéseinek nyomon követése. A tavaszi időjárás változékonyságának megfigyelése. A víz, talaj, levegő változása. Környezetünk változása. A tavasz megjelenése az óvoda környékén.
- Változásunk szervezetünkben öltözködésünkben. Tavaszhoz kapcsolódó versek, mesék, mondókák, dalok, összegyűjtése.

Tavaszi növények

- Élősarok gondozása, hajtás csíráztatás folytatása, megfigyelések kísérletek.
- Fák bokrok virágba borulása.
- Tavasz a kiskertekben szántóföldeken. Tavaszi munkák átbeszélése, szántás, vetés, veteményezés a kiskertekben.
- Tavaszi virágok: hóvirág, barka, aranyeső, ibolya tulipán, jácint, nárcisz, orgona, labdarózsa, babarózsa, jázmin, pünkösdi rózsza. A természet sokszínűségének évszaka.
- Tavaszi zöldségek: saláta, hagyma, retek megismertetése. Látogatás a zöldséges boltban, vagy egy helyi kertben.
- Tavaszi gyümölcsök: eper-cseresznye.
- Gyümölcsfák megfigyelése rügyfakadástól a termésig.

Állatok

- A házi állatok, állatkerti állatok és vadon élő állatok nevei, külső jegyeik, életmódjuk, tartási körülményeik, gondozásuk, hasznuk. Állatok közvetlen környezetünkben az óvoda kertjében, tavaszi viselkedésük.
- Látogatás az állatkertbe. Költöző madarak visszatérése.

Testünk

- Egészségünk védelme

- Egészség hete az óvodában.

Közlekedés

- Az eddig szerzett ismeretek bővítése, közlekedési szabályok gyakorlása.
- Járművek, földön, vízen, levegőben, funkciójuk és jellemzőik.
- Lehetőség gyakoribb, hosszabb sétákra.

Ünnepek, jeles napok

Gyermekvár színház

Az óvodapedagógusok minden évben meglepik a gyermekeket egy, vagy két előadással. Az előadás olykor magyar, máskor (a tavaszi nemzetiségi hét keretében) német nyelven folyik. A gyermekek által ismert meséket adnak elő. A gyerekek a látványt és szeretett óvónőjük új szerepben való megismerését nagyon szívesen fogadják. A csoportban előre felkészítik őket, mi fog történni, majd az élmények feldolgozására is lehetőség nyílik.

Március 15. Nemzeti Ünnap, a forradalom és szabadságharc ünnepe

Az óvodában megjelenő felnőttek világához kapcsolódó ünnepek a gyermekben érzelmi benyomásokat keltenek. A március 15-e vonulós, zászlós játéka, a közös énekléssel és a huszárok megismerésével főleg a fiúkban hagynak mély élményeket. A szocializálódás folyamatában fontos a nemzeti jelképek erősítése külsőségekben, tevékenységekben.

Az ünnephez kapcsolódó történelmi tények megismerése az életkori szinthez igazítva történik. A vizuális tevékenység középpontjában a zászlók és kokárdák készítése áll. Lehetőség van közös ünneplésre, zászlók kitűzésére a közeli Hősök terén elhelyezkedő emlékműnél.

Víz világnapja, március 22.

„Vizes” foglalkozások szervezése, látogatás vízpartra. Helyi lehetőségünk igen szűk, nagyobb vízpart nem található Újhartyánon. A lovarda területén egy kis kerti tó látogatható meg. Családi vízparti fényképek gyűjtése színesítheti tovább a programokat. Kapcsolódó témák:

- a víz jelenléte testünkben
- a víz természeti kincsünk
- az ivóvíz

- víz felhasználása és vízgazdálkodás
- vízben élő állatok

Húsvét

Húsvéti ünnepkörrel való megismerkedés. Ide tartoznak a népszokások, húsvét jelképei, ételei. A vallási vonatkozás a hitoktatás keretében domborodik ki, hiszen a keresztény emberek legnagyobb ünnepe.

Helyi hagyományok: „aljadzó szórás”, amikor a fiúk szalmát szórnak a lányok háza elé, amit a lányoknak húsvét hétfő virradóra el kell takarítaniuk. Ezt a szokást az életkor miatt nem gyakorolják még az óvodások. Hétfő reggel kezdődhet a locsolkodás és pirostojás adása. Az ünnepet a gyerekek a tavaszi szünetben a családjukkal élik át. Igény szerint van mód az óvodában is meglocsolni a lányokat. Az óvoda szerepe a felkészülés és az élmény feldolgozásának a területén csúcsosodik ki. A vizuális tevékenységeknek nagyszerű témája és időnként módunk nyílik élő nyuszik tartására, akiket a gyerekek szervezett keretek között látogathatnak meg a teraszon, vagy az udvaron.

Föld napja, április 22.

Alkalom nyílik a környezeti nevelés előtérbe helyezésére az óvodapedagógus által választott módszer segítségével.

Május 1.

Helyi hagyomány, hogy a fiúk Májusfát állítanak a lányoknak. Ezt meg lehet tenni egyéni kezdeményezésben, vagy kollektív intézményi, vagy akár városi keretek között is. A munkaszüneti napot a gyermekek otthon töltik.

Anyák napja

Május első vasárnapja környékén az óvodában csoportonként is köszöntjük az anyukákat, nagymamákat műsorral és a gyermekek által készített ajándékkal. Ez egyben évzáró ünnepségünk

is, bár a nagycsoportos ballagás csak ezt követően kerül megrendezésre. Mindannyiunk számára

fontos ünnep az ez. Az édesanya köszöntésére a gyermek érzelmek teli aktivitással készül. Az óvónő az érzelmi kötődés mélyítését szorgalmazza, az ajándék készítésére koncentrálna. Az ünnepnap akkor teljesedik ki a gyermek számára, ha bensőséges, ha újra átéli az anyától sugárzó biztonságot.

Gyermeknap

Május utolsó vasárnapja. Az óvodában vidám versenyeket, zenés, vagy más jellegű programokat szervezünk. A gyermeknapi programok évről évre változnak.

Iskolalátogatás

Nagycsoportos gyermekeink májusban ellátogatnak az iskolába, ismerkedő programokon vesznek részt. A leendő tanítók is többször meglátogatják őket az óvodában.

Madarak, fák napja

Kirándulásokat szervezünk, melyekre módot ad a kellemes időjárás és a nevelési év végére jellemző felszabadult hangulat.

Ballagás

Május utolsó, vagy június első szombatján tartjuk óvodai ballagásunkat. A nagycsoportos gyermekek rengeteg vendég előtt az udvari színpadon adják elő búcsúzóul műsorukat, melyre hetekkel előre elkezdtek készülni. Utána egyesével átveszik tarisznyájukat középső csoportos társaiktól és elballagnak. Az esemény része az intézményvezető búcsúbeszéde, a csoportok emlékszalagjának zászlóra való feltűzése és a közös lufi eleresztés. Ezután az óvónők a csoportban még kötetlenebb körülmények között elbúcsúzhatnak a családoktól, majd mindenki hazatér, hogy az ünneplést családi körben folytathassa. A ballagás után több óvodai program nem kerül megrendezésre, elkezdődik a nyári szünet.

NYÁR tevékenységei

A nyár a pihenés a nyaralás és az utazások valamint a családdal töltött napok ideje. Az óvodába járó gyerekek napi és heti rendje megváltozik. A szünetet beszélgetések előzik meg, hogy ki hová készül a nyáron. A természetről társadalmi környezetről szerzett tapasztalatok spontának, és egyénenként változóak. Óvodánk előzetes igényfelmérés

alapján, csökkentett létszámmal tart nyitva. Ilyenkor az érkező gyermekek összevont csoportokban és az udvaron töltik idejüket az ügyeletes dolgozókkal. Az óvodapedagógusi felügyelet állandó jelleggel biztosított. Természetesen nyáron is folytatjuk a megfigyeléseket, de ezt inkább csak spontán kötetlen formában. Nyárral kapcsolatos versek, mesék, dalok, mondása hallgatása éneklése beépül a mindennapokba. Az udvari idő a megfelelő biztonsági intézkedésekkel szerveződik (ivókút, árnyék, védő ruházat), a nap nagy részét teszi ki.

A nyár ünnepeinek átadása a család feladata.

VIII. Óvodánk hagyományőrző ünnepei

„A néphagyomány közösségi magatartás-, cselekvés-, viselkedésimód, illemtan és erkölcsi kódex, íratlan törvény, művészet, költészet, színjátszás, mítosz és mágia egyszerre.”

/Dömötör Tekla: Magyar népszokások/

Az emberek a hagyományokba bele születnek, az íratlan szabályok mindenkire vagy egy népcsoportra, korosztályra, foglalkozási ágra, egy-egy családra, faluközösségre, az adott tájon élőkre érvényesek.

A *néphagyományok*, népszokások megőrzése és a jövő nemzedékének való átadása fontos feladatunk. Az óvodának nagy szerepe lehet abban, hogy a gyermekekben tudatosan és fokozatosan alakítsák ki a népi, nemzeti értékeinkhez, szülőföldhöz, az itt élő magyar és más nemzetiségekhez való pozitív viszonyt.

Községünkben meghatározó szerepet kapnak a régi *sváb* népszokások, feladatunknak tartjuk a helyi néphagyományok megismertetését, a sváb identitás megőrzését. Mindez az óvodáskorú

gyermekek körében nagy jelentőséggel bír, mert viselkedésmintát, erkölcsi normát, az együvé tartozás érzését, ünneplési kultúrát ad mintául a felnövekvő nemzedéknek.

Óvodai nevelésünk során megismertetjük a gyermekekkel azokat a dalokat, játékokat, amelyeket szüleik, nagyszüleik játszottak, azokat a ruhákat, eszközöket, amelyeket használtak, azokat a tárgyakat, kézimunkákat, melyekkel otthonaikat díszítették, továbbá régi ünnepeket és jeles napokat azok szokásait.

A gyermekek élete óvodánkban így tevékenységekben és élményekben gazdagabbá válik. A gyerek cselekvésén keresztül olyan, későbbi életére is meghatározó élményeket kap, amelyek a szülőföldhöz, társakhoz való érzelmi kötődést alapozzák meg. A mindennapok és egyes jeles napok hagyományőrző szokásai az óvodai élet tevékenységrendszerébe illeszkednek.

A tevékenységekben átélt emberi magatartás belső harmóniát ad, amely nemesíti a lelket, életre szóló útravalóul szolgál. A természet változásai befolyásolják az ember magatartását. A jeles napok által behatárolt időszakok az *évkörnek* olyan szakaszai, amelyek az évszakon túl jelzik az adott időszak tennivalóit és az adott tevékenységsorhoz kapcsolódó jellemző szokásokat, a cselekvések érzelmi hátterét. A jeles napok közül meg kell találnunk a gyermekekhez közel állókat.

A szokásokból azokat a tevékenységeket, amelyek érdekesek. Az évszakok körfogásával a gyermekek sok érdekes lehetőséget és élményt kaphatnak a hagyományápolással, magatartási formákat ismernek meg, elsajátítják az emberi együttélés másokra is odafigyelő szép szokásait.

A *vizuális nevelés* magában foglalja a gyermekek rendelkezésre álló, sokféle anyagból változatos technikával, térben és síkban készített munkáit. A gyermeki alkatásra ösztönösen hat a felnőtt (*óvodapedagógus*, szülő) modell szerepe. Az így készített tárgyak további játékokra készítetnek, örömet ad, hogy a játékokban használhatók.

A foglalkozások tartalma szervesen kapcsolódik a *jeles napokhoz*, a gyermeki élet történéseihez. A felkészülés, maga az élmény, később az alkotás közben érzelmi életük feldagad, értelmi képességeik fejlődnek. Erre komplex módon minden lehetőséget felhasználunk.

Az anyagok sokféleségéről és megmunkálhatóságáról a gyermekek tapasztalatokat szereznek. Technikai eljárásokat próbálgatnak kedvük szerint, és közben megmutatkozik érdeklődésük irányultsága, hajlamaik, fogékonyságuk. A hagyományok szellemisége, azok továbbélése a fontos, amely kitűnően alapozza a gyermek identitástudatát, a valahová tartozás érzését.

Több éves tapasztalataink azt igazolják, hogy az óvodai nevelés folyamatába a népi kultúra azon elemei építhetők be, amelyek igazodnak a gyerek életkori fejlődési sajátosságaihoz és a mindennapi életét gazdagítják.

Kollektívánk felismerte a gyökerek éltető szükségességét, az átadás és az újra termelés felelősségteljes kötelességét. Meggyőződésünk, hogy az óvodáskorú gyermeknek joga van ahhoz, hogy a *nemzetét éltető hagyományokat* megismerje, ezekből pozitív érzelmeket szerezzen és ez által hiteles, követendő mintát kapjon. A gyermek olyan élményeket él át, amelyek otthonához, szülőföldjéhez kötik, életre szóló útravalót kap.

A népi hagyományok gazdag tárházából a gyerekek korának megfelelő, számukra örömteli ingereket, élményeket adó és cselekvésre készítő elemek kiválogatása és azoknak a nevelés folyamatába illesztése fontos feladat.

A mindennapok népszokásőrző tevékenységei közül azokat emeljük ki, amelyek a földhöz, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődést, a felnőttek és a gyermektársak megbecsülését állítják előtérbe.

A jeles napok közül azokat emeljük ki, amelyek eddig is jelen voltak és vannak az óvodai nevelésben (karácsony, farsang, húsvét) csak itt új tartalommal bővlnak ki. Továbbá azokat, amelyek a hétköznapi népszokásőrző tevékenységét visszatérő jelképekkel, cselekvésekkel ünnapivé emelik.

A népi kultúra szellemi és tárgyi alkotásai közül az esztétikai élményeket fokozó alkotások kiválogatása és ezek óvodai életbe illesztése fontos feladat.

Óvodai ünnepnapok

A hagyományörzés erősíti az óvodai élet hagyományait és a népszokásőrző és a természetóvó jeles napokkal gazdagítja azt. Egy-egy eseményt mindig izgalmas készülődés előz meg. Ez az ünnepre hangoló örömteli közös tevékenykedés a gyerekek szociális viselkedésére maradandó hatást gyakorol. Az egyes ünnepekről az előző fejezetben részletesen olvashatnak.

A mindennapokhoz kapcsolódó gyermeki élet ünnepei

Óvodánkban hagyománya van a gyerekek *születésnap* *köszöntésének*, bár ez elsősorban családi ünnep. A gyermek központba kerül, társai rá figyelnek, vele törődnek, őt ünneplik, ezért mindig nagyon várják. A szülőkkel közösen elfogadott köszöntési mód, a vidám ünneplés az érzelmi szükségletek kielégítését szolgálja. A gyermek szívesen vendégeli meg ilyenkor társait, de sajnos intézményünket komoly egészségvédelmi és étkeztetési előírások

kötik meg. Ezért már a kezdetektől kialakul egy csoporthagyomány, amely egységesíti az ünneplés módját. Az óvónők tartós anyagokból készítenek tortát (karton, só-liszt gyurma stb.), koronát viselhet az ünnepele stb. A társai dalokkal, versekkel köszöntik őt. Ez a protokoll csoportonként változik, de mindenkinek meg kell felelnie a szigorú központi előírásoknak. Fontos, hogy a szülők tájékozódjanak az év eleji szülői értekezleten az ünneplés módjáról, lehetőségeiről és korlátairól.

A névnapok megünneplése szabadabb, spontánabb. A köszöntés szóban történik, kevésbé ünnepélyes keretek közt.

A mindennapokhoz kapcsolódó hagyományörző életmód szokásörző napjai

Az évről-évre visszatérő, az időjárás változásiból fakadó tevékenységek a családoknál ünnepnapokká válnak egy-egy csoport életében. A közös élmények a gyermek szociális kapcsolatrendszerét bővítik, erősítik. A közösen megélt élmények a gyermek magabiztosságát növelik.

Jeles napok, ünnepnapok a népszokásörző jeles napok a természetóvó jeles napok

A népszokásörző jeles napok cselekményeit meghatározott rituálék szabályozzák. Nagyon fontos, hogy ebből az óvodapedagógus mennyit vesz át, amivel a gyermek érzelmein át a közösséghez tartozás élettérzését kívánja alapozni. Ebben a folyamatban a lényeg: mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanakkor és ugyanúgy illel készülni. Az újraélés vágya motivál, cselekvésre készítet, a nagyobbak már a készülődés során felidéznek emlékeiket, tudják mire készülnek, várnak. A kisebbek megérzik növekedésük távlatát: „*ha nagy leszek én is...*”

Erősödik a nagyobb társak tisztelete, a kisebbek megerősítése. Az évről évre visszatérő hagyományok biztonságot, megnyugtató eligazodást jelentenek a gyermekek életében, erősödik a valahová tartozás érzése.

A gyermek érzelmein keresztül ismerkedik az élővilággal. Természetes a folyamatos gondozáson, törődésen túl az „ünneplésük” (Madarak, fák napja...)

A jeles napi készülődések során a gyerekek részt vesznek az ünnephez kapcsolódó jelképek közös készítésében.

Az óvodában játszható énekes népszokások

Azok az énekes népszokások fordulhatnak elő az óvodában, amelyek megfelelnek a gyermek életkori sajátosságainak, kapcsolódnak az évszakok változásaihoz, az évente visszatérő naptári ünnepekhez. Nem a szereplés, hanem a játék öröme, egyedi íze, ami indokolja ezeknek az énekes népszokásoknak az éltetését.

A hagyományápolás személyiségfejlesztő hatása

A 3-7 éves kor érzelmileg és értelmileg fogékony időszak kiemelkedően fontos az ÉN kialakulása szempontjából. Alapoznunk kell az óvodáskorra egyedülállóan jellemző érzelmi fogékonyságra és sajátos aktivitásra. A gyermek játéka, ami örömet és boldogságérzetet ad, jól ötvözhető a néphagyomány ápolással, természet szeretettel. Mindez alkalmanként kiegészül a család aktív közreműködésével.

Hisszük, hogy az egyetemes emberi értékek is fejleszthetők a hagyományok ápolásával.

- *Az eszmei értékek* (humanizmus, dekoratizmus)
- *Erkölcsei- és interperszonális magaratás értékek* (az „én” tisztelete, a másság elfogadása, nyitottság, őszinteség, szeretet, udvariasság, a család, a haza tisztelete, szeretete, felelősségtudata)
- *Kulturális értékek* (a kultúra iránti érzékenység, a hagyomány tisztelete, a természetes környezet védelme, az ember és környezet harmóniája, az élet tisztelete)

Meggyőződésünk, hogy a kisgyermekkorban cselekvéssel szerzett tapasztalatok, érzelmek dús élmények hatnak a felnövekvő egyén cselekedeteire.

Erkölcsei, esztétikai értékrendszere alakul, a szükségletek további cselekvésre készítetik. Felnőtt korában a néphagyomány ápolás igénye, már mint magasabb szintű szükséglet jelenik meg.

Az ünnepelés képességének alakítását a néphagyomány ápolás, a természet, a társak szeretetére nevelés elősegíti. A gyermek évről-évre örömmel vesz részt, a jeles napokat megelőző közös készülődésekben, számára ez az ünnepnap várva várt nap. Ezek az élmények a gyermekben mély nyomot hagynak. Átérik az ünnepnapok másságát, a bensőséges összetartozás élményét, alapozódik az ünnepelni tudás képessége. Ezek a gyermeki élmények hatnak a családok szemléletmódjára, az óvoda megteremtheti a családokkal való együttműködés sajátos formáit.

A hagyományörzés sajátos teret nyújt a gyermek szocializálódásához. Így a játékban megjelenő hagyomány ápoló tevékenységekben gyakorolja az önkifejezés formáit, a társas érintkezés mintáit, a közös élmények hatására valamit megérez a közösség ősi összetartó erejéből.

A szocializáció folyamatában a gyermek teljes személyisége fejlődik. A mindennapokban az önkipróbálási vágy szükséglete, a jeles napokon a „másképp” viselkedés vágya a szociális viselkedésben a gyereket egyre magasabb szintre juttatja. A gyermekben alapozódnak azok a készségek, amelyek további fejlesztésének feltételei.

Alakul szociális beleérző képessége, kapcsolatteremtésben kezdeményezővé válik, elsajátítja a társas együttélés viselkedésnormáit. A másság elfogadási folyamatában formálódik segítő és tolerancia készsége. Az udvariassághoz, az illemhez tartozó szokásokat: a köszönés, a megszólítás, a mással való, a máshol való viselkedés, a vendégfogadás, a kulturált étkezés alapformáit, stb. az együttélés során gyakorolja, képes magáévá tenni. A közös élmények, a tevékenységek állandó körforgása, a megerősítő szeretet egy olyan biztonságérzetet sugárzó légkört teremt, amely védelmet nyújt, és alapul szolgál a gyermek teljes kibontakoztatásához.

A gyermek érzékszervein keresztül, tapasztalati úton ismeri meg az őt körülvevő világot. A hagyomány ápolás során átélt közös alkotó tevékenységek fejlesztik a gyermek értelmi képességeit, intellektuális élményeket kelt bennük, ez sikerre motiváló erő.

A sikerélmények hatására az emlékezeti bevésés erősebb az újra átélésre ösztönzi a gyermeket. Az érzelmi többlet fokozza az értelmi fogékonyságát. A közös tevékenységek, a beszélgetések során ráérez az együtt gondolkodás örömére, alakul kifejező- és problémamegoldó készsége. Fejlődik gondolkodása. A mindennapok szokásörző tevékenységeihez fűződő kifejezések valódi tartalmat kapnak.

A jeles napokat kísérő, hangulatfokozást, érzelemmélyítést kifejező szavak átkereülnek a gyermek mindennapi szóhasználatába.

A néphagyományörző szellemben nevelkedett gyermek alkotó kölcsönhatásban él a természettel, ráérez arra, hogy a világot képes alakítani. Megismeri a közös alkotás örömeit, a múlt

értékeit, a környezetért érzett felelősséget. Érzelmileg gazdagabbá, értelmileg fogékonyabbá válik. Alapozódik benne a környezet és a haza iránti szeretet érzése.

Az ÉN tudat erős dominanciája mellett megjelenik a TE és a MI fogalma. A közös játékot áthatja az összetartozás érzése is. Ez az a motiváló erő, amelynek hatására a gyermek képessé válik a játékhoz szükséges szabályok betartására.

A játék felerősíti a szocializálódás folyamatát. A játékban a gyermek felfedezi a másikat és más képet alakít ki önmagáról is. A közös játék öröme, az élmény együttes megtapasztalása alakítja a társakhoz való viszonyát. Kommunikációs kapcsolatteremtő készsége fejlődik.

Az óvodában szerzett esztétikai, irodalmi élmények és a népköltészet értékközvetítő hatásai a fejlődő személyiség irodalmhoz való későbbi viszonyát befolyásolják.

A néphagyományokra építve alakíthatjuk zenei nevelésüket, gazdagíthatjuk érzelmi, esztétikai világukat.

Az óvodapedagógus feladata a hagyományőrzés során:

- A gyermek megérezheti, hogy a világ alakítható és ebben ő is részes lehet. Az ízlés alakítása szempontjából is fontos a lelki gondozás, a tiszta forrásból merítés.
- Az óvodapedagógusnak tisztában kell lennie a néprajz, a néphagyományok alapjaival, ismernie kell a népi szokásokat, a helyi hagyományokat. Fontos tudni, mi az, ami a gyermek számára érthető, érezhető, és mi az, ami nem ennek a korosztálynak való. Tehát csak megfelelő elméleti felkészültséggel és megfelelő gyermekismeret birtokában lehet az óvodában néphagyományőrzésre vállalkozni.
- Az óvodapedagógusban elevenen kell, hogy éljen az a törekvés, hogy minden nap érdekessé, változatossá és tartalmassá tegye a gyermek életét önmaga örömeire, a csoport javára.
- A mindennapok együttélésében gyakorolt szociális viselkedést a jeles napok szokásai, viselkedésmintái gazdagíthatják: Az ünnepi készülődésben az érzelmek fokozás hangulati elemeit helyezzük előtérbe, így az ünnepnap a gyermeknek a kiteljesedést adja.
- Egyes ünnepek előkészítésében bevonhatjuk a szülőket. Így alkalmat teremthetünk a néphagyományokhoz kapcsolódó szokások megismerésére (munkadélutánok, hétvégi programok).
- A családok bevonása, a közös készülődések fokozzák a gyermek örömeit. A hagyományápolásból fakadó együttélés egy olyan biztonságérzetet sugárzó légkört teremt, amely védelmet nyújt, és alapul szolgál a gyermek teljes kibontakoztatásához.

- Az óvodapedagógus néprajzi ismereteit folyamatosan bővítenie kell. Szűkebb környezete hagyományainak összegyűjtésekor bevonhatja a szülőket, nagyszülőket. Ezáltal a gyermekek és a szülők a természethez, a hagyományokhoz való kötődését egyénileg és együttesen is átélhetik és azokat önmaguk számára újra teremthetik.
- A népi kismesterségek, a tájházak, a környezet megfigyeltetésével gazdagítja a hagyományos élményanyagot. A faluház látogatása során a gyermekekkel megismerteti elődeink munkaeszközeit.
- Az óvodapedagógus környezethez, természethez fűződő viszonya, beállítottsága, értékrendje minta a gyermek, a szülő számára. A gyermeki környezetet aktívan, örömmel alakítja. Megteremti és ötvözi a környezeti nevelés és a néphagyomány ápolás olyan feltétel- és tevékenységrendszerét, amelyben a gyermek egyénileg és közösen éli át a változatos ingereket, újra termetheti saját környezetét. Egyben megtalálja a kapcsolódási pontokat más tevékenységekkel.

Az óvodában folyó hagyomány ápolás hatására egyes családoknál olyan szokások jelennek meg, amelyek életmódjukban szemléletváltást jelentenek: vállalják, magukénak kezdik vallani a múlt értékeit. A gyermek az együttlétekből a családi-óvodai egymáshoz tartozás, az együvé tartozás örömét kapja örökölni.

Az ünnepek, hagyományok szerepe a nyelvi nevelésben

A nyelvi nevelőmunka céljait és feladatait a kisebbségi nyelvhez tartozó kultúra közvetítésével éri el a kétnyelvű óvodapedagógus. A népi kultúrkincs megismeréséhez tervez és szervez rendszeresen ismétlődő közös tevékenységeket, melyek a gyermekek fejlődését is elősegítik. A közös tevékenységek során a gyermekek egyéni örömei közösségi élménnyé válnak a sokrétű és közös tervezés, valamint az együtt végzett tevékenységek eredményeként. A közös élmények alapján állítja össze, alakítja ki az óvodapedagógus gyermekcsoportja szokásait, hagyományait és ünnepi alkalmait.

A nyelvi fejlesztés folyamatában kiemelt szerepe van az ünnepeknek, hagyományoknak, melyekkel a kétnyelvű identitástudat alapozását, a nyelv iránti pozitív beállítódás kialakulását célozza meg az óvodapedagógus.

Jelentős hagyomány a születésnapok megünneplése és az új vagy hosszabb hiányzás után az óvodába érkező gyermek fogadása. Hagyomány továbbá az ajándékkészítés a kicsiknek, a nagyok búcsúztatása és az ünnepekre való készülődés is.

A hagyományok mellett az ünnepek is jelentős alkalmak az óvoda életében. Az ünnepi előkészületek, az ünneplés, az ünnepi élmények feldolgozásának folyamata erősíti a gyermekekben az összetartozás érzését. A közös élmények, az „együtt lenni jó” helyzetek fokozzák a közösséghez való tartozás fontosságát.

Az ünnepek kiválasztásánál és szervezésénél figyelembe veszi az óvodapedagógus:

- a gyermekcsoport életkori sajátosságait,
- a gyermekcsoport életkori összetételét,
- az óvoda kialakult hagyományait,
- a szülők igényeit,
- az óvoda környezeti adottságait.

Az ünnepek csak a szülők együttműködő támogatásával érhetik el hatásukat. Az ünnepi előkészületeket a szülőkkel együtt tervezzük, szervezzük, tiszteletben tartva a család ünnepeit és szokásait.

IX. Gyógypedagógia

*“Egyetlen parancs van, a többi csak tanács: igyekezz úgy érezni, gondolkozni, cselekedni,
hogy mindennek javára legyenél.*

Egyetlen ismeret van, a többi csak toldás: Alattad a föld, fölötted az ég, benned a létra.”

(Weöres Sándor)

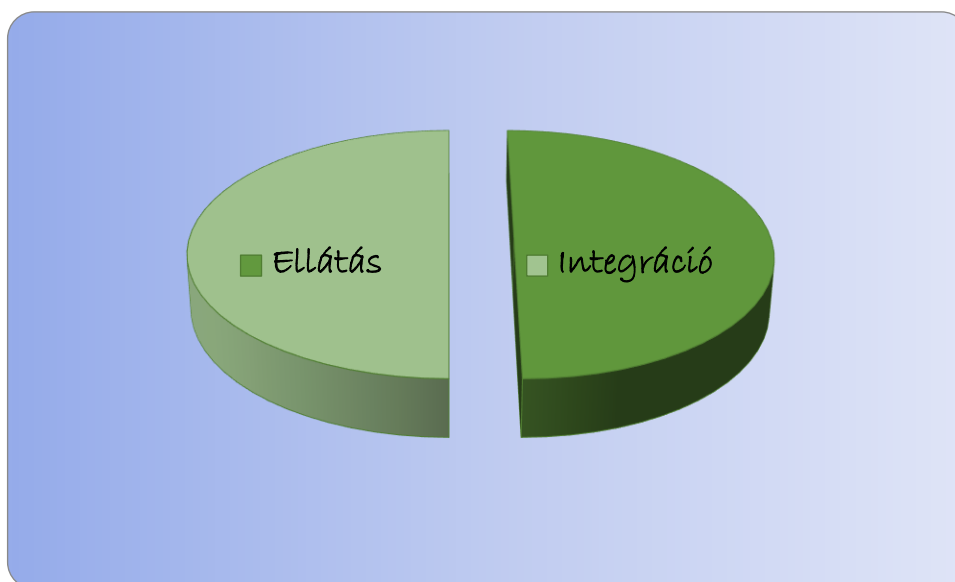
1. Gyógypedagógia és az integrált óvodai nevelés általános értelmezése

Integráció jelentése: Az integráció a speciális nevelési szükségletű gyermekek, fiatalok beilleszkedését jelenti a többségi nevelési–oktatási intézményt látogató gyermekek közé úgy, hogy az esélyegyenlőség megvalósuljon, és mindenki számára nyitottá, elérhetővé váljon a nevelési–oktatási intézmény.

Inklúzió jelentése: A befogadás nem egymás mellett élést jelent, hanem szerves odatartozásból adódó komfortélményt. A cél tehát az, hogy a különleges bánásmódot igénylő gyermek a lakóhelyéhez közeli, a feladatra megfelelően felkészült többségi nevelő-oktató intézmény szolgáltatását tudja igénybe venni.

A sajátos nevelési igényű gyermekek felnőtté válásához általános szinten ugyanazok a tartalmak, képességek, kompetenciák szükségesek, mint minden gyermek számára. Ellátásuk ennek ellenére számos speciális elemet tartalmaz.

A különleges bánásmódot igénylő gyermekek megsegítése az előírt külön ellátások megszervezésén és a gyermekcsoportban való aktív mindennapi részvételük elősegítésén alapul. A két folyamat párhuzamos és összefonódó.

Intézményi célkitűzéseink alappillérei

Gyakorlati megvalósulás

A gyermek mindennapi *élete a csoportban* zajlik. Egyéni szükségletivel az illetékes óvodapedagógusok és a nevelést segítő alkalmazottak egyaránt tisztában vannak. Az óvodapedagógusok törekvése, hogy minél aktívabban és hatékonyabban tudjon az óvodai tevékenységekbe bekapcsolódni, azok által fejlődni. Segítik az *önkiszolgálás*, a *kapcsolatok kiépítése* és a *tanulási jellemzők* területén való előre lépésben.

A gyermek óvodai élete emellett kiegészül egyéni, vagy mikrocsoportos *fejlesztő foglalkozásokkal*, melyek a megfelelő pedagógiai szakszolgálat *szakértői véleménye* alapján

kerülnek megszervezésre az óvodai életritmus, az életkori jellemzők és a fejlődési sajátosságok figyelembe vételével. A szakértői vélemény biztosít külön ellátásra való *jogosultságot*. A diagnózis mellett meghatározza a szükséges *szakemberfeltételt*, *gyakoriságot* és a *fejlesztendő területeket*. A gyermek csak a foglalkozás idejére hagyja el megszokott csoportját.

Az integráció megvalósulása és a kiegészítő foglalkozások egymást támogatják, hatásuk örökös körforgásban, kölcsönhatásban jelentkezik. Együttesen hivatottak elérni a fejlődés serkentését, stabilizálását és optimalizálását.

2. Integrált nevelés megjelenése az intézményünkben

Intézményünk hosszú évek óta integrál egyéni bánásmódot igénylő gyermekeket. Korábban mozgássérült és érzékszervi fogyatékos gyermekek is jártak óvodánkba. Jelenleg beszéd fogyatékos, hiperaktív, tanulási zavar veszélyeztetett, beszédészlelési zavarral küzdő, autizmus spektrumzavarral diagnosztizált, figyelemzavarral, beilleszkedési és/vagy magatartásszabályozási zavarral élő és egyéb területeken elmaradást, vagy sajátos igényeket és eltérő képességprofilot mutató gyermekek folyamatos integrált és speciális ellátását biztosítjuk.

Jogi alapfogalmak:

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:
  - sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló (SNI)
  - beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló (BTM)
  - kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló (SNI):

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján *mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos*, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén *halmozottan fogyatékos*, *autizmus spektrum zavarral* vagy egyéb *pszichés fejlődési zavarral* (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló (BTM):

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen *alul teljesít*, *társas kapcsolati problémákkal*, *tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal* küzd, közösségbe való *beilleszkedése*, továbbá *személyiségfejlődése nehezített* vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek.

Az integráción túllépve intézményünk *inkluzív nevelést* folytat minden speciális szükségletű gyermek esetében. Csoportjaink nagy létszámúak (25-28 fő). Továbbképzések és az intézmény fő állású gyógypedagógusa segítik az óvodapedagógusok korszerű tájékoztatását és mindennapi befogadó munkájuk megszervezését.

3. Egyéb feltételrendszerünk

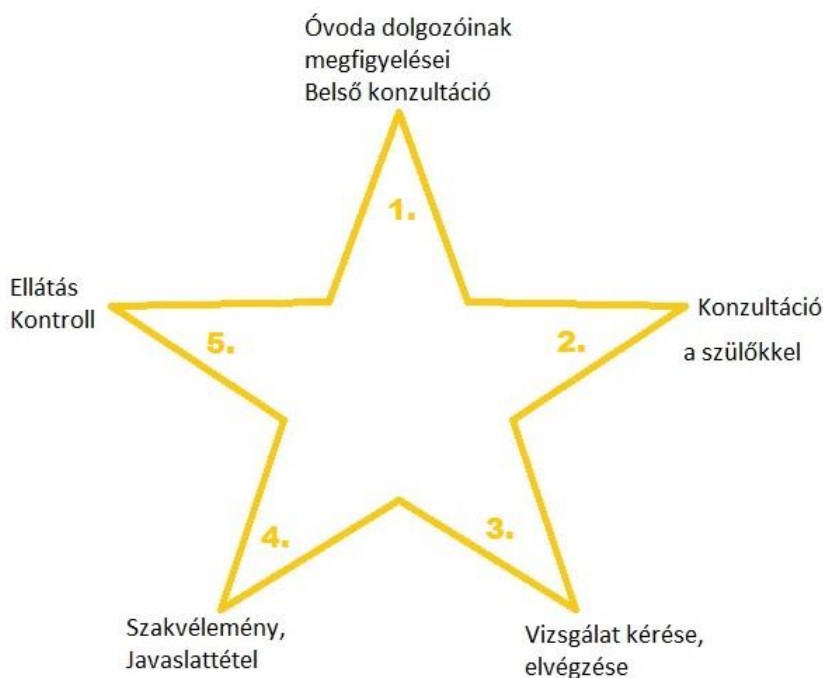
- Az intézmény egész területe akadálymentes.
- Logopédia szoba
- Fejlesztő szoba
- Sószoza (jobboldali kép)
- Felszerelt tornaszoba (baloldali kép)
- Egy csoportszoba indukciós hurokkal ellátva

Mozgásfejlesztés néhány eszköze

A gyermek sajátos igényének a felismerésétől az ellátásig

A gyermek útja a probléma észlelésétől az ellátásig

A fenti ábra gyakorlati értelmezése:

1. A gyermek *bekerül* a közösségbe.
2. Az *óvodapedagógus* tartósan, vagy visszatérően *problémát észlel*.
3. Az *óvodapedagógus jelzi* az intézményi *gyógypedagógus felé* a problémát.
4. Az *óvodapedagógus* és a *gyógypedagógus közös megfigyeléseket* végeznek, konzultálnak, elemzik a *belső szűrővizsgálat* eredményét.
5. Az intézmény szakemberei *megbeszélést* kezdeményeznek a *szülőkkel*.
6. Az intézmény a szülő egyetértésével pedagógiai *vizsgálatot* kér.
  - a. Egészségügyi kivizsgálás. (A szülő végezteti a pedagógiai vizsgálat előtt.)
  - b. Illetékes pedagógiai szakszolgálat által végzett vizsgálat.
7. A vizsgálatok elvégzése után a szülők és az intézmény kézhez kapja a *szakértői véleményt*, benne a diagnózissal és a fejlesztési javaslattal.
8. Az intézmény megszervezi a gyermek *ellátását*, külön foglalkozásokat biztosít.

*A szülő jelzi az intézmény felé a magánúton igénybe vett hasonló szolgáltatásokat.

9. Az ellátás ideje alatt a szülő és a pedagógusok *figyelik* a gyermekben végbemenő folyamatokat, időszakosan *konzultálnak* róla egymással.
10. A gyermek részt vesz a kötelező *kontrollvizsgálaton*.
11. Az *ellátás* a legfrissebb szakértői vélemény tükrében *módosul*, ha szükséges.
12. Cél a beilleszkedés segítése, a képességek kibontakoztatása és iskolaérettség elérése.

4. A család és az intézmény együttműködése az integrált gyermekek érdekében

Hisszük, hogy minden gyermek a leoptimalisabb fejlődését úgy érheti el, ha a család és a nevelési intézmény *együttműködésben* és *egyetértésben* segíti őt. A gyermek érzi az őt körülvevő érzelmi klímát, legyen az feszült és konfliktusokkal terhelt, vagy nyugodt, békés, harmonikus. Megfelelő gyermeki fejlődés csakis kiegyensúlyozott érzelmi alapokról indulhat el és érheti el mindig az újabb lépcsőfokát. Ennek a gondolatnak a szellemiségében igyekszünk úgy megszervezni mindennapjainkat, hogy a szülők megfelelő tájékoztatást kapjanak az gyermekük intézményi életéről és módot adunk, hogy az általuk fontosnak ítélt információkat megoszthassák velünk. A *hatékony információáramlás*on túl ennek a kapcsolatnak a gyermeket körülvevő *légtér* megteremtésében is meghatározó szerepe van. A bizalmi kapcsolat által, mely mintát is nyújt számára, ő is nyitottabbá, kezdeményezőbbé, magabiztosabbá válhat, és biztonságos közegének élheti meg az óvodát, ahol napjainak nagy része telik. Természetes következmény, hogy minden tanító-fejlesztő hatás jobban tud érvényesülni egy ilyen együttműködő kapcsolatban.

Gyakorlati megvalósulása:

- Napi rövidebb spontán kommunikáció a szülő és pedagógus között, amikor szükséges. Bármelyik fél kezdeményezheti.
- Szülői értekezlet
- Fogadóóra
- Információátadó elektronikus, vagy papíralapú levelek egy-egy témát illetően.
- A gyermekkel kapcsolatban álló pedagógusok közti hatékony kommunikáció.

X. Gyermekek fejlődésének mérése-értékelése az intézményünkben

1. A mérés-értékelés szükségszerűsége óvodáskorban

Az óvodás gyermekeket intézménybe kerülésüktől fogva gondoskodó pedagógiai közeg veszi körül. Innentől fogva a család mellett az óvoda is részt vállal abban a folyamatban, hogy a gyermek életkorának és lehetőségeinek megfelelően fejlődjön. Ez a feltétele a rizikómentes óvoda-iskola átmenetnek, de ami még ennél is sokkal fontosabb, a kiegyensúlyozottsága megteremtésének. A célzott megfigyelésekből nyert információkat idővel kiegészítik objektív vizsgálatok, melyek erre a célra megszervezett vizsgálati helyzetben, az ideillő módszerek tudatos megválasztásával és az életkori sajátosságok figyelembevételével zajlanak.

Az eredmények összevetése az óvodai és az otthoni tapasztalatokkal igen sokrétű képet festenek elénk a gyermekről, segítenek öt több oldalról megismernünk és az életében lévő jelenségeket megértenünk, elemeznünk. Kevés gyermek képességprofilja egyenletes. Ez azt jelenti, hogy az erősségek és a gyengeségek sajátos rajzolatot mutatnak, mely egy normál tartományon belül természetes, de lehetnek közte kóros, figyelemfelhívó, vagy veszélyeket hordozó jelek is. Az időben végzett vizsgálatok segítenek ezek feltárásában és a tanácsadásban, hogy a szülő és az intézmény együttműködve és megfelelő időben tudja megtenni a szükséges lépéseket, legyen annak célja megelőzés, vagy akár már a beavatkozás. Így szeretnénk elkerülni az iskolai, vagy az élet más területén jelentkező, előre bejósolható kudarccokat. Mindig adódhat olyan tényező, ami ennyi odafigyeléssel is figyelmen kívül marad, de ennek esélyét szakmai lépésekkel próbáljuk minimalizálni. Természetesen számos előre nem látható tényező is közrejátszik az eredményesség tekintetében, de a mély és alapos megismeréssel ezekre is könnyebb választ adnunk a későbbiekben.

2. Időszerűsége és területei

Szűrőrendszerünk az óvodai élet során

*Az intézményi szűrővizsgálatok nem helyettesítik a diagnosztizáló intézmények munkáját. Óvodánk ellátó intézmény, ami azt jelenti, hogy vizsgálataink a tájékozódás célját szolgálják. Szükségesnek ítélt esetekben a gyermekeknek az illetékes szakértői bizottság vizsgálatán kell részt venniük. Hatáskörükbe tartozik megállapítani a jogosultságot, vagy javaslatot a külön fejlesztő foglalkozásokra, melyet csak ennek tükrében áll módunkban megszervezni.

Difer programcsomag és GOH készülék

3. Család és Intézmény együttműködése a gyermek optimális fejlődése érdekében

A szülő és az intézmény együttműködésének a fontosságát fentebb az I./6. fejezetben olvashatják. A szűrések megszervezése intézményi feladat, mégis számítunk a szülői együttműködésre bizonyos fázisaiban.

Amikor egy gyermek megkezd nálunk az óvodai életét, minden szülő egy *nyilatkozatot* tölt ki, melyben beleegyezését kérjük gyermeke aktuális szűrővizsgálatainak elvégzéséhez. A nyilatkozat érvényessége az óvodai élet teljes időtartamára érvényes. Ezután a pedagógusok rendszeres tájékoztatást nyújtanak a szülőnek, ha bármilyen probléma felmerül a gyermek életében. A *két irányú kommunikáció* fontos része, hogy a szülők is beszámolnak minden olyan eseményről, tényezőről, amely befolyásolja a gyermek fejlődését, vagy magyarázatot nyújt egy-egy különös viselkedéssjegyre, fejlődési sajátosságra.

4 éves kor előtt *megfigyeléseinkre* támaszkodunk. Nagy hangsúlyt helyezünk a spontán érés-jó játékos hatásaira. Ha azonban karakteres probléma jelentkezik, melynek megoldása várhatóan speciális megsegítést tesz majd szükségessé, *konzultációt* kezdeményezünk a gyermek szüleivel. Ezen az alkalmon egyeztetjük észrevételeinket, felhívjuk a figyelmet a veszélyforrásokra és megtervezzük a beavatkozás lépéseit. Szakmai szempontból tisztában vagyunk a szükséges lépésekkel és azok sorrendjével, kellő információ áll rendelkezésünkre a család segítségéhez, de a szülői felelősségvállalás szerepe megnövekszik ezekben az esetekben.

Az *egészségügyi kivizsgálás* megszervezése (bejelentkezés, megjelenés, gyógyszerelés stb.) a családot terheli.

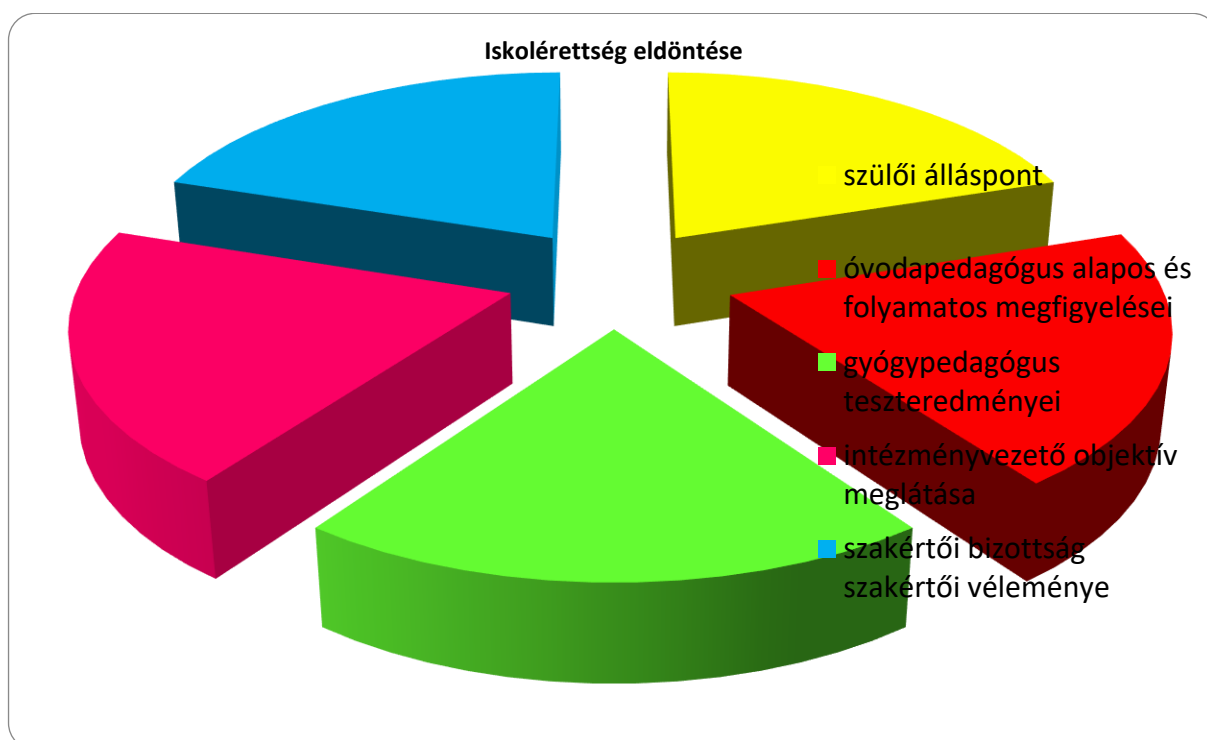
A *pedagógiai szakszolgálatokkal* való kapcsolatfelvétel viszont közös feladata az óvodának és a családnak. A szakszolgálatok ezután javaslatot tesznek a fejlődés optimalizálására, mely javaslattétel tartalmaz mindkét félre nézve kötelezettségeket. Ezek együttes betartása vezet leghatékonyabban a gyermek megfelelő fejlődéséhez. Az intézményi ellátás megkezdésekor a

szülő szintén beleegyező nyilatkozatával járul hozzá a külön foglalkozások megtartásához. Az időszakos konzultáció, egyeztetés a további folyamatoknak is fontos része. (lsd. 3. ábra)

Minden nevelési évben tart a csoport szülői értekezleteket és fogadóórákra is van lehetőség. Ezt olykor egyik, máskor a másik fél kezdeményezi. Az alkalmak megszervezése intézményi, míg az azokon való megjelenés szülői kötelezettség.

Amikor eljön az ideje a korosztályos szűrővizsgálatoknak, a vizsgáló egy *értéstit* helyez a gyermek jeléhez az öltözőben. Ezután a szülő *fogadóórára* jelentkezhet be az óvodapedagógushoz, vagy a gyógypedagógushoz. A fogadóórák kereteiről az intézmény a csoport, vagy a fejlesztő szoba *faliújságon* ad tájékoztatást. Erről lehet megtudni az idejét, helyét és a bejelentkezés módját. A *szülői érdeklődés* és a *pedagógiai tájékoztatás* ezen a ponton találkozik. Mindkét fél a maga részét teszi meg annak érdekében, hogy hatékony kommunikáció jöhessen létre.

Probléma felmerülése esetén ugyanaz a beavatkozási menet lép érvénybe, mint ami már is fentebb olvasható.

Az *iskolaérettség* eldöntésének kérdése egy összetettebb feladat. Számos szempont játszik szerepet, minden gyermek helyzete más és más. Az *egyéni konzultáció* jelentősége éppen ezért még hangsúlyosabbá válik. A gyermeket alaposan és számos szempontból elemezzük, az őt körülvevő felnőttek megosztják egymással észrevételeiket. Ilyenkor a *szülők*, az *óvodapedagógus*,

a *gyógypedagógus* és az *intézményvezető* közös döntése alapján megy iskolába, vagy marad az óvodában további egy nevelési évet a gyermek.

Azokban az esetekben, ha a gyermek „túlkoros”, különleges bánásmódot igénylő, a közös döntés bizonytalan, vagy nem születik egyetértés az iskolába lépése kapcsán, kérésünkre az illetékes szakértői bizottság vizsgálatot végez, és *szakértői javaslatot* tesz a témában.

Ezekkel a lépésekkel tesz óvodánk az integráció megvalósulásáért, de a pedagógiai hatás nem marad az intézmény falai között. A gyermekek olyan légkörben nevelkednek már korai életkorukban, ahol a *sokszínűség* és az egyéni igények megléte, valamint az ezekre nyújtott adekvát válaszok természetesek. Így felnőve ők maguk *társadalmi szinten* tudnak majd integráló közösséget teremteni, ahol az emberi adottságok változatossága természetes lesz számukra, az együttélés pedig minden közösségi tag számára zökkenőmentesebbé válhat.

XI. Az óvoda kapcsolatrendszere

Intézményünkre jellemző, hogy nagy hangsúlyt fektet a kapcsolataira, szakmai partnereire:

- Újhartyán Város Önkormányzata
- Német Nemzetiségi Önkormányzat Újhartyán
- Szülők Közossége
- Újhartyáni Gyermekvár Alapítvány
- Újhartyáni Német Nemzetiségi Iskola
- Gyermekjóléti szolgálat Újhartyán
- Pedagógiai szakszolgálatok
- Helyi Hagyományőrző csoportok, civil szervezetek
- Térségi óvodák
- Német Nemzetiségi Óvodák (országosan)
- Német Óvoda-Iskola Egyesület
- Németországi óvodákkal is kapcsolatépítés folyik. (Csere-pedagógus program kialakítása)

A kapcsolatok fenntartásában kiemelten az Intézményvezető vesz részt, irányításával bevonódnak az intézmény alkalmazottai is.

A nemzetiségi környezettel való együttműködés

A kisebbségi önkormányzattal az óvoda vezetője tartson fenn folyamatos kapcsolatot. Célszerű tájékozódnia a képviselők véleményéről a nyelv átörökítése, a hagyományok ápolása, a

nemzetiségi rendezvényeken való részvétel, a helyi szokások felkutatásához nyújtott segítség kérdésében.

A nemzetiségi iskolával való kapcsolat folyamatosága mindkét fél érdeke, melyben a tanítók és óvónők együttműködése fontos.

A nemzetiségi tanító ismerje meg az óvoda kisebbségi nevelési tervét, céljait és feladatait, figyeljen meg nyelvi foglalkozásokat, nyelvi és nevelési helyzeteket, hospitáljon többször az óvodában.

A nemzetiségi óvónő is tegyen látogatásokat az iskolában, figyelje meg a nyelvi órák felépítését, anyagát, a feldolgozás módszereit, a gyermekek értékelését.

A kölcsönös tapasztalatszerzést követően kerüljön sor az elégedettség feltárására. Szempontjai: a nyelvtanulás óvodai előkészítésének mérhető eredményei, hiányosságai, az óvodai fonetikai alapozás eredményessége, az aktív szókincs témaköreinek használhatósága a nyelvtanulásban, stb.

Német Nemzetiségi Általános Iskola, Újhartyán

Szülő-gyermek-pedagógus együttműködésének formái, továbbfejlesztésének lehetőségei

A kisgyermek nevelésében *elsődleges szerepe a családnak* van, az óvoda nevelőtestülete elismeri ezt, és tiszteletben tartja. Kapcsolatunkban az őszinte *odafordulás, empátia* és segítőszándék van jelen addig, míg a szülő ezt képes elfogadni. Az óvónő igyekszik megismerni a család szokás- és szabály rendszerét és erre építi az óvodai közösségi nevelést, a társadalmi szokások kialakítását. Óvodai nevelőmunkánk tehát a családi nevelésre épül, kiegészíti azt.

Az együttműködés elvei:

- Az együttműködés *egyenrangú* nevelőtársi viszonyban valósul meg. Alapja a *kölcsönös bizalom*, a kölcsönös segítségnyújtás, alkalmazkodás.
- Az óvoda ismerje a család életmódját, a gyermek helyét a családban, tájékoztasson az óvodai dolgokról, vegye figyelembe a szülők kérését, javítószándékú javaslatait.

- Figyelembe kell venni a gyermek egyéni igényeit, szokásait, amennyiben az a közösség életét nem zavarja.
- Az óvoda dolgozóitól elvárt, hogy ítéletektől mentesen közelítsen minden családhoz.

Az együttműködés fórumai:

- Személyes beszélgetések lehetőség és igény szerint.
- Szülői értekezletek, tájékoztatók, fogadóórák, előadások
- Családlátogatás
- Szülői szervezettel való együttműködés, kapcsolattartás
- Együtt szervezett kirándulások, ünnepek
- Nyílt napok az óvodában

Az óvoda és a Szülők közössége a gyermek érdekében szervezett együttműködési formái a következőkben nyilvánulnak meg:

- A májusi beiratkozást követően *ismerkedési szülői értekezletet* szervezünk, melyen az óvoda intézményét, dolgozóit, a Helyi nevelési programot, Házi rendet megismerhetik az új gyermekek szülei.
- Lehetőséget biztosítunk a szülőkkel való többszöri találkozásra, gyermekkel való *ismerkedésre* még a beszoktatás előtt.
- *Rugalmas beszoktatási rendszerünk* sikeres, melyben meghatározó a kisgyermek egyéni fejlettsége és a szülői igények figyelembe vétele.
- A szűkebb környezetünk megismeréséhez a ház körül élő állatok megfigyelése, kerti munkák...stb. a *szülők segítségével* történik.
- Biztosítjuk a *hitoktatás* feltételeit.
- Óvodai *ünnepeket* és jeles napokat szervezünk.
- *Segítjük* a szülőket az *iskolával való kapcsolat felvételében* közös értekezletekkel, ünnepekkel.

Ezeket az elveket és tevékenységeket folyamatosan mérjük, hogy visszajelzést kapjunk munkánk színvonaláról és alakítjuk a gyermeki, szülői igényekhez.

XII. Gyermekvédelem az óvodában

A gyermekvédelem szorosan kapcsolódik az óvoda pedagógiai tevékenységéhez. A gyermekvédelemmel kapcsolatos tevékenység magába foglalja a családdal, a szülőkkel való

kapcsolatteremtés rendszerét hisz alapvető célkitűzés, hogy a gyermek családban nevelkedjen, szüleitől kapja meg a segítséget, hogy óvodába járjon, felkészüljön az iskolára.

Óvodánk az Éves munkatervben *gyermekvédelmi programot* dolgoz ki, a Gyermkek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. tv. és más ehhez tartozó jogszabályok alapján.

A gyermekvédelmi programot az óvodavezető és a gyermekvédelmi felelős készíti. A gyermekvédelmi felelős speciális képzéssel rendelkező kolléga, aki a képviselőtestület Szociális bizottságával és a gyermekjóléti szolgálattal állandó kapcsolatban van.

A gyermekvédelmi felelős gyermekekkel kapcsolatos feladatai:

A veszélyeztetett gyermekekkel:

A veszélyeztetett gyermekek felmérése minden nevelési év kezdetén megtörténik. Cél a veszélyeztetettség súlyosságának mérlegelése, ez alapján további teendőkre vonatkozó javaslattevés, egyeztetés a gyermekjóléti szolgálattal.

A veszélyeztetett gyermekek szülei részére tanácsadás, szociális ellátások számbavétele.

A hátrányos helyzetű gyermekekkel:

- A hátrányos helyzetű gyermekek felmérése a csoportvezetők közreműködésével, nyilvántartásba vételük.
- A hátrányos helyzet típusának mérlegelése.
- A veszélyeztetettség kialakulásának megelőzése, intézkedések a hátrányos helyzet esetén.
- Tanácsadás szülőknek.
- Szociális ellátások számbavétele.

Az intézmény valamennyi gyermekére nézve:

- Általános prevenciós tevékenységek, az óvodát körülvevő szociális társadalmi környezet függvényében.
- Mentálhigiénés programok bevezetésének szorgalmazása.
- Szociális ellátások számbavétele
- A gyermekek érdekeinek képviselete.

Az okok feltárása után fogalmazódnak meg céljaink és feladataink

Cél:

- Az óvodás gyermekek védelme az intézmény belül és védelmük elősegítése óvodán kívüli környezetükben.
- Testi, lelki egészségük védelme az óvoda sajátos módszereivel.
- Személyiségük korukhoz mértén kiteljesedjék.
- Érezzék jól magukat az óvodában, társaik és a felnőtt dolgozók között.
- A fogyatékos vagy sajátos nevelési igényű gyermekek önmagukhoz képest fejlődjenek, a másságot a többi gyerek is fogadja el.

Feladat:

- A hátrányos helyzet szakszerű kezelése, a veszélyeztetettség megelőzése.
- A felzárkóztatás megszervezése, esélyegyenlőség biztosítása.
- Szülőkkel való közvetlen kapcsolat tartása a gyermek fejlesztése érdekében.
- A családok számára segítségnyújtás, esetleg szakemberhez irányítás.
- Partnerközpontú működés: szülőkkel, gyermekorvossal, védőnővel, gyermekjóléti szolgálattal, a képviselőtestület szociális bizottságával.
- Kapcsolattartás a Szakszolgálatokkal, szakértői bizottságokkal.

Konkrét tevékenységi formáink:

- Családlátogatások
- Szülői értekezletek, fogadóórák, tájékoztatók
- Hagyományok ápolása, nyílt ünnepségek a családok bevonásával
- Egyéni felzárkóztatás megszervezése
- Orvosi vizsgálatok megszervezése

XIII. Fejlődés jellemzői óvodás kor végére

A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodás kor végére 6-7 éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet. Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában óvodásból iskolássá szocializálódik. A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembe vétele mellett lehetőséget ad a fejlettség szerinti iskolakezdésre.

Az iskolaérettség méréséről és területeiről részletesen olvashatnak még a X. fejezetben.

1. Iskolaérettség				
Kritériumok	<u>Testi érettség</u> (<u>fizikai</u> <u>alkalmasság</u>)	<u>Értelmi</u> <u>képességek</u> <u>kritériumai</u>	<u>Pszichés-alkalmasság-</u> <u>(szocializáció)</u>	<u>Egyéb</u>
	Kb. 110 cm-es testmagasság	Érzékelés, észlelés jó	Várja az iskolát, készül rá, ez Játékaiban is megjelenik	Családot érintő egyéb körülmények
	Min.18 kg-os testsúly	Tájékozódás (tér, idő, sík)	Rábízott feladatokat önállóan elvégzi	
	Alakváltozás (megnyúlás)	Testséma	Kitartó, tevékenységeit nem hagyja félbe,	A gyermek egyéni jellemzői
	Megkezdődik a fogváltás	Rajz, ceruzafogás minősége	Tud kapcsolatokat kialakítani és fenntartani kortársaival, és felnőttekkel	Kétnyelvűség
	Jó fizikai erőnlét (iskolátáska és ülés miatt)	Mennyiségek ismerete	Konfliktus-, és probléma helyzetekben képes higgadtan viselkedni	
	Jobb, vagy balkezesség egyértelmű (laterális dominancia)	Figyelem mély, tartós, irányítható	Megtalálja a helyét a közösségben, nyitott	
	Érzékszervek optimális működése (látás,	Cselekvő-szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi	Tartósan (30-40 percig) leköti az asztali tevékenység Szabályokhoz alkalmazkodik	
			Késleltetni tudja szükségletei kielégítését	

hallás), vagy megsegítése (pl.szemüveg, hallókészülék)	gondolkodás is kialakulóban 1-10-ig, képes műveleteket végezni Relációs szókincse fejlett	Feladattudata kialakult (feladatértés, feladattartás, eredményes elvégzés kitartó megfelelő munkatempó, önállóság, önkiszolgálás önfegyelem
---	---	--

2. A kétnyelvű tanulásra, a nyelvtanulásra való alkalmasság kritériumai az óvodáskor végére

Az óvodáskorú gyermek nyelvtanulásra való felkészítése a kétnyelvű óvónő legfőbb és egyben legfelelősségteljesebb feladata. A gyermeket képessé tenni arra, hogy megváltozott feltételek mellett is – új közösség, más felnőtt, új napirend, nyelvvóra – aktívan vegyen részt a nyelvi fejlesztési folyamatban, azaz tanulja a nyelvet. *A nyelvtanulásra való alkalmasság legfontosabb jellemzői:* az alkalmazkodó képesség, kapcsolatteremtő készség, kommunikációs készség fejlettsége, önállóság, a feladatok teljesíteni tudása és a kíváncsiság ébren tartása, a tudásvágy kialakulása.

Akkor éri el a gyermek ezt az érettséget, ha óvodás korában eleget játszhatott, ha képességeit az életkorához illő tanulási helyzetekben fejlesztették, ha a kétnyelvű óvónővel való kapcsolata védettségre, bizalomra épült. A kisebbségi nyelv tanulására az a gyermek *alkalmas*, akinek

- fejlett az alkalmazkodó képessége, mert az óvodáskorát folyamatosan két nyelvben és két kultúrában töltötte,
- fejlett a kapcsolatteremtő és kommunikációs készsége, mert a válaszadó szerepét beszédhelyzetekben gyakorolta,
- kialakult a beszédkészsége a rendszeres gyakorlás, ismétlés eredményeként.

Az a gyermek *képes* a nyelvtanulásra, aki

- megtanulta a helyes kiejtést, egyszerű mondatokat tud alkotni,
- biztonságban érzi magát, mert megérti a beszédhelyzeteket,
- passzív szókincssel rendelkezik,

- szereti a nyelvet a nyelvi élmények és a tevékenységhez kötött nyelvi helyzetek miatt,
- utánpótlás után tanulta a nyelvet,
- eljutott a hallás utáni beszédmegértés fokára.

3. Sajátos nevelési igényű gyermekek beiskolázása

SNI gyermek óvodai nevelése meghosszabbítható, szülői kérésre és szakvélemény alapján 8 éves koráig maradhat az intézményben.

Ha a gyermek SNI igénye miatt a tankötelezettségét nem tudja teljesíteni, 5 éves korától fejlesztő képzésben kell részt vennie. A képzési kötelezettség a tankötelezettség végéig fennáll, szükség esetén meghosszabbítható.

4. Óvoda-iskola átmenet helyi jellemzői

Településünkön két oktatási intézmény működik, egy Óvoda és egy Általános Iskola. Mindkét intézményben helyi és bejáró gyermekeket is fogadunk. Jellemző, hogy az óvodai nevelésünket igénybe vevők legtöbbször a helyi általános iskolába iratkozik.

Mindkét intézmény német nemzetiségi pedagógiai programmal működik, de emellett még sok lényeges szakmai elem azonos. Hisszük, hogy a kapcsolattartás az intézmények hatékony működésének elengedhetetlen feltétele, a gyermekek, szülők, pedagógusok, fenntartó közös érdeke. A két intézmény 2002-ben *Együttműködési szabályzatban* rögzítette az alábbiakban felsoroltakat.

A következő *alapelveket, tartalmakat* kiemelt feladatunknak tartjuk:

- Kölcsönös nyitottság, egymás munkájának megismerése
- Bizalom, problémák feltárása,
- Szimmetrikusság, nevelői partnervizsgálat, egyenrangúság
- Az intézmények nevelési-oktatási és pedagógiai programjának kölcsönös megismerése egymásra épülő nevelési-oktatási terv készítése
- A nagycsoport és az első osztály módszereinek egymáshoz közelítése
- Kölcsönös hospitálás, folyamatos tervszerű ismerkedés az intézményekkel, gyermekcsoporttal

Évek óta bevált *módszerünk*, hogy közös programokat szervezünk:

- Szüreti felvonuláson és közös kulturális rendezvényeken való részvétel
- Nyílt napok
- Közös nevelési értekezletek a nevelőtestületek között
- Rendszeres látogatás az óvoda nagycsoportjában a jövődöbéli elsős tanítók részéről
- Óvodások látogatása az iskolában és tanítási órán való részvétel
- Elsősök visszalátogatása óvodánk nagycsoportjaiban
- Szülői értekezlet az első osztályba készülő gyermekek szülei részére.
- Az első osztályosok évnnyitó ünnepségén az óvodapedagógusok jelképesen is átadják a csoportot az iskola-pedagógusoknak
- Októberben látogatást teszünk az elsőöknél, így munkánk visszacsatolást kaphat (intézményvezető, akkori elsőöket ballagató óvodapedagógusok, az aktuális nagycsoport óvodapedagógusai, gyógypedagógus)

XIV. A gyermekek fejlődésének nyomon követése

Intézményünkben jogszabályi elvárások alapján a gyermekek fejlődését személyenként *fejlődési naplóban* rögzítjük. A Szülőkkel anamnézist veszünk fel a kisgyermek óvodai életét megelőző életszakasról is, s értékeljük a gyermeket a befogadástól az intézmény elhagyásáig teljes körű fejlődési skálán.

Az intézményben ezen kívül DIFER és ezt kiegészítő standardizált mérőmódszerekkel követjük a gyermekek érettségi szintjét. A mérést az intézmény gyógypedagógusa végzi.

A gyógypedagógus által ellátott gyermekekről az ellátó szakember *Egyéni fejlesztő naplót* vezet.

XV. Szülők által igényelt egyéb szolgáltatások

- Római katolikus óvodai hittan (szakképzett hitoktatóval, óvodai napirendben)
- Ovi-foci, kézilabda, jóga
- gyermektánc

